

**Департамент освіти і науки
Київської обласної державної адміністрації
Комунальний навчальний заклад
Київської обласної ради
«Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»**

**Методичні рекомендації
щодо організації освітнього процесу
в закладах загальної середньої освіти
в умовах дистанційного навчання**

**Біла Церква
2020**

Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання / авторський колектив; за ред. Є. М. Бачинської, О. В. Матушевської. Біла Церква : КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів». 2020. 109 с.

Авторський колектив:

Бобкова О. С. (6.2.), Борбіт А. В. (3.), Боярчук О. І. (9., 10.), Гаврилюк Г. М. (6.5.), Гребенчук Т. О. (5.5.), Гудима В. М. (6.3.), Дерій О. В. (7.1., 7.2.), Довгань А. І. (6.1., 6.3.), Качуровський В. С. (6.9., 6.10., 6.11.), Кірнасowska Р. В. (5.4.), Ковальова С. В. (5.6.), Кравченко Д. А. (6.7.), Крупа А. В. (5.3.), Лакіза О. М. (6.9.), Липчевський Л. В. (6.6.), Логімахова О. А. (5.6.), Луценко Т. М. (7.1., 7.2.), Маковкіна Н. О. (8.), Маніленко І. В. (2.1., 2.3.), Матушевська О. В. (2.2.), Микитюк Л. В. (9.), Поліщук О. М. (5.1.), Проценко В. О. (6.9.), Романюк О. В. (4.1.), Сацюк О. І. (6.4.), Славінська М. О. (9.), Слободяник Г. І. (7.1., 7.2.), Сovenko В. В. (6.1., 6.3.), Ткаченко А. О. (4.1.), Ткаченко Л. П. (4.1.), Федорчук В. А. (6.8.), Химера Н. В. (5.2.).

Запропоновано методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання. Висвітлено питання управління закладом освіти в умовах дистанційного навчання, як-от: управління освітнім процесом в умовах дистанційного навчання, розроблення освітньої програми закладу загальної середньої освіти, правового регулювання трудових відносин в умовах дистанційного навчання; технічного забезпечення дистанційного навчання і створення комунікативного простору для організації дистанційного навчання.

Уміщено методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в початковій школі в умовах дистанційного навчання, організації освітнього процесу з мистецьких, гуманітарних і суспільних предметів, предметів природничо-математичного циклу, технологій, освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура» в основній та старшій школі, організації рухової активності учнів в умовах дистанційного навчання.

Представлено методичні рекомендації з питань інклюзивної освіти, зокрема: організації навчання учнів з особливими освітніми потребами на період тимчасового призупинення освітнього процесу, роботи з дітьми зі складними комплексними порушеннями розвитку в умовах дистанційного навчання; психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу в умовах дистанційного навчання; інформаційні ресурси для формування ключових компетентностей у педагогів та учнів, поради батькам щодо підтримки дитини в умовах дистанційного навчання.

ЗМІСТ

1. **Загальні положення**
2. **Управління закладом освіти в умовах дистанційного навчання**
 - 2.1. **Маніленко І. В.** Управління освітнім процесом в умовах дистанційного навчання
 - 2.2. **Матушевська О.В.** Розроблення освітньої програми закладу загальної середньої освіти
 - 2.3. **Маніленко І.В.** Правове регулювання трудових відносин в умовах дистанційного навчання
3. **Борбіт А.В.** Технічне забезпечення дистанційного навчання. Створення комунікативного простору для організації дистанційного навчання
4. **Організація освітнього процесу в початковій школі в умовах дистанційного навчання**
 - 4.1. **Ткаченко Л.П., Романюк О.В., Ткаченко А.О.** Методичні рекомендації щодо особливостей навчання учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання.....
5. **Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу з мистецьких, гуманітарних і суспільних предметів в основній та старшій школі в умовах дистанційного навчання.....**
 - 5.1. **Поліщук О. М.** Організація освітнього процесу з української мови і літератури в умовах дистанційного навчання
.....
 - 5.2. **Химера Н.В.** Організація освітнього процесу із предмета «Зарубіжна література» в умовах дистанційного навчання
.....
 - 5.3. **Крупа А. В.** Організація освітнього процесу з англійської мови в умовах дистанційного навчання
.....
 - 5.4. **Кірмасовська Р.В.** Організація освітнього процесу з російської мови в умовах дистанційного навчання..
 - 5.5. **Гребенчук Т. О.** Організація освітнього процесу з суспільствознавчих предметів в умовах дистанційного навчання
.....
 - 5.6. **Ковальова С. В., Логімахова О. А.** Організація освітнього процесу з предметів освітньої галузі «Мистецтво» в умовах дистанційного навчання.....
6. **Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу з предметів природничо-математичного циклу, технологій, освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура» в основній та старшій школі в умовах дистанційного навчання.....**

- 6.1. **Довгань А.І.** Організація освітнього процесу з природознавства (5 клас) в умовах дистанційного навчання
- 6.2. **Бобкова О.С.** Організація освітнього процесу з хімії в умовах дистанційного навчання ...
- 6.3. **Довгань А.І., Совенко В.В., Гудима В.М.** Організація освітнього процесу з географії в умовах дистанційного навчання
- 6.4. **Сацюк О.І.** Організація освітнього процесу з трудового навчання (технологій) в умовах дистанційного навчання
- 6.5. **Гаврилюк Г.М.** Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу з трудового навчання (технологій) в умовах дистанційного навчання
- 6.6. **Ліпчевський Л.В.** Організація освітнього процесу з математики в умовах дистанційного навчання ...
- 6.7. **Кравченко Д.А.** Організація освітнього процесу з фізики в умовах дистанційного навчання ...
- 6.8. **Федорчук В.А.** Організація освітнього процесу з інформатики в умовах дистанційного навчання ...
- 6.9. **Лакіза О.М., Качуровський В.С., Проценко В.О.** Організація освітнього процесу з фізичної культури в умовах дистанційного навчання
- 6.10. **Качуровський В.С.** Організація освітнього процесу з предмета «Захист України» в умовах дистанційного навчання.....
- 6.11. **Качуровський В.С.** Організація рухової активності учнів в умовах дистанційного навчання
7. **Інклюзивна освіта**
- 7.1. **Луценко Т.М., Дерій О.В., Слободяник Г.І.** Методичні рекомендації щодо організації навчання учнів з особливими освітніми потребами на період тимчасового призупинення освітнього процесу.....
- 7.2. **Луценко Т.М., Слободяник Г.І., Дерій О.В.** Методичні рекомендації щодо роботи з дітьми зі складними комплексними порушеннями розвитку в умовах дистанційного навчання
8. **Маковкіна Н.О.** Психолого-педагогічний супровід освітнього процесу в умовах дистанційного навчання
9. **Боярчук О.І., Микитюк Л.В., Славінська М.О.** Інформаційні ресурси для формування ключових компетентностей у педагогів та учнів в умовах дистанційного навчання
10. **Боярчук О.І.** Поради батькам щодо підтримки дитини в умовах дистанційного навчання

1. Загальні положення

Відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту» повна загальна середня освіта може здобуватися за очною (денною), **дистанційною**, мережевою, екстернатною, сімейною (домашньою) формами чи формою педагогічного патронажу, а також за очною (вечірньою), заочною формами (на рівнях базової та профільної середньої освіти).

Положення про інституційну форму здобуття загальної середньої освіти, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 23.04.2019 № 536, та Положення про дистанційне навчання, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466 визначають **дистанційне навчання** як індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Дистанційне навчання може бути реалізовано шляхом застосування дистанційної форми як окремої форми здобуття освіти або використання технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання за різними формами здобуття освіти, їх поєднання.

На підстав Розділу IV, п.п. 4.2., 4.6. Положення про дистанційне навчання під час карантину заклади освіти можуть організувати освітній процес з **використанням технологій дистанційного навчання**, що не потребує переведення здобувачів на дистанційну форму навчання. Навчання осіб із особливими потребами (у тому числі з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату, психічними розладами) передбачає залучення додаткових технологій дистанційного навчання при здійсненні всіх видів підготовки з урахуванням особливостей розвитку здобувачів освіти.

В умовах надзвичайної ситуації та загальнодержавних протиепідеміологічних заходів та в рамках реалізації права на автономію рішення про особливості організації освітнього процесу приймається керівником закладу загальної середньої освіти.

Рекомендуємо при визначенні підходів урахувати:

1. матеріально-технічне оснащення віддалених робочих місць педагогічних працівників;
2. матеріально-технічні можливості здобувачів освіти;
3. рівень володіння інформаційно-комунікаційними технологіями та технологіями дистанційного навчання учасників освітнього процесу та провести заходи щодо підготовки педагогічних працівників до роботи з використанням обраних підходів до організації освітнього процесу, які прийняті наказом керівника закладу загальної середньої освіти;
4. інформування учнівської та батьківської спільноти про застосовані підходи до організації освітнього процесу в закладі освіти.

Комунальним навчальним закладом Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» підготовлено низку методичних рекомендацій, розроблено електронні освітні ресурси, розміщені на [освітньому порталі інституту, інформаційній системі інституту «Нормативно-правове і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу»](#), опубліковані у випусках № [3–4](#), [5](#), [6](#) спеціалізованого педагогічного видання департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації та Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» [«Інформаційно-методичний збірник»](#), сайті НАПН України, зокрема:

[методичні рекомендації щодо проведення у 2020/2021 навчальному році Дня знань та Першого уроку у закладах освіти Київської області](#);

інформація про організацію дистанційного навчання учнів на час карантину в закладах загальної середньої освіти Київської області [1];

про організацію профільного навчання в закладах загальної середньої освіти в умовах реформування [2];

[психологічне здоров'я персоналу організацій в умовах пандемії COVID-19: проблеми та технології забезпечення](#) : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції з організаційної та економічної психології [3];

розроблення освітньої програми закладу загальної середньої освіти [4].

2. Управління закладом освіти в умовах дистанційного навчання

2.1. Управління освітнім процесом в умовах дистанційного навчання

Навесні 2020 року заклади освіти України працювали за **дистанційною формою навчання**. Це відбулося в рамках карантину, оголошеного по всій країні у зв'язку з поширенням коронавірусної інфекції Covid-19. Наразі існує ймовірність того, що восени більшості українських шкіл доведеться перейти на дистанційне навчання, тому вже сьогодні повинні бути підготовлені відповідні організаційні та технічні можливості.

Організація дистанційного навчання має забезпечити можливість здобувачів освіти реалізувати право на якісну та доступну освіту відповідно до їхніх здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей та досвіду, незалежно від віку, місця проживання чи перебування, стану здоров'я, інвалідності, соціального і майнового стану, інших ознак і обставин, у тому числі тих, які об'єктивно унеможливають відвідування закладів освіти.

Питання належної організації дистанційного навчання потребують відповідного матеріально-технічного забезпечення закладу освіти (придбання необхідного обладнання, оплату інтернету та роботи обраної онлайн платформи (за потреби) тощо). Ці функції п. 3 ст. 37 Закону України «Про повну загальну середню освіту» покладено на **засновника** закладу загальної середньої освіти, де зазначено, що він «**зобов'язаний забезпечити утримання та розвиток заснованого ним закладу освіти**, його матеріально-технічної бази на рівні,

достатньому для виконання вимог державних стандартів, ліцензійних умов провадження освітньої діяльності у сфері загальної середньої освіти, вимог трудового законодавства, оплати праці педагогічних та інших працівників, охорони праці, безпеки життєдіяльності, пожежної безпеки тощо». Проте, варто зазначити, що для реалізації засновником цих зобов'язань рекомендовано, щоб до нього з відповідними питаннями письмово звернувся керівник заснованого ним закладу освіти.

Ст. 26 Закону України «Про освіту» визначає, що **керівник закладу освіти здійснює безпосереднє управління закладом і несе відповідальність за освітню та іншу діяльність закладу освіти**. Керівник закладу освіти в межах наданих йому повноважень: організовує діяльність закладу освіти; забезпечує організацію освітнього процесу та здійснення контролю за виконанням освітніх програм; забезпечує функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти тощо.

Відповідно, саме адміністрація школи спільно з педагогічним колективом, за підтримки засновника, має забезпечити належну організацію діяльності закладу освіти в умовах режиму дистанційного навчання.

Головне в організації дистанційного освітнього процесу у 2020/2021 навчальному році:

1. На основі типового Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти (наразі перебуває на громадському обговоренні), **створити і затвердити індивідуальне положення**, адаптоване до особливостей і можливостей закладу освіти (*серпень 2020 року*).

2. **Провести засідання педагогічної ради** закладу освіти з питань (*серпень 2020 року*):

включення до освітньої програми закладу освіти розділу про організацію освітнього процесу в умовах дистанційного навчання, оскільки дистанційне навчання здійснюється відповідно саме до освітньої програми закладу освіти та має забезпечувати виконання суб'єктами дистанційного навчання державних стандартів освіти. Включення такого змісту до освітньої програми закладу можливе при її складанні та затвердженні на певний період або шляхом внесення змін до вже затвердженої освітньої програми. У разі потреби дистанційне навчання може організовуватися за індивідуальним навчальним планом;

визначення структури і тривалості навчального року, навчального тижня, навчального дня, занять, відпочинку між ними, форм організації освітнього процесу;

визначення форм навчання (у т. ч. дистанційної), обрання відповідної онлайн платформи, організації та запровадження навчання з використанням дистанційних технологій. Тобто, колегіально обрати оптимальний варіант, зважаючи на технічні можливості школи, кожного вчителя та учнів. Використання технологій дистанційного навчання для вивчення окремих тем з навчальних предметів (інтегрованих курсів), проведення окремих навчальних занять і консультацій, оцінювання результатів навчання учнів може

здійснюватися за ініціативою педагогічних працівників (з відповідним узгодженням розкладу навчальних занять);

схвалення змісту річного плану роботи закладу освіти, який, зокрема, включатиме заходи з питань організації дистанційного навчання;

узгодження механізму взаємодії всіх учасників освітнього процесу для виконання освітніх програм закладу. Рекомендовано затвердити примірний електронний розклад навчальних занять в умовах дистанційного навчання з урахуванням синхронного та асинхронного режимів взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання, обговорити можливість та особливості ведення електронних класних журналів та щоденників. Для цього необхідно поцікавитись у вчителів, яка їм потрібна допомога в опануванні інструментарію. У разі потреби й можливості – організувати експрес-навчання. У свою чергу, завдання вчителів – організувати комунікацію з учнями і батьками;

визначення та узгодження змісту календарно-тематичного планування, яке зможе забезпечити належне виконання освітньої програми в умовах дистанційного навчання;

узгодження та схвалення змін до правил внутрішнього трудового розпорядку в умовах дистанційного навчання. Крім того, рекомендовано внести зміни до Колективного договору та посадових інструкцій працівників закладу щодо режиму та умов праці в період дистанційного навчання тощо.

3. Затвердити наказом закладу освіти (зокрема, ввести в дію рішення педагогічної ради) (серпень-вересень 2020 року):

Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти;

Освітню програму закладу (або зміни до неї);

структуру навчального року, розклади уроків, розклади дзвінків (у т. ч. на період можливого дистанційного навчання);

форму навчання, онлайн платформу (-ми), дистанційні технології;

річний план роботи закладу освіти;

форму календарно-тематичних планів педагогічних працівників закладу, електронного класного журналу та щоденника;

механізм звітування педагогічними працівниками про виконання освітньої програми в період дистанційного навчання;

Колективний договір, Правила внутрішнього трудового розпорядку та посадові інструкції працівників закладу зі змінами в частині запровадження дистанційного навчання і дистанційної роботи в цілому;

визначити відповідальну особу, координатора дистанційного навчання, який/яка комунікуватиме щодо питань організації дистанційного навчання.

4. На виконання ст. 30 Закону України «Про освіту» розмістити на вебсайті закладу (у разі його відсутності – на веб-сайті засновника) всю необхідну інформацію щодо організації освітнього процесу в частині дистанційного навчання, щоб забезпечити відкритий доступ до такої інформації та документів (серпень-вересень 2020 року).

5. Провести загальношкільні батьківські збори (онлайн-конференцію з учнями та їхніми батьками), де, зокрема, донести до відома батьків усі особливості 2020/2021 навчального року, у т.ч. в частині можливого дистанційного навчання, обговорити форми співпраці та інші організаційні питання, скоординувати роботу всіх у зручному форматі. Домовитись з батьками про конструктивний зворотний зв'язок, а для уникнення непорозумінь – пояснити батькам алгоритм дій, оскільки у більшості батьків відсутній досвід дистанційного навчання. Важливо обговорити з батьками можливості їх реалізації, врахувати пропозиції батьків (*вересень 2020 року*).

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Ст. 30 Закону України «Про повну загальну середню освіту» передбачено, що в закладах освіти та їх структурних підрозділах може діяти **батьківське самоврядування**, яке здійснюється батьками учнів як безпосередньо, так і через органи батьківського самоврядування, з метою захисту прав та інтересів учнів, організації їх дозвілля та оздоровлення, громадського нагляду (контролю) в межах повноважень, визначених цим Законом та статутом закладу освіти.

Батьки можуть розглядати будь-які питання і приймати рішення, крім тих, що належать до компетенції інших органів управління чи органів громадського самоврядування закладу освіти.

Рішення органу батьківського самоврядування з питань організації освітнього процесу та/або діяльності закладу освіти можуть бути реалізовані **виключно за рішенням керівника закладу освіти, якщо таке рішення не суперечить законодавству.**

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Запроваджуючи дистанційне навчання, адміністрації закладу слід зважати не лише на наявність техніки і доступу до інтернет у вчителів та учнів, а й на специфіку початкової, основної та старшої школи. Варто пам'ятати, що рівень сформованості самостійної роботи учнів початкових класів нижчий, ніж учнів основної та старшої школи, тому організовувати роботу молодших школярів мають дорослі. Але йдеться саме про організацію освітнього процесу вдома, а не про те, що батьки будуть виконувати завдання за дитину або викладати навчальний матеріал замість учителя. Крім того, необхідно поцікавитись у вчителів, яка їм потрібна допомога в опануванні інструментарію. У разі потреби й можливості – **організувати експрес-навчання**. У свою чергу, завдання вчителів – **організувати комунікацію з учнями і батьками.**

Учителям рекомендовано підготовку до навчального року розпочати з планування графіка своєї роботи, визначення базових інструментів та платформ. Як показує досвід, не варто одночасно застосовувати всі платформи – краще обрати просте й доступне, а згодом виробити чіткий алгоритм дій. Педагогічному працівнику потрібно пересвідчитись, що він технічно готовий до праці на обраній платформі, провести пробне заняття, скласти графік онлайн-зустрічей з учнями, створити групу або спільноту з учнями у зручному месенджері та повідомити про дату і час занять.

Для реалізації завдань індивідуальної освітньої траєкторії осіб з особливими освітніми потребами вчителів та асистентів вчителів інклюзивних класів/груп варто проаналізувати індивідуальну програму розвитку дитини, календарно-тематичне планування, визначити теми для вивчення в дистанційному режимі, розробити тематичні завдання в системі онлайн у межах встановленого навантаження.

Організація освітнього процесу під час дистанційного навчання може передбачати навчальні (у тому числі практичні, лабораторні) заняття, вебіари, онлайн форуми та конференції, самостійну роботу, дослідницьку, пошукову, проєктну діяльність, навчальні ігри, консультації та інші форми організації освітнього процесу, визначені освітньою програмою закладу освіти (навчальними програмами з окремих предметів (інтегрованих курсів)).

Отримання навчальних матеріалів, спілкування між суб'єктами дистанційного навчання під час навчальних та корекційно-розвиткових занять, що проводяться дистанційно, забезпечується передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації в синхронному або асинхронному режимі.

Організація освітнього процесу має забезпечувати регулярну та змістовну взаємодію суб'єктів дистанційного навчання, з використанням форм індивідуальної та колективної навчально-пізнавальної діяльності учнів, а також здійснення ними самоконтролю під час навчання.

Оцінювання результатів навчання учнів проводиться за видами оцінювання, визначеними спеціальними законами, і відповідно до критеріїв, визначених Міністерством освіти і науки України. Державна підсумкова атестація учнів проводиться відповідно до законодавства. Оцінювання результатів навчання учнів може здійснюватися очно або дистанційно з використанням можливостей інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій, зокрема відеоконференц-зв'язку.

Облік навчальних занять і результатів навчання учнів під час дистанційного навчання здійснюється відповідно до законодавства.

Облік робочого часу та оплата праці педагогічних працівників, які організовують дистанційне навчання, здійснюється відповідно до законодавства. Організація освітнього процесу під час дистанційного навчання здійснюється у межах робочого часу педагогічних працівників.

Керівник закладу освіти забезпечує організацію освітнього процесу під час дистанційного навчання та здійснення контролю за виконанням освітніх програм.

ВАЖЛИВО! Керівник закладу освіти може вимагати від педагогічних працівників підтвердження виконання ними освітньої програми (навчальних планів і навчальних програм) у спосіб, схвалений педагогічною радою закладу освіти. Заклад освіти має забезпечувати регулярне відстеження результатів навчання учнів, а також надання їм підтримки в освітньому процесі (за потреби).

Організація освітнього процесу під час дистанційного навчання здійснюється з дотриманням вимог законодавства про освіту, захист

персональних даних, а також санітарних правил і норм (щодо формування розкладу навчальних занять, рухової активності (фізкультхвилинок), вправ для очей, тривалості виконання завдань для самопідготовки у позаурочний час).

ВАЖЛИВО! Дистанційне навчання організовується для учнів, які не мають медичних протипоказань до занять з комп'ютерною технікою.

Дистанційне навчання осіб із особливими освітніми потребами здійснюється з урахуванням індивідуальної програми розвитку та може передбачати залучення допоміжних технологій дистанційного навчання (озвучування даних з екрану, голосове введення тексту, субтитри, клавіатури зі спеціальними можливостями тощо) з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів таких осіб.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Існує кілька можливих сценаріїв повернення до освітнього процесу у 2020/2021 навчальному році. Проте, в будь-якому з них необхідно провести діагностику та аналіз опанування учнями матеріалу, пропонованого під час дистанційного навчання. Зважаючи на те, що в базовій школі учні вивчають багато предметів, надзвичайно важливо відвести на цей процес достатньо часу для уникнення перевантаження та зайвого емоційного напруження. Якщо є можливість, варто застосовувати метод спостереження за діяльнісними проявами опанованих компетентностей окрім або замість контрольних робіт, базованих на засвоєнні теоретичних відомостей.

Для забезпечення виконання освітніх програм закладу (в разі потреби) необхідно: розробити індивідуальні навчальні плани; відвести час на додаткові консультації; скоригувати календарні плани наступних періодів для збалансованого включення матеріалу, який змушено пропустили за час карантину; якщо діагностовано, що учні перебувають на різних етапах опанування матеріалу, для подальшого забезпечення ефективного освітнього процесу доцільно застосовувати методику змішаного навчання.

Важливо проаналізувати ефективність технологій, використаних під час дистанційного навчання на карантині, зокрема й для того, щоб продовжити використовувати деякі з них для змішаного навчання, електронної підтримки очних занять тощо. Для цього потрібно визначити практики та технології, які підтвердили свою успішність, і застосовувати їх надалі. Наприклад, технології організації інтерактивних опитувань чудово працюють на очних уроках, цифрові творчі завдання можуть використовуватись для проєктних підходів, а практика формувального оцінювання має стати звичною, незалежно від форми організації освітнього процесу.

Найбільш імовірно, що та чи інша форма змішаного навчання буде застосовуватись і надалі, тож закладу освіти варто докладно дослідити можливі технологічні рішення для забезпечення безперервного навчального процесу, організувати підвищення кваліфікації для вчителів, запропонувати ознайомчі курси чи окремі заняття для учнів та батьків.

2.2. Розроблення освітньої програми закладу загальної середньої освіти

Освітня програма закладу загальної середньої освіти розробляється відповідно до положень Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції «Нова українська школа», Державних стандартів освіти, типових і нетипових освітніх програм, навчальних програм для закладів загальної середньої освіти.

Основою для розроблення освітньої програми є стандарти освіти відповідного рівня, типові освітні програми, затверджені Міністерством освіти і науки України, зокрема:

державні стандарти освіти:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти»;
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» (зі змінами);
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2013 № 607 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами»;
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти» (зі змінами);

типові освітні програми:

1. Наказ МОН України від 21.03.2018 № 268 «Про затвердження переліків типових освітніх та навчальних програм для 1-2-х класів закладів загальної середньої освіти»;
2. Наказ МОН України від 08.10.2019 № 1272 «Про затвердження типових освітніх програм для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти»;
3. Наказ МОН України від 27.12.2018 № 1461 «Про затвердження типових освітніх програм для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти»;
4. Наказ МОН України від 08.10.2019 № 1273 «Про затвердження типових освітніх програм для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти»;
5. Наказ МОН України від 04.2018 №407 «Про затвердження Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти I ступеня»;
6. Наказ МОН України від 04.2018 № 405 «Про затвердження Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня»;
7. Наказ МОН України від 04.2018 №406 «Про затвердження Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня»;
8. Наказ МОН України від 04.2018 №408 «Про затвердження Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня».
9. Наказ МОН України від 28.11.2019 №1493 «Про внесення змін до типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня».
10. Наказ МОН України від 31.03.2020 №464 «Про внесення змін до типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня» (про заміну назви предмета «Захист Вітчизни» на «Захист України» з 01.09.2020).

Особливості розроблення освітньої програми початкової школи висвітлено в публікаціях:

1. Ткаченко Л. П. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в початкових класах закладів загальної середньої освіти. *Інформаційно-методичний збірник : спеціалізоване педагогічне видання департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації та Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»*. 2019. № 7-8 (225-226). С. 4–19.

2. Матушевська О. В. Особливості розроблення освітньої програми початкової школи. *Розроблення освітньої програми закладу загальної середньої освіти : науково-методичний посібник*. Біла Церква : Комунальний навчальний заклад Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», 2019. – С. 9–16.

Розроблення освітніх програм закладів загальної середньої освіти, які реалізують інноваційну освітню діяльність. Заклади загальної середньої освіти, які працюють за інноваційними технологіями, можуть використовувати відповідні програми:

система розвивального навчання:

«Освітня програма для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти за системою розвивального навчання» (лист Міністерства освіти і науки України від 25.05.2018 р. № 1/9-344, лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 26.06.2018 р. № 22.1/12-Г-430);

освітня програма «На крилах успіху»:

«Навчальні програми «На крилах успіху» для учнів 1-2 класів» (лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 26.06.2018 № 22.1/12-Г-433);

«Навчальні програми «На крилах успіху» для 2 класу закладів загальної середньої освіти, які беруть участь у дослідно-експериментальній роботі всеукраїнського рівня «Дидактико-методичне забезпечення реалізації концептуальних засад реформування початкової освіти» (Лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 09.08.2018 № 22.1/12-Г-730);

система розвивального навчання Д.П.Ельконіна-В.В.Давидова:

«Програма «Українська мова» (мова навчання) за системою розвивального навчання Д.П.Ельконіна-В.В.Давидова» (лист Міністерства освіти і науки України від 23.08.2017 № 1/11-8464);

«Навчальна програма мовно-літературної освітньої галузі (українська мова)» (лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 05.04.2019 № 22.1/12-Г-171);

педагогічна технологія «Росток»:

«Навчальна програма «Українська мова 1-2 класи» (лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 26.06.2018 № 22.1/12- Г-431);

«Програма для початкової школи «Українська мова» (за науково-педагогічним проектом «Росток»))» (наказ Міністерства освіти і науки України від 06.08.2014 № 905);

«Програма для початкової школи «Математика» (за науково-педагогічним проектом «Росток»))» (наказ Міністерства освіти і науки України від 06.08.2014 № 905);

«Навчальна програма «Математика 1-2 класи» (лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 26.06.2018 № 22.1/12- Г-431);

«Програма інтегрованого курсу «Навколишній світ. 1-2 класи» (лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 26.06.2018 № 22.1/12- Г-431);

«Програма для початкової школи «Навколишній світ» (за науково-педагогічним проектом «Росток»))» (наказ Міністерства освіти і науки України від 06.08.2014 № 905);

«Навчальна програма з інтегрованого курсу «Інформатична культура і технології» (лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 26.06.2018 № 22.1/12- Г-431);

«Програма для початкової школи «Інформаційна культура» (за науково-педагогічним проектом «Росток»))» (наказ МОН від 06.08.2014 № 905);

науково-педагогічний проект «Інтелект України»:

«Навчально-методичний комплект «Математика» для 1-2 класів: навчальна програма, зошити з друкованою основою» (лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 26.06.2018 № 22.1/12-Г-432);

«Навчально-методичний комплект «Українська мова» для 1-2 класів: навчальна програма, зошити з друкованою основою» (лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 26.06.2018 № 22.1/12-Г-432);

«Навчально-методичний комплект «Я пізнаю світ» для 1-2 класів: навчальна програма, зошити з друкованою основою» (лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 26.06.2018 № 22.1/12-Г-432);

«Математика. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів, що працюють за науково-педагогічним проектом «Інтелект України». 1-4 класи (лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 04.07.2014 № 14.1/12-Г-1093);

«Еврика. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів, що працюють за науково-педагогічним проектом «Інтелект України». 2-4 класи (лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 04.07.2014 № 14.1/12-Г-1095);

«Навчаємося разом. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів, що працюють за науково-педагогічним проектом «Інтелект України». 1-4 класи (лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 04.07.2014 № 14.1/12-Г-1092);

«Людина і світ. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів, що працюють за науково-педагогічним проектом «Інтелект України».

1-4 класи (лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 04.07.2014 № 14.1/12-Г-1097);

вальдорфська педагогіка:

«Освітня програма першого циклу початкової освіти за вальдорфською педагогікою» (лист Міністерства освіти і науки України від 25.05.2018 № 1/9-344);

«Програма для вальдорфських шкіл «Малювання форм» (лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 24.06.2014 № 14.1/12-Г-969.

Освітня програма для дітей з особливими освітніми потребами розробляється на основі таких типових освітніх програм, затверджених Міністерством освіти і науки України:

ЗЗСО I ступеня:

– Наказ МОН України №693 від 25.06.2018 Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти I ступеня для дітей з особливими освітніми потребами.

– Наказ МОН України №968 від 04.09.2018 Про внесення зміни у таблицю 11 до наказу Міністерства освіти і науки України від 25.06.2018 №693.

– Наказ МОН України №968 від 04.09.2018 “Про внесення зміни у таблицю 11 до наказу Міністерства освіти і науки України від 25.06.2018 №693”.

– Наказ МОН України №816 від 26.07.2018 “Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 1 класів з інтелектуальними порушеннями”.

– Наказ МОН України №815 від 26.07.2018 “Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 12.06.2018 №627”.

– Наказ № 808 від 10.06.2019 "Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 12.06.2018 № 627".

– Наказ МОН України №814 від 26.07.2018 “Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами”.

– Наказ МОН України №917 від 02.07.2019 “Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 2 класу з порушеннями інтелектуального розвитку”.

– Наказ № 467 від 01.04.2020 "Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 3 класу з порушеннями інтелектуального розвитку"

ЗЗСО II ступеня:

– Наказ МОН України №627 від 12.06.2018 “Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами”.

– Наказ МОН України №813 від 26.07.2018 “Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами”.

ЗЗСО III ступеня:

– Наказ МОН України №668 від 21.06.2018 “Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти III ступеня для дітей з особливими освітніми потребами”.

У 2019 році КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» підготовлено і видано посібник «Розроблення освітньої програми закладу загальної середньої освіти», у якому запропоновано комплекс матеріалів для використання ЗЗСО у процесі розроблення освітніх програм [4].

2.3. Правове регулювання трудових відносин в умовах дистанційного навчання

Дистанційну роботу узаконено 17.03.2020 як один із заходів для запобігання поширенню COVID-19 ([Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби \(COVID-19\)» від 17.03.2020 № 530-IX](#)): «На період встановлення карантину або обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)... роботодавець може доручити працівникові, у тому числі державному службовцю, службовцю органу місцевого самоврядування, виконувати протягом певного періоду роботу, визначену трудовим договором, вдома».

З 02.04.2020 дистанційну роботу нарешті ввели до КЗпП. Законодавець виклав у новій редакції [ст. 60 КЗпП](#), що раніше регулювала поділ робочого дня на частини. Наразі ця стаття скеровує, як запроваджувати не лише дистанційну роботу, а і гнучкий режим роботи ([Закон України від 30.03.2020 № 540-IX](#)).

Головне про дистанційну роботу в умовах карантину:

1. Створюється наказ про запровадження дистанційної роботи педагогічних працівників закладу освіти.

2. Питання режиму праці інших працівників закладу освіти вирішується спільно з розпорядником коштів (засновником). Можливе створення наказу про простій.

3. Педагогічні працівники працюють відповідно до Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом закладу освіти.

4. На працівників поширюються правила внутрішнього трудового розпорядку ([ПВТР](#)), якщо інше не передбачено чинними нормативними документами.

5. Загальна тривалість робочого часу не може перевищувати норм, передбачених [статтями 50 і 51 КЗпП](#).

6. Робота оплачується в повному обсязі у строки, визначені трудовим договором.

7. Можна поєднувати з гнучким режимом чи неповним робочим часом.

8. Така робота не обмежує трудових прав працівників.

Чи можна переводити на дистанційну роботу?

Ні, варто використовувати в наказі [розпорядче слово](#) «запровадити». Зміна місця, де працівник виконуватиме роботу, із закладу освіти на дім чи інше помешкання не є [переведенням](#) у розумінні [ст. 32 КЗпП](#). [Ч. 2 ст. 60 КЗпП](#) визначає, що на час загрози епідемії умову про дистанційну роботу можуть **встановлювати** в наказі. Проте фахівці з кадрових питань вважають, що найбільш влучне розпорядче слово – «запровадити» дистанційну роботу.

Як контролювати дистанційну роботу?

Керівник закладу освіти повинен правильно організувати роботу працівників закладу, затвердивши колегіально схвалені педагогічною радою

закладу рішення. Елементом контролю слугуватиме звітування педагогічних працівників закладу про часткове чи повне виконання освітньої програми (програм).

Крім того, керівник закладу освіти може самостійно вирішувати, в який спосіб доручити працівнику роботу і проконтролювати її виконання.

РЕКОМЕНДУЄМО! Завдання працівнику ставити письмово і отримувати звіт про виконану роботу електронною поштою. Періодичність звітування визначається керівником закладу, оскільки саме від несе відповідальність за облік робочого часу та оплату праці.

ПОРАДА! Не ставте завдання телефоном. Покладаючись лише на такий спосіб взаємодії, працівник може забути про доручення, а керівнику складніше контролювати роботу підлеглих. Якщо постане потреба притягти працівника до [дисциплінарної відповідальності](#) за невиконання або неналежне виконання обов'язків, керівник не доведе, коли й яку роботу доручав працівникові.

Чи потрібно дотримувати нормативних актів із охорони праці при дистанційній роботі?

Працівники, які виконують роботу [дистанційно](#), мають дотримувати тих норм трудового законодавства, що й інші працівники. Національне законодавство гарантує рівність усіх працівників щодо захисту від дискримінації в галузі праці, а також в галузі безпеки та гігієни праці.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! До [ст. 60 КЗпП України навесні 2020 року внесено зміни](#). У новій редакції вона визначає вимоги до гнучкого режиму робочого часу та зазначає, що виконання дистанційної/надомної роботи не тягне за собою будь-яких обмежень обсягу трудових прав працівників. Це означає, що при [дистанційній роботі](#) на працівників **поширюється дія тих самих норм трудового законодавства**, що і при звичайних умовах праці.

На працівників під час дистанційної роботи поширюються норми [Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV](#) та [Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві, затвердженого постановою КМУ від 17.04.2019 № 337](#). Це означає, що вони застраховані від нещасного випадку на виробництві, який із ними може статися під час роботи дистанційно.

Працівники мають дотримувати нормативних актів з охорони праці, які поширювалися на них під час роботи у закладі освіти:

виконувати вимоги [посадових інструкцій](#);

інструкцій з охорони праці;

проходити навчання та інструктажі з охорони праці, медичні огляди тощо.

Як запровадити дистанційну роботу під час карантину?

Якщо заклад освіти призупиняє роботу через [обмежувальні заходи](#) або створює безпечні умови роботи під час карантину, потрібно:

визначити працівників, які можуть працювати [дистанційно](#). Приміром, педагогічні працівники;

підготувати [наказ про дистанційну роботу](#) для тих працівників, які можуть працювати в такому режимі.

ПОРАДА! Розпорядчу частину наказу формулювати не на визначений період, а, наприклад, так «Запровадити дистанційну роботу вдома педагогічним працівникам закладу (список додається) тимчасово з _____ і до стабілізації епідеміологічної ситуації».

ВАЖЛИВО! Обов'язково забезпечити підписи працівників про ознайомлення з наказом.

табелювати – як за звичайну роботу, оплата праці здійснювати – як за звичайний робочий день;

передбачити, які працівники контактуватимуть із колегами та безпосереднім керівником;

за потреби прописати у наказі форми та періодичність звітування для різних категорій працівників;

Чи прописувати норму про дистанційну роботу у ПВТР?

Так, це доречно зробити. Хоча зі [ст. 21 КЗпП](#) виключили норму про дотримання працівником правил внутрішнього трудового розпорядку, проте обов'язок працівника дотримувати цих норм залишився в інших статтях КЗпП.

Працівники зобов'язані: працювати чесно і сумлінно; своєчасно і точно виконувати доручення і накази керівника, рішення педагогічної ради; додержувати трудової і технологічної дисципліни, вимог нормативних актів про охорону праці. Підстава – [ст. 139 КЗпП](#). Працівники, що не дотримують норм ПВТР, порушують [ст. 139 КЗпП, що може стати підставою притягнення до дисциплінарної відповідальності](#).

Чи брати від працівників заяви про дистанційну роботу?

Якщо дистанційну роботу **запроваджує роботодавець** під час карантину, заяви працівників не потрібні. Проте, для уникнення непорозумінь із працівниками щодо невиконання ними своїх обов'язків, рекомендуємо переконатися, що працівники мають можливість працювати вдома шляхом написання заяв такого змісту:

«У зв'язку із запровадженням дистанційної роботи на період карантину повідомляю, що маю технічні можливості для організації дистанційного навчання учнів та оцінювання відповідних результатів за допомогою дистанційних технологій. Маю доступ до інтернету».

Якщо про дистанційну роботу **просить працівник**, без заяви не обійтися.

«Прошу дозволити працювати дистанційно (удома) з _____. Повідомляю, що маю технічну можливість виконувати обов'язки вдома – персональний комп'ютер та доступ до інтернету».

Для працівників, які не можуть працювати дистанційно, за погодженням із засновником та розпорядником коштів, може бути оголошено простій. Оплата простою залежить від причини, яка його викликала. Оголошення простою для працівника, який перебуває у двотижневій домашній ізоляції, оплачується в розмірі середнього заробітку ([ч. 3 ст. 113 КЗпП](#)).

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Якщо карантин продовжується, то створюється не новий наказ про запровадження дистанційної роботи чи про оголошення

простою, а **наказ про продовження** дистанційної роботи чи простою на період карантину.

Роз'яснення фахівців ЦК Профспілки працівників освіти і науки України

Як оплатити працю вчителя, який працює у двох школах з неповним тижневим навантаженням дистанційно?

«Під час карантину вчителі виконують педагогічну роботу відповідно до навчального навантаження та розкладу уроків у кожному із закладів. Уроки проводять з використанням технології дистанційного навчання: викладають навчальний матеріал з використанням дистанційних технологій, надають консультації та проводять перевірку рівня засвоєння знань учнями для забезпечення опанування ними навчального матеріалу, передбаченого освітніми програмами.

Тому така робота в умовах оголошеного карантину є правомірною і такою, що відповідає вимогам до карантину».

Як оплачувати працю?

Дистанційна робота. Оплата праці вчителів закладів загальної середньої освіти провадиться відповідно до [Інструкції про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти](#), затвердженій наказом МОН України від 15.04.1993 № 102 (далі — Інструкція № 102).

Згідно з [п. 68 Інструкції № 102](#) місячна заробітна плата педагогічних працівників установ освіти визначається шляхом множення ставки заробітної плати на їх фактичне навантаження на тиждень і ділення цього добутку на встановлену норму годин на тиждень. Встановлена при тарифікації заробітна плата виплачується щомісячно незалежно від кількості тижнів і робочих днів у різні місяці року.

Тому оплата праці вчителя, який працює у декількох закладах загальної середньої освіти, незалежно від форм такої роботи, зокрема й на умовах віддаленого доступу в онлайн-режимі, має провадитися за тарифікацією, виходячи з встановленого за кожним з цих закладів обсягу навчального навантаження та тих виплат, що передбачені в тарифікаційному списку.

Заміщення, простій. Відповідно до [п. 73 Інструкції № 102](#) погодинна оплата праці педагогічних працівників допускається лише при оплаті за години заміщення тимчасово відсутніх у зв'язку із хворобою або з інших причин вчителів, яке тривало не більше двох місяців, а також при оплаті працівників підприємств, організацій та установ, які залучаються для педагогічної роботи. Якщо таке заміщення тривало понад два місяці, то оплата праці педагогічних працівників провадиться за тарифікацією з першого дня заміщення.

У випадках, коли працівник не працює, а отже, перебуває у простої, то час такого простою оплачується відповідно до [частини першої статті 113 КЗпП](#), згідно з якою простій не з вини працівника, у тому числі на період оголошення карантину, встановленого КМУ, оплачується з розрахунку не нижче від двох

третин тарифної ставки встановленого працівникові розряду (окладу). Тобто цією статтею не встановлено верхньої межі розміру оплати часу простою.

А в [пункті 8.3.3 Галузевої угоди між Міністерством освіти і науки України та ЦК Профспілки працівників освіти і науки України на 2016–2020 роки](#), зареєстрованої в Міністерстві соціальної політики за № 16 від 01.06.2018, конкретизовано, що оплата простою працівникам, включаючи непедагогічних, не з їх вини, провадиться в розмірі середньої заробітної плати, але не менше тарифної ставки (посадового окладу), що є не менше як 2/3 посадового окладу.

Згідно зі [статтею 9 Закону України «Про колективні договори і угоди»](#) норми угод діють безпосередньо та є обов'язковими для включення до колективних договорів. Така сама норма є у [пункті 1.4 Галузевої угоди](#).

Працю вчителів, вихователів (зокрема, вихователів груп продовженого дня, музичних керівників, викладачів, інших педагогічних працівників навчальних закладів) у випадках, коли в окремі дні (місяці) заняття не проводять із незалежних від них причин (епідемії, метеорологічні умови тощо), оплачують із розрахунку зарплати, встановленої при тарифікації, із дотриманням умов законодавства.

Педагогічна робота. Пунктом 11 Переліку робіт, які не є сумісництвом, затвердженого наказом Мінпраці, Мін'юсту, Мінфіну від 28.06.1993 № 43 [«Про затвердження Положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій»](#), передбачено, що не вважається сумісництвом інша робота, яка виконується в тому разі, коли на основній роботі працівник працює неповний робочий день і відповідно до цього отримує неповний оклад (ставку), якщо оплата його праці за основною та іншою роботою не перевищує повного окладу (ставки) за основним місцем роботи.

Тож, педагогічна робота в одному закладі освіти з неповним тижневим навантаженням в обсязі до 6 годин включно не вважається сумісництвом, оскільки в іншому закладі освіти навчальне навантаження вчителя становить 12 годин, а норма тижневих годин на ставку заробітної плати вчителя становить 18 годин.

При оплаті праці вчителів немає значення, у скількох закладах освіти, зокрема й за сумісництвом, вони мають навчальне навантаження. Усі ці години, а також інші види педагогічної роботи, оплачуються у кожному закладі освіти згідно з [пунктом 68 Інструкції № 102](#) за тарифікацією.

Відпустки

Щорічні чи соціальні відпустки. Працівники, які перебувають у цих відпустках, повинні виходити на роботу, коли відпустки закінчаться.

Керівник закладу освіти може відкликати працівника зі щорічної відпустки лише за умов, передбачених [ч 3 ст. 12 Закону України «Про відпустки»](#). Закон про відпустки не містить такої підстави для відкликання зі щорічної відпустки як закінчення карантину. Тож, якщо карантин закінчився, роботодавець не має права відкликати працівників зі щорічної відпустки. Утім, якщо через перебування працівника у щорічній відпустці виникне загроза

простою інших працівників, варто підготувати наказ про відкликання його зі щорічної відпустки. Підстава – [ч 3 ст. 12 Закону України «Про відпустки»](#).

[Закон «Про відпустки»](#) не передбачає також випадків, коли працівника можна відкликати із соціальної відпустки, зокрема, з додаткової відпустки працівникам, які мають дітей або повнолітню дитину – особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи ([ст. 19 Закону «Про відпустки»](#)).

Відпустка без збереження зарплати за згодою сторін на час карантину. Працівник може написати заяву про припинення або переривання такої відпустки, коли карантин закінчився.

«У зв'язку із закінченням карантину прошу перервати з 01.10.2020 відпустку без збереження заробітної плати за згодою сторін на час карантину».

Якщо переривання відпустки стосується кількох працівників – створюйте зведений кадровий наказ.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! За потреби, для матерів, діти яких потребують додаткової або особливої уваги, можна коригувати режим роботи.

Варіанти:

дистанційна робота, можливо, з неповним робочим часом;

дистанційна робота кілька днів на тиждень;

гнучкий режим.

Корисні посилання:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>

<https://www.pon.org.ua/>

<https://ekadrovik.mcfr.ua/>

<https://1k.expertus.ua/>

<https://edirshkoly.mcfr.ua/>

3. Технічне забезпечення дистанційного навчання. Створення комунікативного простору для організації дистанційного навчання

При організації дистанційного навчання, а саме вибору сервісів для навчання, підбору засобів комунікації, заклад освіти має орієнтуватись на технічні можливості: не тільки власні, але й можливості учнів та вчителів.

Важливо створити таку комунікаційну структуру, яка була б гнучкою (кожен педагог має власний простір для викладання необхідних матеріалів, забезпечення взаємодії з учнями) і багатогранною (учням не потрібно реєструватись у різнопланових системах, доступ відбувається з єдиного ресурсу чи порталу).

У дистанційному навчанні найважливішими є оперативне інформування та безпосередньо сам процес навчання.

Налагодження первинної комунікації між учнями, батьками та вчителями, оперативне інформування щодо динамічних змін, оголошення від адміністрації закладу освіти найоптимальніше здійснювати засобами служби миттєвих повідомлень, соціальні мережі. Для таких цілей можливе також використання сайту закладу освіти (повідомлення можуть бути публічними, а також повідомлення, для яких доступ є обмеженим, лише для учнів та батьків).

Взаємодія та комунікація між учнем/учнями і педагогом є головним елементом кожного заняття. З метою вирішення організаційних питань можна використовувати:

1. соціальні мережі (Вайбер, Телеграм та інші);
2. дошки оголошень ([Padlet](#), [Linoit](#), [ClassroomScreen](#));
3. платформи (Classroom, Moodle, Gnomio).

При комунікації обов'язковим є забезпечення зворотного зв'язку між учасниками освітнього процесу.

Режими навчання. Дистанційне навчання може здійснюватись у двох режимах: **синхронному** – коли всі учасники освітнього процесу співпрацюють у режимі реального часу, таких як чат, аудіо-, відеоконференції, соціальні мережі та **асинхронному** – учасники працюють у власному темпі та в зручний для себе час, застосовуючи при цьому електронну пошту, форум, соціальні мережі, віртуальні дошки, платформи для навчання.

Переваги синхронного режиму в тому, що учасників можна залучати миттєво або у визначений час та оперативно отримувати зворотний зв'язок.

Перевагами асинхронного навчання є незалежність та гнучкість. Учень може працювати у власному темпі, що складно реалізувати при синхронному навчанні. Зазначимо, що у виборі режиму навчання зазвичай оптимальним є **змішаний** підхід, який може допомогти вчителю об'єднати переваги синхронного та асинхронного режимів. У результаті, з одного боку, учні тримаються більш-менш звичного для них розкладу, а з іншого – вони не перевантажені онлайн-присутністю.

Якщо у класі є діти, в яких немає доступу до мережі Інтернет, то основне навчання для таких учнів відбувається за підручником. Завдання передаються телефоном чи іншими доступними засобами спілкування. Важливо, щоб завдання були максимально деталізовані, містили не лише перелік, а й роз'яснення порядку опрацювання тем і виконання завдань. Учителям варто передбачити для таких дітей індивідуальні консультації і враховувати, що такій дитині після повернення до очного навчання знадобиться додаткова підтримка.

Основні форми комунікації

Електронна пошта – спосіб обміну повідомленнями між людьми і використовується для організації спілкування вчителя та учня, а також учнів між собою. Повідомлення можуть бути в різних формах: тексти, графіка, звуки, відео.

Форум – найпоширеніша форма спілкування. Форум присвячується будь-якій проблемі або темі. Модератор форуму (мережевий викладач) реалізує дискусію чи обговорення, стимулюючи питаннями, повідомленнями, новою

цікавою інформацією. Програмне забезпечення форумів дозволяє приєднувати файли різного формату.

Особливості використання. Відкрити декілька окремих форумів для роботи окремих груп з метою спілкування під час вирішення поставленого для даної групи завдання. Потім форуми можна об'єднати між собою, а згодом, винести обговорення загальної проблеми проєкту усіма учасниками освітнього процесу у формат вебконференції.

Блог – одна з форм спілкування, яка нагадує форум, де право на публікацію належить одній особі або групі людей.

Особливості використання. Учень / група учнів виконав/ли дане завдання (вір, есе) і розмістив/ли його на власному сайті/блозі. Потім автор блогу дає можливість іншим учням прочитати та прокоментувати розміщений матеріал. В учнів з'являється можливість обговорення й оцінки якості публікації.

Чат – спілкування користувачів мережі в режимі реального часу, засіб оперативного спілкування людей через Інтернет. Чати бувають: текстові, голосові, аудіо та відео. Найбільш поширений текстовий чат.

Особливості використання. Чат можна запропонувати для проведення дискусій з певної проблеми/теми, сумісної проєктної діяльності, обміну інформацією. Голосовий чат можна використати при вивченні іноземних мов, а також організувати спілкування з носіями мови.

Відеоконференція – один із сучасних способів зв'язку, що дозволяє проводити заняття у «віддалених класах», коли учні і викладач знаходяться на відстані. Вона проводиться у визначений день і в призначений час. Для якісного проведення відеоконференції, як і телеконференції, необхідна її чітка підготовка: створення програми, своєчасна інформація на сайті і розсилка за списком.

Особливості використання. У режимі реального часу можна проводити онлайн консультації, заняття, обговорювати та приймати рішення, дискутувати, проводити захист проєктів. Учитель і учні можуть бачити один одного, вчитель має можливість супроводжувати заняття наочними матеріалами.

Для проведення вебконференцій можна використати платформи Zoom, Google Meet, Skype, Cisco Webex, які дають вчителю потужний інструмент для мотивації та спілкування з учнями на відстані у безпечному середовищі. Zoom, Skype потребують встановлення додатків на пристрій. Для роботи з Google Meet користувачі повинні мати облікові записи Google.

Соціальні мережі (Вайбер, Телеграм інші) дозволяють створювати закриті групи, чати.

Особливості використання. Для вирішення організаційних питань, обговорення тем, завдань, проблем, обміну інформацією.

Також оптимальним є створення віртуальних просторів для учнів певного класу, так званих своєрідних «класних кімнат», звідки можна робити посилання на індивідуальні вчительські кабінети, де відбувається безпосередня навчальна взаємодія. Залежно від кількості учнів, кількості класів, інших особливостей

організації освітнього процесу в закладі, можна обмежитись цими «класними кімнатами», не виокремлюючи окремих ресурсів за предметами навчання.

Таку структуру можна реалізовувати різними технічними інструментами, такими як Padlet, Google Classroom, Moodle тощо.

Padlet (<https://uk.padlet.com/>) – це універсальна онлайн-дошка (онлайн-стіна) з інтуїтивним інтерфейсом, яку нескладно опанувати та легко застосовувати в освітньому процесі.

Особливості використання. Онлайн-дошка може бути використана для проєктної роботи, індивідуальних завдань або як інструмент донесення та збору інформації від всіх учнів в одному місці.

Learningapps (<https://learningapps.org/>) – онлайн-сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи.

Особливості використання. Варто познайомитися з його галереєю, колекцією шаблонів, пропонованих сайтом. Інтерфейс програми містить такі режими як «Перегляд вправ» та «Створення вправ». Із запропонованого списку назв шаблонів можна обрати той, що зацікавив. У полі перегляду можна знайти приклади і короткий опис такого типу вправ. Кожен учитель за своїм бажанням може створити набір класів у власному акаунті, ввести дані про учнів, створити для кожного профіль, задати пароль для входу. Під час роботи кожен учень (або група учнів) отримує пароль для входу і виконують завдання, запропоновані для їх класу чи групи.

Платформа Google Classroom (<https://classroom.google.com>) – це сервіс, що пов'язує Google Docs, Google Drive і Gmail, Google Meet, дозволяє організувати онлайн-навчання, використовуючи відео-, текстову та графічну інформацію. Учитель/ка має змогу проводити тестування, контролювати, систематизувати, оцінювати діяльність, переглядати результати виконання вправ, застосовувати різні форми оцінювання, коментувати й організовувати ефективне спілкування з учнями в режимі реального часу. Основним елементом Google Classroom є групи. Функціонально групи нагадують структурою форуми, оскільки вони дозволяють користувачам легко відправляти повідомлення іншим користувачам. Завдяки сервісу для спілкування Google Meet учні та вчитель/ка мають змогу вести онлайн-бесіди в режимі реального часу з комп'ютера або мобільного пристрою, учасники/учасниці команди можуть показувати свої екрани, дивитись і працювати разом. Така трансляція автоматично публікуватиметься на YouTube-каналі. Також платформа дозволяє за допомогою Google-форм збирати відповіді учнів і потім проводити автоматичне оцінювання результатів тестування.

Moodle (<https://moodle.org/>) – це безкоштовна, відкрита навчальна платформа, призначена для створення персоналізованого навчального середовища. Платформу можна розгорнути на власному вебсервері. З-поміж різних варіантів розміщення Moodle-сайту можна виділити ресурс **Gnomio** (<https://www.gnomio.com>), який дозволяє створити власний сайт з готовими налаштуваннями буквально за кілька хвилин.

Система має простий і ефективний web-інтерфейс; дизайн має модульну структуру і легко модифікується; підтримуються різні структури курсів: «календарна», «форум», «тематична»; кожен курс може бути додатково захищений за допомогою кодового слова; багатий набір модулів-складових для курсів: чат, опитування, форум, глосарій, робочий зошит, урок, тест, анкета, вікі, семінар, ресурс (у вигляді тексту, вебсторінки, каталогу); усі оцінки сформовано у сторінку журналу (або у вигляді файлу); доступний повний звіт щодо роботи користувача в системі; можливе налаштування e-mail (розсилки новин, форумів, оцінок і коментарів учителів).

Однак, на відміну від Google Classroom, ця платформа вимагає більш серйозного підходу і більш глибокого вивчення інструментів роботи.

Добре, коли увесь заклад освіти буде працювати в середовищі Moodle, але якщо ви плануєте самостійно організовувати роботу з класом, то можна вибрати програму простіше.

Можливості представлених сервісів, які можна використати у процесі організації дистанційного навчання подано в таблиці.

діяльність вчителя / технічні засоби реалізації	електронна пошта	форум	блог	чат	Вайбер/ Телеграм	Padlet	Classroom	Moodle	Zoom	Skype	Google Meet	Cisco Webex
інформування			+		+	+	+	+				
проведення занять/консультацій		+/ офлайн		+/ онлайн		+ / офлайн	+/ офлайн	+/ офлайн	+/ онлайн	+/ онлайн	+/ онлайн	+/ онлайн
виконання завдань	+/відправити		+		+/відправити	+	+	+				
виконання тестів							+	+				
результати навчання	+/відправити				+/відправити		+	+				
статистика навчання							+	+				

Поради щодо проведення дистанційних уроків

1. Мінімум пояснень, максимум інтерактиву.
2. Учням надавати чіткі інструкції щодо використання вебресурсів, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо.
3. Використовувати відеопояснення навчального матеріалу.
4. Поєднувати цифрові завдання, роботу з підручником та робочим зошитом.
5. Організовувати онлайн-зустрічі для тих учнів, кому потрібна консультація (за розкладом).

Поради щодо подання завдань

1. Використовувати 2-3 вебсервіси.

2. Не перевантажувати завданнями, достатньо запропонувати виконати 1-2 завдання.

3. Залучати учнів до творчої діяльності, активного навчання. Процес навчання відбувається тоді, коли учні щось роблять з даним матеріалом. Тому завдання «прочитай параграф або прочитай цей текст» є досить загальним. Учні мають виконати певну дію: бути готовими переказати, можливо дати відповіді на запитання, або скласти запитання, за матеріалами скласти таблицю, намалювати схему понять, укласти стрічку подій, які розглядалися.

4. Онлайн-тести можна створювати в Google-формах, а також на спеціалізованих платформах, наприклад <https://naurok.ua/>, <https://quizlet.com/latest>, <https://www.classtime.com/uk/>, <https://quizizz.com/> тощо за вибором вчителя, враховуючи можливості учнів. Завдання, підготовлені вчителем за допомогою електронних засобів, можуть містити інструмент для самооцінювання учнів в ігровій формі, що сприятиме підвищенню мотивації учнів до їх виконання.

5. При виконанні письмових робіт, у тому числі диктантів, використовувати відеоінструменти Skype, Zoom тощо.

6. При виконанні завдань можна запропонувати учням зняти відео або записати аудіо усних відповідей та надіслати файли вчителю будь-яким зручним способом.

7. Наявність зворотного зв'язку від учнів щодо ознайомлення із запропонованими завданнями та чи можуть вони технічно виконати і надіслати їх у визначений термін.

8. За відсутністю технічних засобів навчання або доступу до мережі Інтернет тестові та письмові роботи учні виконують у зошитах, фотографують і надсилають вчителю файли з виконаними завданнями електронною поштою, використовуючи соціальні мережі або інші засоби поштового зв'язку (може бути і скринька біля закладу освіти).

Поради щодо оцінювання

1. Оцінювати можна в синхронному або асинхронному режимі.

Синхронний режим – це більш об'єктивне оцінювання, але воно вимагає відповідного технічного забезпечення у вчителя та всіх учнів.

Асинхронний режим більш гнучкий, учні можуть виконувати завдання у зручний час, але він менш об'єктивний.

2. Результати оцінювання можна фіксувати в електронному щоденнику, якщо такий є, або надсилати дитині індивідуально, використовуючи смс повідомлення, електронну пошту, месенджери, платформи навчання тощо.

Оприлюднення списку оцінок для всього класу є недопустимим.

4. Організація освітнього процесу в початковій школі в умовах дистанційного навчання

4.1. Методичні рекомендації щодо особливостей навчання учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання

З метою неперервності освітнього процесу в школі I ступеня на період карантинних заходів, враховуючи вікові та індивідуальні психологічні особливості учнів початкових класів в умовах дистанційного навчання, рекомендуємо запроваджувати елементи дистанційного навчання з метою організації самостійної роботи учнів/учениць шляхом застосування технічних та інформаційних засобів: електронної пошти, соціальних мереж, засобів онлайн зв'язку, освітніх онлайн платформ, Інтернет-ресурсів.

Для реалізації завдань Державного стандарту початкової освіти та організації дистанційного навчання у період введеного карантину пропонуємо вчителям початкових класів проаналізувати календарно-тематичне планування, визначити теми для вивчення у дистанційному режимі, розробити тематичні завдання в системі онлайн в межах встановленого навантаження.

Організовуючи дистанційне навчання для школярів початкової школи, варто пам'ятати, що форма, обсяг, структура, зміст завдань вчитель пропонує на власний розсуд.

З метою забезпечення дистанційного навчання варто добирати завдання, що спонукають учнів до роботи з довідковою літературою, мультимедійними програмами та ресурсами мережі «Інтернет».

Пропонуючи завдання для опрацювання, потрібно вказувати порядковий номер сторінки, вправи чи завдання, конкретизувати характер та спосіб його виконання, а також надати учням чіткий інструктаж щодо виконання завдання (прокоментувати виконання завдання в усній, письмовій чи формі відеозвернення).

Залежно від типу пізнавальної активності учнів потрібно підготувати різні за характером завдання: репродуктивні, пізнавально-пошукові, творчі, пізнавально-практичні.

Поточне оцінювання варто здійснювати під час щоденної навчальної діяльності учнів, що дає можливість учителям виявляти, як відбувається процес опановування знань, умінь, навичок, які зустрічаються труднощі. Відповідно до одержаних результатів учитель вносить певні корективи у процес навчання. Основною функцією такого оцінювання є забезпечення зворотного зв'язку.

Під час дистанційного навчання можна скористатися електронними версіями підручників для 1-4 класів, перейшовши за покликанням: <https://cutt.ly/2apITMT>.

Дистанційне навчання передбачає організацію освітнього процесу з використанням трансляцій у режимі відеоконференцій, навчальних та виховних заходів, відвідування онлайн бібліотек, музеїв.

Пропонуємо перелік онлайн платформ для організації дистанційного навчання учнів початкової школи:

Вчи.ua – міжнародна платформа, на якій дітям початкової школи пропонується вивчати математику в інтерактивній формі. Учні до 16.00 мають можливість у повному обсязі проходити заняття, після 16.00 і на вихідних діти можуть вирішувати 20 завдань.

URL: <https://vchy.com.ua/>

Чудо-юдо – безкоштовний сервіс для дітей молодшого шкільного віку, який надає у вільне користування безліч матеріалів для скачування, в тому числі й авторські розробки викладачів за різними напрямками.

URL: <https://chudo-udo.com/ot-4-do-6-let>

EdEra – безкоштовний освітній проєкт, який ставить за мету зробити освіту якісною і доступною. У рамках курсів пропонуються інтерактивні лекції, конспекти. На завершення навчання складається іспит. Для використання матеріалів ресурсу потрібно зареєструватися.

URL: <https://www.ed-era.com/courses/>

Duolingo – допоможе вивчити англійську мову. Навчання проходить в ігровій формі і безкоштовно.

BrainBasket Foundation – допоможе освоїти програмування за допомогою візуальних матеріалів. Діти можуть навчитися створювати ігри, анімацію та багато іншого. Користування ресурсом безкоштовне.

URL: <https://brainbasket.org/ru/besplatnyie-uroki-scratch/>

The MetropolitanMuseum of Art – Youtube-канал, матеріали якого допоможуть зануритися у світ мистецтва.

URL: <https://www.youtube.com/user/metmuseum>

Google Клас (Google Classroom) – це безкоштовний сервіс для закладів освіти і користувачів з особистими обліковими записами Google. Він економить педагогам час, спрощує організацію освітнього процесу та спілкування з учнями. Вчителі можуть додавати учнів до курсу самостійно або надсилати їм код для приєднання. Створення курсу займає всього кілька хвилин. Вчителі можуть робити оголошення й миттєво створювати обговорення, а учні – ділитися один з одним ресурсами та відповідати на питання.

Кахут (Kahoot) – платформа для створення вікторин, тестів, дидактичних ігор. Сервіс можна використовувати для виконання завдань на будь-якому пристрої, що має доступ до Інтернету – смартфон, планшет, а вчитель може поставити бали за правильність та швидкість виконання.

ClassDojo – простий інструмент для оцінювання роботи класу в режимі реального часу. Ідея сервісу полягає в тому, щоб допомогти учителям швидко і просто оцінити самостійну роботу учнів, рівень їхньої дисциплінованості.

Classtime – помічник учителя для онлайн-тестування і простеження прогресу усього класу в реальному часі.

LearningApps.org – сервіс для підтримки процесів навчання та викладання за допомогою невеликих інтерактивних модулів, які можуть використовуватися безпосередньо як навчальні ресурси або для самостійної роботи. Метою сервісу є створити загальнодоступну бібліотеку незалежних блоків, придатних для повторного використання та змін. Блоки (вправи) не включені в жодні конкретні сценарії чи програми, тому вони не розглядаються як цілісні уроки чи завдання, натомість їх можна використати у будь-якому доречному методичному сценарії.

НОВА ШКОЛА – цікавіше за підручник – мультимедійні уроки, відібрані у зручній колекції відповідно до шкільних програм з кращих освітніх

YouTube каналів.

Шоденник.ua – шкільна освітня мережа – учителі задають домашні завдання, прикріплюють необхідні файли, відстежують статус виконання. Учні отримують завдання і відправляють у відповідь файли з результатами. URL: <http://company.shodennik.ua/benefits/education/>

Цікава наука на каналі YouTube

URL: <https://cutt.ly/7apIVuF>

Весела абетка – дитяча сторінка для маленьких українців: абетки, казки, усмішки, приказки, скоромовки, загадки, лічилки.

URL: <http://abetka.ukrlife.org/>

Казкар – дитячий сайт для читання слухання улюблених казок.

URL: <http://kazkar.info/>

Ютуб канал «ПЛЮСПЛЮС».

URL: <https://www.youtube.com/user/plusplustv/videos>

Книга-мандрівка. Україна

URL: <https://goo.su/0ZyK>

Джміль – журнал для дітей віком від 4 до 104 років, їхніх батьків і педагогів. URL: <https://jmil.com.ua/2020-1>

Завдання для 1-го класу Нової української школи

URL: <http://osvita.ua/school/nus/65278/>

Завдання для 2-го класу Нової української школи

URL: <http://osvita.ua/school/nus/65313/>

Завдання для пілотних класів. URL: <https://svitdovkola.org/pilot/3>

Розвиток дитини - сайт для розумних батьків.

URL: <https://childdevelop.com.ua/>

Онлайн-ресурси для компетентнісного навчання учнів початкових класів з предмета «Я досліджую світ».

URL: <https://goo.su/0zYk>

Для самостійного опрацювання учням 4 класів закладів загальної середньої освіти можна також пропонувати завдання для підготовки до ДПА. URL: <https://dpa.in.ua/dpa-2020-4-klas/>

Оскільки в початковій школі під час дистанційного навчання у ролі **тьютора** виступають батьки і це дещо нова їхня роль в освітньому процесі, тому для успішної реалізації мети такого навчання важливо уміти раціонально планувати свій час. Це дозволить знизити рівень стресу і при цьому встигати робити більше, а також навчитися розставляти пріоритети.

Упорядкувати життя допоможе матриця Ейзенхауера. Вона має два параметри: «важливо» і «терміново».

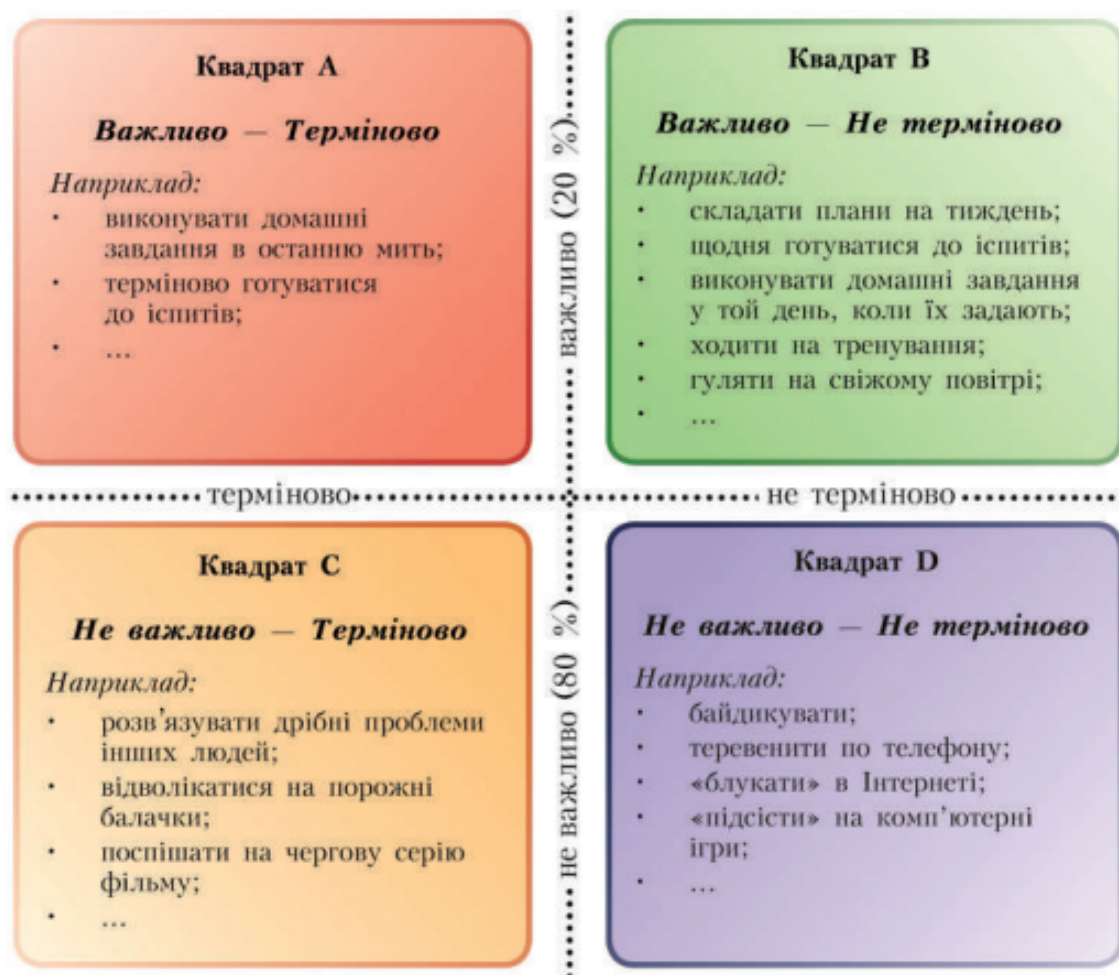
Важливо – справи, які допомагають досягти визначених цілей і здійснити місію.

Терміново – те, що неможливо відкласти на потім, що потребує негайного вирішення.

Позначивши цими параметрами осі координат, отримаємо матрицю, яка дає змогу розподілити справи на чотири категорії (рис. 1).

Поради Ейзенхауера:

- справи з квадратів С і D можна сміливо відкинути;
- справи з квадрата А можна скоротити, вчасно приділяючи увагу справам із квадрата В;
- регулярно плануйте справи з квадрата В.

5. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу з мистецьких, гуманітарних і суспільних предметів в основній та старшій школі в умовах дистанційного навчання

5.1. Організація освітнього процесу з української мови і літератури в умовах дистанційного навчання

Організація навчання учнів з української мови. У зв'язку з тимчасовим призупиненням освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, з метою виконання навчальної програми з української мови, створення умов для реалізації індивідуальних освітніх траєкторій учнів засобами технологій дистанційного навчання рекомендуємо:

1. Організувати дистанційне навчання учнів відповідно до навчальної

програми з предмета і календарно-тематичного планування.

2. Здійснювати навчання предмета шляхом застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання.

3. Для вивчення тем із української мови підібрати творчі завдання для учнів, подані у підручниках, відповідно до теми кожного уроку з метою реалізації змістових компонентів, представлених чотирма наскрізними лініями: мовною, мовленнєвою, діяльнісною й соціокультурною, що дають змогу комплексно реалізувати завдання мовної освіти.

4. Передбачити виконання учнями диференційованих завдань, роботу з різними джерелами інформації.

5. Перевірку мовних знань і вмінь здійснювати переважно за допомогою тестових завдань, розроблених учителем залежно від змісту матеріалу, що вивчається.

6. Скоротити обсяг теоретичного матеріалу з мови на користь практичної діяльності, цим самим збільшити можливості для формування предметних і ключових компетентностей.

7. Для отримання зворотного зв'язку із учнями використовувати електронну пошту, онлайн-тестування тощо, для забезпечення дистанційного навчання учнів використовувати власні вебресурси або вебресурс закладу освіти.

8. Організувати надання індивідуальних консультацій за допомогою відеозв'язку, чату.

9. Для організації дистанційного навчання використовувати:

– навчальну та методичну літературу з української мови і літератури, рекомендовану МОН, зазначену в «Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України», що розміщений на офіційних сайтах Міністерства, Інституту модернізації змісту освіти, інформаційній системі КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» «Нормативно-правове і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу».

URL: https://base.kristti.com.ua/?page_id=7608

URL: <https://goo.su/0ZYJ>

– різні освітні вебресурси та онлайн-платформи, віртуальні класні кімнати, мультимедійні матеріали, навчальні відеофільми, відео- та аудіозаписи лекцій, семінарів тощо; інтерактивні вправи, «віртуальні дошки» тощо.

Корисні покликання для дистанційного навчання, підготовки до ЗНО:

Відеоматеріали:

URL: <https://goo.su/0Zyj>

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=E1vf1Q8xObc>

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QGQRjUp814k>

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=scxXULoy4Gk>

URL: https://www.youtube.com/watch?v=xbQZYJz9_0

Український лінгвістичний портал. URL: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

Підготовка до ЗНО з української мови і літератури - онлайн уроки. URL: <https://goo.su/0zyj>

Інтерактивні вправи з української мови.

URL: <https://learningapps.org/index.php?category=100&s=>

IXL-персональне навчання. URL: <https://www.ixl.com/>

Організація навчання учнів з української літератури. У зв'язку з тимчасовим призупиненням освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, з метою виконання навчальної програми з української літератури, створення умов для реалізації індивідуальних освітніх траєкторій учнів засобами технологій дистанційного навчання рекомендуємо:

1. Організувати дистанційне навчання учнів відповідно до навчальної програми з предмета і календарно-тематичного планування.

2. Здійснювати навчання предмета шляхом застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання.

3. Для опрацювання навчального матеріалу із української літератури першочергово акцентувати увагу на текстовому вивченні творів.

4. Перевірку практичних навичок і письмових роздумів над прочитаним у різних стильових формах здійснювати за допомогою тестових завдань, творчих робіт у формі есе, міні-творів щодо розкриття певної проблеми чи образу програмового тексту тощо.

5. Для отримання зворотного зв'язку із учнями використовувати електронну пошту, онлайн-тестування та ін., для забезпечення дистанційного навчання учнів використовувати власні вебресурси або веб-ресурс закладу освіти.

6. Організувати надання індивідуальних консультацій за допомогою відеозв'язку, чату.

7. Для організації дистанційного навчання використовувати:

– навчальну та методичну літературу з української мови і літератури, рекомендовану МОН, зазначена в «Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України», що розміщений на офіційних сайтах Міністерства, Інституту модернізації змісту освіти, інформаційній системі КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» «Нормативно-правове і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу».

URL: https://base.kristti.com.ua/?page_id=7608

URL: <https://goo.su/0zYI>

– різні освітні вебресурси та онлайн-платформи, віртуальні класні кімнати, мультимедійні матеріали, навчальні відеофільми, відео- та аудіозаписи лекцій, семінарів тощо; інтерактивні вправи, «віртуальні дошки» тощо.

Корисні покликання для дистанційного навчання, підготовки до ЗНО:

Відеоматеріали:

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=E1vf1Q8xObc>

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QGQRjUp814k>

URL: <https://cutt.ly/RapSqYI>

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=scxXULoy4Gk>

URL: https://www.youtube.com/watch?v=xbQZYJz9_0

Підготовка до ЗНО з української мови і літератури, онлайн уроки.

URL: <https://goo.su/0zYi>

Інтерактивні вправи з української літератури.

URL: <https://goo.su/0zyi>

IXL-персональне навчання. URL: <https://www.ixl.com/>

5.2. Організація освітнього процесу з предмета «Зарубіжна література» в умовах дистанційного навчання

Як організовувати освітній процес у період карантину керівництво закладів вирішує самостійно. Навчальний матеріал може бути освоєний за рахунок ушільнення, самостійного опрацювання, засобів дистанційного навчання тощо. Пропонуємо використовувати можливості дистанційної освіти. Учителі створюють тематичні завдання за навчальними програмами відповідно до календарно-тематичного планування та розміщують їх на сайтах шкіл.

Дистанційне навчання учнів здійснюється завдяки використанню всіх технічних та інформаційних засобів: електронної пошти, соціальних мереж, засобів онлайн зв'язку тощо.

Учні можуть під час карантину безкоштовно користуватися послугами освітньої мережі [«Шкоденник.ua»](http://Шкоденник.ua). Ця Всеукраїнська безкоштовна освітня мережа формує унікальне електронне середовище для вчителів, учнів та їхніх батьків. Проєкт працює за підтримки Міністерства освіти і науки України, Інституту інноваційних технологій і змісту освіти, управлінь освіти.

Учителі, які мають власні блоги та сайти, організовують навчальне спілкування з учнями. Індивідуально надають допомогу учням, які користуються Skype, Viber, тощо.

Учні надають результати своєї роботи (практичні і творчі роботи, реферати, презентації, повідомлення тощо) учителям залежно від умов: відразу після виконання роботи або після закінчення карантину.

З метою ефективної організації означеної роботи з учнівством у період карантину рекомендуємо добірку інформаційних матеріалів для організаторів виховного процесу. Дані ресурси можна використати для конструювання завдань, перегляду та обговорення у форумах чи в соціальних мережах роликів, мультфільмів, фільмів, проходження тестів, виконання вправ різного спрямування тощо.

Надаємо короткий перелік цікавих і корисних ресурсів:

1. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua/>

2. Дистанційне навчання школярів. URL: <http://virtuelschool.org.ua>

on-line

3. Система дистанційної підтримки навчання у школах, ліцєях та гімназіях України. URL: <http://disted.edu.vn.ua/>

4. Сайт інструментів самопізнання та планування особистого розвитку. URL: <http://hucato.com>

5. Тренування з проходження тестів. URL: <http://testportal.org.ua>

6. Портал інтерактивних знань. URL: <http://znannya.org>

7. Портал «Учительський журнал онлайн». URL: <http://teacherjournal.in.ua/>

8. Портал «Острів знань». URL: <http://ostriv.in.ua/>

9. Портал «Словники України» онлайн». URL: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

10. Бібліотека української поезики. URL: <http://poetyka.uazone.net/>

11. Бібліотека школяра. URL: <http://www.ukrtvory.com.ua/>

12. Вікіпедія. Є можливість обрати українську мову. Вільна енциклопедія. URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki>

13. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua/>

14. Розробки уроків. URL: <http://www.uroki.net/docrus.htm>

15. Бібліотека світової літератури (оригінали та переклади). URL: ae-lib.org.ua/

16. Електронна бібліотека «Джерело» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrlib.com

17. Бібліотека Українського центру. URL: <https://goo.su/0zYe>

18. Національна бібліотека України для дітей з віртуальною бібліографічною довідкою. URL: <http://chl.kiev.ua/cgi-bin/sp/>

19. Методичний портал (електронний каталог аудіо-, відео-, інших навчально-методичних матеріалів). URL: <http://metodportal.net/>

20. Мій кращий урок: сайт Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів [методичні розробки навчальних занять учителів Київщини]. URL: www.bestlessons.at.ua

21. Онлайн школа «На урок» для учнів. URL: доступу: <https://naurok.ua/>

Освітня спільнотою вчителів зарубіжної літератури і методистів регіональних методичних служб Київської області створено **освітній ресурс «Експрес-уроки зарубіжної літератури»**. Матеріали підготовлено відповідно до **календарно-тематичного планування для 5-11 класів** закладів загальної середньої освіти.

5 клас. URL: <https://sites.google.com/site/vpfilolimp/ekspres-uroki-zl/5-klas>

6 клас. URL: <https://sites.google.com/site/vpfilolimp/ekspres-uroki-zl/6-klas>

7 клас. URL: <https://sites.google.com/site/vpfilolimp/ekspres-uroki-zl/7-klas>

8 клас. URL: <https://sites.google.com/site/vpfilolimp/ekspres-uroki-zl/8-klas>

9 клас. URL: <https://sites.google.com/site/vpfilolimp/ekspres-uroki-zl/9-klas>

10 клас. URL: <https://sites.google.com/site/vpfilolimp/ekspres-uroki-zl/10-klas>

11 клас. URL: <https://sites.google.com/site/vpfilolimp/ekspres-uroki-zl/11-klas>

URL: <https://goo.su/0ZYh>

5.3. Організація освітнього процесу з англійської мови в умовах дистанційного навчання

У зв'язку з тимчасовим призупиненням освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, з метою виконання навчальних програм з іноземних мов, рекомендуємо:

1. Внести зміни в календарно-тематичне планування:
 - скоротити навчальний час на опрацювання окремих тем;
 - скоротити кількість годин, відведених на повторення програмового матеріалу та для узагальнення вивчених тем;
 - об'єднати навчальні теми з урахуванням вікових, психолого-фізіологічних особливостей учнів.
2. Організувати самостійне навчання учнів:
 - організувати дистанційне навчання учнів відповідно до календарно-тематичного планування з іноземних мов;
 - підготувати для самостійного опрацювання учнями списки навчальних вправ і завдань, спрямованих на вивчення, повторення та закріплення навчального матеріалу;
 - розмістити завдання для самостійного опрацювання учнями на сайтах закладів загальної середньої освіти;
 - підготувати та організувати проведення онлайн уроків (оформлені у вигляді окремих файлів навчальні матеріали, демонстраційні матеріали, завдання та вправи);
 - за потреби запровадити у закладах загальної середньої освіти онлайн-консультування учнів відповідно до складеного розкладу занять на період обмеження освітнього процесу за допомогою відеозв'язку, онлайн листування;
 - пропонувати для опрацювання електронні засоби навчання з іноземних мов;
 - використовувати для комунікації з учнями онлайн спільноти, створені в Facebook, Viber, Messenger, Telegram тощо;
 - організувати перевірку та оцінювання самостійно виконаних учнями завдань.

Матеріали з англійської мови для організації дистанційного навчання учнів та для самостійного опрацювання учнями:

Безкоштовні матеріали тестів від британського видавництва Oxford University Press для підготовки тестових завдань на рівні **A2+**, **B1** та **B2** з **Grammar, Vocabulary, Use of English, Listening, Reading** та **Writing**. Кожен тест запропоновано у двох варіантах з ключами та аудіоскриптами. Аудіофайли можна завантажити у форматі MP3. Для використання цих матеріалів потрібна попередня реєстрація.

URL: <https://goo.su/0zYF>

Безкоштовні тематичні розробки від Міжнародного освітньо-методичного центру Dinternal Education (тексти для розвитку навичок читання, тестові завдання з граматики, комунікативні завдання для розвитку навичок письма)

URL: <https://cutt.ly/xapSQfU>

Безкоштовні практичні матеріали (рівень B2) для підготовки учнів до ЗНО від видавництва Cambridge University Press

URL: [Handbook for B2 First](#)

URL: <https://goo.su/0ZYf>

Практичні ресурси Британської Ради в Україні для навчання учнів початкової школи та 5-6 класів. Детальні розробки уроків з покликаннями на флешкартки, аудіо матеріали, відео матеріали тощо. Скориставшись пошуком чи алфавітним показником, за даним покликанням можна знайти матеріали до усіх тем, які вивчаються у початковій школі та у 5-6 класі.

URL: <https://cutt.ly/japSOcj>

Практичні ресурси Британської Ради в Україні для навчання учнів 7-11 класів. Детальні розробки уроків з покликаннями на флешкартки, аудіо матеріали, відео матеріали тощо. Скориставшись пошуком чи алфавітним показником, за даним покликанням можна знайти матеріали до усіх тем, які вивчаються у 7-11 класах.

URL: <https://cutt.ly/7apSJBW>

Онлайн ресурс Британської Ради для навчання учнів початкової школи. На даному сайті представлено інтерактивні матеріали для розвитку комунікативних навичок учнів 1-4 класів. Матеріал розділено за темами, які вивчаються у початковій школі.

URL: <https://goo.su/0zYg>

Онлайн ресурс Британської Ради для навчання учнів 9-11 класів. На даному сайті представлено інтерактивні матеріали для розвитку комунікативних навичок учнів 9-11 класів, а саме: завдання з граматики, підготовка до екзаменів, завдання на розвиток навичок аудіювання, говоріння, читання та письма, країнознавчий матеріал тощо.

URL: <https://goo.su/0Zyg>

Онлайн ресурс Британської Ради для навчання учнів 9-11 класів з країнознавства. На даному сайті представлено відеоматеріали та завдання різного типу до кожного відео фрагменту.

URL: <https://cutt.ly/eapS1Gl>

Безкоштовний онлайн тест на визначення рівня володіння англійською мовою для учнів 9-11 класів (розроблено Британською Радою).

URL: <https://cutt.ly/rapS5YY>

Безкоштовний онлайн ресурс для навчання граматики англійської мови, рівень A1-A2 (розроблено Британською Радою).

URL: <https://goo.su/0zyh>

Безкоштовний онлайн ресурс для навчання граматики англійської мови, рівень B1-B2 (розроблено Британською Радою).

URL: <https://goo.su/0zYh>

Безкоштовний відео ресурс Британської Ради з країнознавства для учнів 9-11 класів (рівень B1-B2) «Word on the Street», спрямований на розвиток навичок аудіювання, граматики та розширення словникового запасу. Містить інтерактивні завдання після кожного відео фрагменту.

URL: <https://cutt.ly/CapDoW9>

Безкоштовний онлайн ресурс Британської Ради з ділової англійської (Business English).

URL: <https://cutt.ly/zapDjXG>

Безкоштовний онлайн ресурс Британської Ради для учнів 9-11 класів з країнознавства. Матеріали зібрано та представлено групою професійних молодих блогерів Великої Британії.

URL: <https://cutt.ly/EapDEEb>

Граматичні інтерактивні завдання для учнів початкової школи.

URL: <https://goo.su/0ZyH>

Безкоштовний онлайн ресурс британського видавництва Macmillan Education для учнів 1-11 класів з теми «Великдень».

URL: <https://cutt.ly/RapDAGm>

Macmillan Life Skills: безкоштовні онлайн ресурси для навчання життєвих компетентностей на уроках англійської мови

URL: <https://cutt.ly/TapDCGB>

Безкоштовний онлайн тест (рівні A1-B2) для визначення рівня володіння англійською мовою, розроблений британським видавництвом Macmillan Education.

URL: <https://cutt.ly/bapD2zg>

5.4. Організація освітнього процесу з російської мови в умовах дистанційного навчання

У зв'язку з тимчасовим призупиненням освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, з метою виконання навчальної програми з російської мови та створення умов для реалізації індивідуальних освітніх траєкторій учнів засобами технологій дистанційного навчання рекомендуємо:

1. Використовувати навчальну та методичну літературу з російської мови, яку включено до «Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України» на 2020/2021 навчальний рік.

URL: <https://goo.su/0zZd>

2. Спланувати роботу з учнями відповідно до навчальної програми з предмета і календарно-тематичного планування (крім уроків узагальнення, тематичного контролю, контрольної перевірки навичок аудіювання, говоріння, читання вголос та мовчки, усного та писемного мовлення).

3. Під час самостійної роботи учнів орієнтувати їх на матеріал, який є ідентичним у російській та українській мові (розділ «Пунктуація», «Синтаксис»

та інші), та вивчався на уроках української мови з метою раціонального використання часу для засвоєння специфічного для російської мови матеріалу.

4. З метою врахування індивідуальних особливостей учнів, рівня їх підготовки з предмета пропонувати школярам індивідуальні та диференційовані завдання, орієнтувати на роботу з різними джерелами інформації.

5. Для перевірки теоретичних знань з мови та мовленнєвих умінь та навичок пропонувати учням тестові завдання, які враховують специфіку матеріалу, що засвоюється учнями самостійно.

6. Для отримання зворотного зв'язку із учнями використовувати електронну пошту, скайп, а також власні вебресурси або веб-ресурс закладу освіти.

7. Надавати індивідуальні консультації учням, у яких виникають труднощі під час засвоєння теоретичного матеріалу чи виконання практичних завдань за допомогою відеозв'язку, чату.

8. Для ущільнення матеріалу пропонувати учням таблиці, схеми, які передбачають засвоєння матеріалу блоками.

5.5. Організація освітнього процесу із суспільствознавчих предметів в умовах дистанційного навчання

Процес навчання всесвітньої історії, історії України (інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ»), правознавства, громадянської освіти рекомендуємо організувати відповідно до навчальної програми з предмета і календарно-тематичного планування.

Для цього вчителеві пропонуємо розробити навчально-тематичний план самостійної роботи учнів в умовах проведення дистанційного навчання для кожного навчального предмета та класу.

Пропонуємо зразок орієнтовного плану роботи.

Предмет	Клас	Тема для самостійного вивчення	Завдання для самостійної роботи
Історія України	10	Правовий статус українських земель у складі Польщі. Економічне і соціальне становище населення. Міжнародні відносини	1.Прочитати параграф 2.Виконати (на вибір) 2-3 завдання до параграфа. 3.Подивитись відео за покликанням: https://cutt.ly/tapFyAw 4.Виконати тестові завдання.
Всесвітня історія	8	Економічний занепад та політична криза в Речі Посполитій (друга половина XVII – XVIII ст.).	1.Прочитати параграф 2.Заповнити таблицю «Поділи Речі Посполитої» (таблицю розмістити у Viber, WhatsApp, власному блозі тощо)
Основи правознавства	9	Розділ IV. «Неповнолітні як суб'єкти цивільних, трудових, сімейних, трудових, адміністративних і кримінальних правовідносин». Тема: адміністративні правопорушення	1.Прочитати параграф підручника 2.Виконати (2-3) завдання до параграфа 3.Опрацювати розділи I, II загальної частини і II розділ особливої частини Кодексу України про адміністративні правопорушення 4. Розв'язати юридичну задачу 5. Переглянути онлайн курс «Права людини в освітньому просторі» https://cutt.ly/zapFg0I (за бажанням) 6. Виконати тренувальні тести за покликанням: https://cutt.ly/LapFbSq
Громадянська освіта	10	Розділ VI «Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту». Тема: ринок праці	1.Прочитати параграф підручника 2.Виконати завдання до параграфа 3.Створити презентацію на тему «Моя майбутня професія» 4.Використати для додаткової інформації сайт https://www.citizen.in.ua/ .

Навчальне спілкування з учнями можна організувати через Skype, Viber, WhatsApp, власні блоги, платформи для створення тестів (<https://cutt.ly/papFAD5>) тощо.

Усі завдання, виконані учнями самостійно, мають бути проаналізовані та оцінені вчителем. Після відновлення навчального процесу провести урок застосування знань, умінь і навичок з тем, вивчених за технологією

дистанційного навчання.

Пропонуємо також перелік додаткових інтернет-ресурсів, які сприятимуть засвоєнню навчального матеріалу.

1.Відеоуроки з історії України: URL: <https://goo.su/0ZZd>.

2. Правознавство: онлайн курс «Права людини в освітньому просторі». URL: <https://goo.su/0zZe>.

3.Громадянська освіта. URL: <https://www.citizen.in.ua/>.

4. Підготовка до ДПА/ЗНО:

URL: <https://goo.su/0zzf>.

URL: <https://goo.su/0zzF>.

URL: <https://goo.su/0zZF>.

5.6. Організація освітнього процесу з предметів освітньої галузі «Мистецтво» в умовах дистанційного навчання

З метою забезпечення безперервного навчання на уроках освітньої галузі «Мистецтво» на період карантинних заходів, враховуючи вікові та індивідуальні психологічні особливості учнів в умовах дистанційного навчання, рекомендуємо:

- реалізовувати зміст навчання, як через інтегрований курс «Мистецтво», так і через окремі предмети за видами мистецтва: образотворче мистецтво і музичне мистецтво, враховуючи особливості навчальних програм, варіативність їх художнього змісту: а саме можливість кожного учителя обирати мистецькі твори для сприймання та виконання учнями, орієнтуючись на навчальну тематику, критерій їх високої художньої якості, репрезентативність художньо-регіональної специфіки, цікавість для учнів і відповідність їх віку. Зокрема, для реалізації змісту необхідно обирати твори і види мистецтва, що репрезентують найхарактерніші мистецькі ознаки, що, по суті, є мистецькими візитівками того чи іншого культурного регіону світу.

- організувати дистанційне навчання учнів відповідно до календарно-тематичного планування з навчальних предметів освітньої галузі «Мистецтво»;

- створити Вайбер/Telegram/Фейсбук спільноту для взаємодії та зворотнього зв'язку із вчителем і учнями (ем);

- для стимулювання пізнавальної та творчої активності учнів радимо підготувати різні за характером завдання: репродуктивні, пізнавально-пошукові, творчі, пізнавально-практичні, мистецько-творчі, художньо-практичні;

- створити мистецьку скарбничку творчих досягнень учнів, підготувавши завдання для самостійної роботи до теми конкретного уроку з метою реалізації наскрізних ліній програм освітньої галузі «Мистецтво» (художньо-практична діяльність, сприймання та інтерпретація мистецтва, спілкування через мистецтво);

- для розкриття тем уроків мистецтва використовувати різний контент в Ютубі (відео, короткі ролики, фільми BBC або National Geographic), а також

Ютуб канали, блоги учителів-предметників;

– за можливості використовувати сервіси для проведення Онлайн навчання:

URL: <https://goo.su/0Zzf>;

URL: <https://goo.su/0ZZF>;

URL: <https://goo.su/0zZg>;

– для забезпечення різних видів мистецької діяльності учнів початкової школи пропонуємо Ютуб канал для малечі «З любов'ю до дітей»

URL: <https://goo.su/0zZh>, який пропонує мультфільми, пісенні кліпи дітям різного віку;

[–Дитячі пісні і мультики українською мовою- захоплюючий світ мистецької діяльності](#)

[–Ролики - Дитячі Пісні й Мультики Українською Мовою - З ...](#)

[–Інтеграція музики і англійської мови](#)

[13 кращих дитячих пісень для вивчення англійської мови ...](#)

[Руханки для дітей Англійською мовою 10 відео - З любов'ю ...](#)

ознайомити учнів з мобільними додатками, що наблизять їх до світу мистецтва (DailyFrt, платформа: Android, iOS, Stop Motion Studio, портативна анімаційна студія, яка перетворить клас на студію «Дісней», Scratchjr – елементарна анімація з мультиплікаційними персонажами та рухами);

–для учнів основної і старшої школи рекомендуємо додаток «Touch Van Gogh – секрети світових шедеврів та персоналії видатних художників», а також фільми про видатних художників, музикантів (Наприклад, Мікельанжело. Безкінечність);

–для розвитку наскрізних умінь з образотворчого мистецтва рекомендуємо ознайомитись в Ютубі з відео «15 крутих лайфаків для малювання» та запропонувати учням одну із технік створення власного художнього образу;

–для розкриття тем уроків і самостійного навчання учнів використовувати сайти віртуальних подорожей українськими та світовими музеями.

URL: <https://goo.su/0ZZH>;

а також корисний для мистецьких вражень сайт «20 шедеврів великих композиторів».

URL: <https://goo.su/0zzI>

–оцінювання навчальних досягнень учнів необхідно здійснювати на основі самостійно виконаних завдань у різних видах мистецької діяльності відповідно до показників успішності, визначених освітньою програмою;

–для ефективного забезпечення дистанційного навчання пропонуємо використати навчальну та методичну літератур з предметів художньо-естетичного циклу, що зазначена у переліках навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України, що розміщені у віртуальному методичному кабінеті для вчителів освітньої галузі «Мистецтво», інформаційній системі КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»

URL: <https://base.kristti.com.ua/?p=7678>

—під час підготовки до уроків мистецтва радимо використовувати періодичні фахові видання, зокрема науково-методичний журнал «Мистецтво та освіта», «Мистецтво в школі»

URL: <https://cutt.ly/zp8PiBq>

сайт для вчителів мистецької освітньої галузі «Збережемо мистецтво в школі», посібник Масол Л.М. «Методика викладання інтегрованого курсу «Мистецтво»

URL: <https://goo.su/0ZZi>

Також пропонуємо онлайн платформи для організації дистанційного навчання учнів закладів загальної середньої освіти:

Чудо-юдо – безкоштовний сервіс для дітей молодшого шкільного віку, який надає у вільне користування безліч матеріалів для скачування, в тому числі й авторські розробки викладачів за різними напрямками.

URL: <https://chudo-udo.com/ot-4-do-6-let>

[Дитячі пісні і мультики українською мовою- захоплюючий світ мистецької діяльності](#)

[Ролики - Дитячі Пісні й Мультики Українською Мовою - 3 ...](#)

Інтеграція музики і англійської мови- 13 кращих дитячих пісень для вивчення англійської мови ...

[13 кращих дитячих пісень для вивчення англійської мови ...](#)

[Руханки для дітей Англійською мовою 10 відео - 3 любов'ю ...](#)

EdEra – безкоштовний освітній проєкт, який ставить за мету зробити освіту якісною і доступною, і в якому пропонуються інтерактивні лекції, конспекти. Після завершення навчання складається іспит. Для використання матеріалів ресурсу потрібно зареєструватися.

URL: <https://www.ed-era.com/courses/>

BrainBasket Foundation – безкоштовний ресурс, який допоможе оволодіти програмування за допомогою візуальних матеріалів. Діти можуть навчитися створювати ігри, анімацію та багато іншого.

URL: <https://cutt.ly/8apFNMC>

The MetropolitanMuseum of Art – Youtube-канал, матеріали якого допоможуть зануритися у світ мистецтва.

URL: <https://cutt.ly/japF7BH>

Google Клас (Google Classroom) – це безкоштовний сервіс для навчальних закладів і користувачів з особистими обліковими записами Google. Він економить педагогам час, спрощує організацію навчального процесу та спілкування з учнями. Вчителі можуть додавати учнів до курсу самостійно або надсилати їм код для приєднання. Створення курсу займає всього кілька хвилин. Вчителі можуть робити оголошення й миттєво створювати обговорення, а учні – ділитися один з одним ресурсами та відповідати на

КАХУТ (Kahoot) – платформа для створення вікторин, тестів, дидактичних ігор. Сервіс можна використовувати для виконання завдань на будь-якому пристрої, що має доступ до Інтернету – смартфон, планшет, а вчитель може поставити бали за правильність та швидкість виконання.

ClassDojo — це простий інструмент для оцінки роботи класу в режимі реального часу, ідея якого полягає в тому, щоб допомогти учителям швидко і просто оцінити самостійну роботу учнів.

Classtime – це помічник вчителя для онлайн-тестування і простеження прогресу усього класу в реальному часі.

LearningApps.org – сервіс для підтримки процесів навчання та викладання за допомогою невеликих інтерактивних модулів. Ці модулі можуть використовуватись безпосередньо як навчальні ресурси або для самостійної роботи.

НОВА ШКОЛА – цікавіше за підручник – мультимедійні уроки, відповідно до шкільних програм з кращих освітніх YouTube каналів.

Щоденник.ua – шкільна освітня мережа – для зворотнього зв'язку

URL: <https://cutt.ly/NapGohp>

6. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу з предметів природничо-математичного циклу, технологій, освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура» в основній та старшій школі в умовах дистанційного навчання

6.1. Організація освітнього процесу з природознавства (5 клас) в умовах дистанційного навчання

На уроках природознавства у 5 класі проєктна діяльність виступає засобом формування й оцінювання предметних компетентностей. Учні мають робити проєкт самостійно (від планування до презентування), проте з обов'язковим супроводом учителя та можливістю постійного консультування з ним. Рівень їхньої самостійності та завдання для виконання визначає вчитель.

Також можна деякі проєкти з природознавства проводити як міжпредметні, наприклад з інформатикою, математикою, мовою і літературою та історією. Можна узгодити з учителями інших предметів, які працюють в цьому класі і також виконують з учнями проєкти, спільні вимоги щодо наскрізних умінь учнів, які формуються і розвиваються при виконанні ними проєктів. Це значно зекономить час і підвищить рівень здобутих учнями ключових компетентностей.

Опис усіх проєктів і орієнтовні методичні рекомендації для вчителів, допоміжні матеріали для учнів, форми оцінювання, які учні і вчителі можуть застосовувати для відслідковування поступу в навчанні й підсумкового оцінювання продуктів проєктів і очікуваних навчальних результатів, розміщено на електронному ресурсі <http://priodaprojects.blogspot.com/>

Зважаючи на це, пропонуємо для самостійного опанування такий навчальний матеріал та виконання проєктних робіт. Результати досліджень учні можуть представляти у формі мультимедійної презентації, буклету, газети, постеру, фотоколажу, ілюстрованої розповіді.

Пропонуємо зразок орієнтовного плану роботи.

Навчальний матеріал	Теми практичних та проєктних робіт
Тема 1. Земля як планета Форма і розміри Землі. Рухи Землі. Пори року. Способи зображення Землі. Ґрунт, його значення і властивості. Повітря – суміш газів. Значення повітря. Властивості повітря. Вода на Землі. Властивості води. Три стани води. Кологообіг води. Вода – розчинник. Розчини у природі. Значення води у природі. Використання води людиною.	Навчальний проєкт: Наш дім - Сонячна система Опис орієнтовних завдань та хід виконання проєкту можна проглянути за покликанням: https://cutt.ly/japGIOr
Тема 2. Планета Земля як середовище життя організмів Різноманітність організмів: Рослини, Тварини, Гриби, Бактерії.	Практичне заняття. Визначення назв найбільш поширених в Україні рослин, грибів, тварин за допомогою атласів-визначників, електронних колекцій.
Тема 3. Людина на планеті Земля Людина – частина природи. Зв'язок людини з природою. Зміни в природі, що виникають унаслідок природних чинників і діяльності людини. Екологічні проблеми та їх розв'язування (збереження біологічного різноманіття). Охорона природи. Червона книга України. Заповідники, заказники, національні парки та їхнє значення для збереження природи Землі	Навчальний проєкт: Викидати не можна перетворювати Опис орієнтовних завдань та хід виконання проєкту можна проглянути за покликанням: https://cutt.ly/gapGR1k

Педагоги Київської області підготували розробки навчальних занять з **природознавства** (5 клас) для дистанційного навчання учнів. У розробках занять запропоновано різноманітні інтерактивні завдання, презентації, світлини, відеофрагменти, тести тощо.

Усі матеріали згруповані за темами відповідно до навчальної програми з предмета та календарно-тематичного планування і розміщені за покликанням:

<https://cutt.ly/RapGFPL>

Розробки занять:

[Практичне заняття №12 «Ознайомлення з найпоширенішими й отруйними рослинами, грибами і тваринами своєї місцевості»](#)

[Самостійна робота з теми «Планета Земля як середовище життя організмів»](#)

[Тема «Бактерії»](#)

[Тема «Взаємозв'язки між організмами. Угрупування організмів. Екосистеми»](#)

[Тема «Визначення назв найбільш поширених в Україні рослин, грибів, тварин за допомогою атласів-визначників, електронних колекцій»](#)

[Тема «Водне середовище існування»](#)

Тема «Вплив на організми чинників неживої природи (вода, тепло).
Пристосування організмів до періодичних змін умов середовища»

Тема «Екологічні проблеми та їх вирішення»

Тема «Екосистеми»

Тема «Людина – частина природи. Зв'язок людини з природою»

Тема «Навчальний проєкт «Вирощування найвищої бобової рослини»

Тема «Наземно-повітряне середовище»

Тема «Пристосування організмів до періодичних змін умов середовища»

Тема «Різноманітність середовищ життя і пристосування організмів до життя в кожному з них. Наземно-повітряне, водне і ґрунтове середовища життя»

Тема «Різноманітність організмів. Рослини»

Тема «Умови життя на планеті Земля. Середовище життя. Чинники середовища. Вплив на організми чинників неживої природи»

6.2. Організація освітнього процесу з хімії в умовах дистанційного навчання

Пропонуємо вчителям поєднати два варіанти виконання навчальних програм з предмета «Хімія».

1. Перерозподіл навчальних годин за рахунок резервного часу та інтенсифікації освітнього процесу, що можливо здійснити такими способами:

–об'єднання навчальних тем або укрупнення дидактичних модулів;

–оглядове або самостійне вивчення навчального матеріалу, який не є базовим;

–використання технологій активного навчання, зокрема проєктної діяльності;

–використання резервних годин навчальної програми та годин, передбачених на проведення окремих уроків підготовки до тематичного оцінювання, розв'язування творчих завдань, корегування знань та умінь тощо.

Зауважимо, що всі контрольні та практичні роботи, визначені навчальними програмами, мають бути виконані.

З огляду на вище зазначене, пропонуємо для самостійного опанування такий навчальний матеріал і тематику проєктних робіт. Нагадуємо, що результати досліджень учні можуть представляти у формі мультимедійної презентації, буклету, газети, постеру, фотоколажу, ілюстрованої розповіді тощо.

Пропонуємо зразок орієнтовного плану роботи.

Клас	Навчальний матеріал	Теми проєктних робіт
7 клас	Поширеність Оксигену в природі. Кисень, поширеність у природі.	7. Проблема забруднення повітря та способи розв'язування її.
	Проблема чистого повітря. Застосування та біологічна роль кисню.	8. Поліпшення стану повітря у класній кімнаті під час занять.
	Вода, поширеність у природі, фізичні властивості. Значення води і водних розчинів у	11. Способи очищення води в побуті. 13. Еколого-економічний проєкт «Зберігаючи воду – заощаджую родинний бюджет».

	природі та житті людини.	
8 клас	Поширеність у природі та використання оксидів, кислот, основ і середніх солей. Вплив на довкілля і здоров'я людини.	7. Неорганічні речовини – представники основних класів у будівництві й побуті. 8. Хімічний склад і використання мінералів. 9. Вплив хімічних сполук на довкілля і здоров'я людини.
9 клас	Значення природних і синтетичних органічних сполук. Захист довкілля від стійких органічних забруднювачів.	11. Використання полімерів: еколого-економічний аспект. 17. Хімічний склад засобів догляду за ротовою порожниною. 18. Друге життя паперу. 19. Джерела органічного забруднення території громади (мікрорайону).
	Хімічна наука і виробництво в Україні. Видатні вітчизняні вчені – творці хімічної науки.	20. Видатні вітчизняні хіміки як учені й особистості.
10 клас	Найпоширеніші полімери та сфери їхнього використання. Вплив полімерних матеріалів на здоров'я людини і довкілля. Проблеми утилізації полімерів і пластмас в контексті сталого розвитку суспільства.	25. Рециклінг як єдиний цивілізований спосіб утилізації твердих побутових відходів. 26. Переробка побутових відходів в Україні та розвинених країнах світу. 27. Перспективи одержання і застосування полімерів із наперед заданими властивостями. 28. Дослідження маркування виробів із полімерних матеріалів і пластмас.
	Загальні поняття про біологічно активні речовини (вітаміни, ферменти).	31. Доцільність та шкідливість біологічно активних добавок.
11 клас	Сучасні силікатні матеріали. Мінеральні добрива. Біологічне значення металічних і неметалічних елементів.	8. Рациональне використання добрив та проблема охорони довкілля. 9. Запобігання негативному впливові нітратів на організм людини. 10. Неорганічні речовини у фармації (або домашній аптечці) і харчовій промисловості.

Для оцінювання проєктної діяльності учитель має погодити з учнями відповідні критерії. При розробленні критеріїв мають враховуватися вікові особливості учнів. Пропонуємо **орієнтовні критерії оцінювання проєкту (за А. А. Пуліною):**

- актуальність сформульованої проблеми, її відповідність темі дослідження;
- коректність обраних методів дослідження та оброблення одержаних результатів;
- активність кожного учасника проєкту відповідно до його ролі в групі;
- колективний характер прийнятих рішень;
- характер спілкування та взаємодопомоги учасників проєкту;
- глибина занурення в проблему, залучення знань з інших галузей;
- доводовість прийнятих рішень, уміння аргументувати свої висновки;
- естетика оформлення результатів проєкту;
- форма та повнота презентації проєкту;
- уміння відповідати на запитання опонентів;
- практична цінність.

Учитель має пам'ятати, що оцінювати проєкт мають усі стейкхолдери.

Доцільно залучати учнів до самооцінювання та взаємооцінювання на основі спільно вироблених критеріїв.

2. Організація дистанційного навчання учнів. Для забезпечення дистанційного навчання учнів можна використовувати власні вебресурси (блог, соціальні мережі, електронну пошту, інструменти цифрового навчання <https://miyklas.com.ua>, www.edmodo.com); Google-сервіси (Classroom) або вебресурс закладу освіти. Якщо в класі невелика кількість учнів та існує можливість спілкування в реальному часі, пропонуємо використати можливості скайп-зв'язку як для проведення навчальних занять, так і надання окремих консультацій. Джерельною базою навчального матеріалу, який мають опанувати учні, можуть бути підручники, робочі зошити (якщо вони використовуються вчителем), авторські матеріали та матеріали інших педагогів, які можна підібрати на сайтах: <https://naurok.com.ua/>, <https://osvitoria.media/>, <http://metod-bank.com.ua/>, <https://learningapps.org/>, <https://www.classtime.com/uk/>, <http://prosvitcenter.org/>, <http://virtualschool.org.ua>, <http://disted.edu.vn.ua/>.

За **неможливості** організації онлайн занять радимо організувати асинхронне дистанційне навчання. Для цього покликання на навчальні матеріали або ж самі навчальні матеріали й завдання для самостійного опрацювання розміщуються та /або надсилаються учням за допомогою інтернет-ресурсів (електронна пошта, телеграм-канал, група у фейсбуці, вайбері тощо). Визначається час на опрацювання матеріалу і виконання завдань та спосіб його надсилання вчителю. Після перевірки завдань обов'язковою є організація зворотного зв'язку – короткий коментар щодо якості та повноти виконання завдання та досягнення цілей навчання або обговорення учнівської роботи в онлайн режимі. Важливо передбачити надання можливості учневі, за потреби, доопрацювати навчальний матеріал для покращення результатів освітньої діяльності.

Окрім того, запропонуйте учням повправлятися у розв'язуванні тестових завдань з метою самостійної перевірки рівня розвитку предметної компетентності. Використати для цього можна матеріали сайту Львівського регіонального центру оцінювання якості освіти.

URL: <https://cutt.ly/6apG6ct>.

6.3. Організація освітнього процесу з географії в умовах дистанційного навчання

Пропонуємо вчителям поєднати два варіанти виконання навчальних програм: шляхом перерозподілу навчальних годин за рахунок резервного часу та інтенсифікації освітнього процесу й організації (за можливості) дистанційного навчання учнів.

1. Перерозподіл навчальних годин за рахунок резервного часу та інтенсифікації освітнього процесу, що можливо здійснити такими способами:

- об'єднання навчальних тем або укрупнення дидактичних модулів;

- оглядового або самостійного вивчення навчального матеріалу, який не є базовим;
- використання технологій активного навчання, зокрема проєктної діяльності;
- використання резервних годин навчальної програми та годин, передбачених на проведення окремих уроків підготовки до тематичного оцінювання, корегування знань та умінь тощо.

З огляду на вище зазначене, пропонуємо для самостійного опанування такий навчальний матеріал та виконання практичних і проєктних робіт (досліджень). Нагадуємо, що результати досліджень учні можуть представляти у формі мультимедійної презентації, буклету, газети, постеру, фотоколажу, ілюстрованої розповіді тощо.

Пропонуємо зразок орієнтовного плану роботи.

Клас	Навчальний матеріал	Теми проєктних і практичних робіт
6 клас	Води суходолу – поверхневі і підземні. Річка: річкова система, басейн річки, річкова долина. Найдовші, найбільші за площею басейни й найповноводніші річки світу. Пороги і водоспади. Живлення, водний режим і робота річок.	Дослідження 1. Значення вод суходолу для природи і людини. Дослідження 2. Охорона вод своєї місцевості Практична робота 6. Позначення на контурній карті назв річок та озер
	Озера, їх різноманітність за площею, походженням озерних улоговин, солоністю. Найбільші і найглибші озера земної кулі.	
	Болота, особливості їх утворення та поширення. Штучні водойми і водотоки: ставки, водосховища, канали.	
7 клас	Географічне положення. Поділ Євразії на дві частини світу. Дослідження та освоєння материка..	Практична робота 10. Позначення на контурній карті назв географічних об'єктів Євразії. Практична робота 11. Визначення типів клімату в межах помірного кліматичного поясу Євразії за допомогою кліматичних діаграм. Дослідження 4. Здійснення уявної подорожі уздовж 50-ї паралелі: складання карти маршруту з позначенням країн, природних об'єктів та природних комплексів.
	Тектонічна будова. Рельєф, роль внутрішніх і зовнішніх сил у його формуванні. Корисні копалини	
	Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу.	
8 клас	Використання природно-ресурсного потенціалу України. Основні види забруднень довкілля в Україні. Вплив екологічної ситуації на життєдіяльність населення. Природно-заповідний фонд України. Національна екологічна мережа. Моніторинг навколишнього середовища. Природно-заповідні об'єкти своєї місцевості.	Дослідження 8. (на вибір) Вплив компонентів природи на здоров'я людини. Зміни природи своєї місцевості під впливом діяльності людини. Практична робота 10. Позначення на контурній карті об'єктів природно-заповідного фонду України.
9 клас	Виробництво харчових продуктів, напоїв Чинники розміщення підприємств, що виробляють харчові продукти. Харчова промисловість в Україні.	Дослідження 1. Українські та імпортовані продукти в споживчому кошику вашої родини.

	Виробництво харчових продуктів у своєму регіоні.	Дослідження 2. Традиційні продукти харчування в Україні та країнах сусідах. Дослідження 3. Виробництво харчових продуктів у своєму регіоні.
	Виробництво продуктів харчування в світі: сучасні тенденції, вплив глобалізації та національних традицій, взаємозв'язок з агробізнесом. Традиційні виробництва харчових продуктів окремих країн світу.	Дослідження 1. Роль ТНК у харчовій промисловості світу.
10 клас	Особливості економіки країн Америки. Роль американських ТНК в економіці регіону. Первинний сектор економіки. Сільське господарство: вплив природних, історичних чинників та глобалізації на спеціалізацію. Лісове господарство. Вторинний сектор економіки. Основні осередки промисловості в регіоні.	Практична робота 5. Складання картосхеми типології країн Америки за рівнем їх економічного розвитку. Орієнтовні теми для досліджень (за вибором учня/учениці) 1. «Бананові республіки»: типові ознаки та сучасний розвиток. 2. Панамериканське шосе – дорога через три Америки.
	Третинний сектор економіки. Найважливіші міжнародні транспортні магістралі, вузли. Нерівномірність економічного розвитку субрегіонів Америки. Особливості їх участі в міжнародному поділі праці. Зв'язки України з країнами Америки.	3. Туризм як чинник розвитку країн Карибського басейну.
11 клас	Сучасна географія виробництва транспортних засобів, електроніки, фармацевтичної продукції, чинники участі національних економік у глобальних ланцюгах доданої вартості. Виробництво текстилю, одягу, взуття: сучасна просторова організація, чинники міжнародної спеціалізації. Сучасні транспортно-логістичні системи та інформаційно-комунікаційні мережі як інфра-структурний каркас глобальної економіки. Світовий ринок інвестицій і фінансів. Туризм. Формування «інформаційного суспільства».	Практична робота 8. Позначення на контурній карті (знаками руху) глобальних ланцюгів доданої вартості «видобування алюмінієвої сировини – виробництво глинозему – виробництво первинного алюмінію – споживання алюмінію». Дослідження 1. Світовий ринок патентів: лідери й аутсайдери. 2. Роль транснаціональних компаній у розвитку машинобудівних та хімічних виробництв в Україні
	Географічні складники політичної географії: географічний простір, території, географічні місця. Політичні складники: політичні інституції, політичні відносини, «сила». Територіально-політичні системи національного і наддержавного рівнів.	

Перед виконанням проєкту мають бути запропоновані для спільного обговорення критерії його оцінювання (при розробленні критеріїв мають враховуватися вікові особливості учнів).

2. Організація дистанційного навчання учнів. Для забезпечення дистанційного навчання учнів можна використовувати власні вебресурси (блог, соціальні мережі, електронну пошту, інструменти цифрового навчання <https://miyklas.com.ua/>, www.edmodo.com); Google-сервіси (Classroom) або

веб-ресурс закладу освіти. Якщо в класі невелика кількість учнів і існує можливість спілкування в реальному часі, пропонуємо використати можливості скайп-зв'язку як для проведення навчальних занять, так і надання окремих консультацій. Джерельною базою навчального матеріалу, який мають опанувати учні, можуть бути підручники, робочі зошити (якщо вони використовуються вчителем), власноруч розроблені матеріали та матеріали інших авторів, які можна підібрати на сайтах <https://naurok.com.ua/>, <https://osvitoria.media/>, <http://metod-bank.com.ua/>, <https://learningapps.org/>, <https://www.classtime.com/uk/>, <http://prosivitcenter.org/>, <http://virtualschool.org.ua>, <http://disted.edu.vn.ua/> тощо.

Рекомендуємо надавати освітні послуги шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання.

Для цього пропонуємо рекомендувати школярам джерельну базу (відповідні параграфи підручників та інтернет-ресурси);

для дистанційного навчання використовувати: освітні вебресурси та онлайн-платформи, віртуальні класні кімнати; мультимедійні матеріали, навчальні відеофільми, відео- та аудіозаписи лекцій, семінарів тощо; інтерактивні вправи; «віртуальні дошки».

Для отримання зворотного зв'язку пропонуємо використовувати електронну пошту, онлайн-тестування тощо.

Сайти, які можна використовувати при дистанційному навчанні географії: www.geograf.com.ua; www.classtime.com; www.LearningApps.org; <https://geographer.com.ua/book>

Окрім того, запропонуйте учням повправлятися у розв'язуванні тестових завдань з метою самостійної перевірки рівня розвитку предметної компетентності. Використати для цього можна матеріали сайту <https://www.znonasharu.org.ua>.

Розробки навчальних занять з географії та природознавства

Дистанційне навчання з географії та природознавства – це можливість навчатися та розвивати свої компетентності в домашніх, комфортних умовах.

Педагоги Київської області підготували розробки навчальних занять з **географії** (6-11 класи) для дистанційного навчання учнів. У розробках занять запропоновано різноманітні інтерактивні завдання, презентації, світлини, відеофрагменти, тести тощо.

Усі матеріали згруповані за класами й темами відповідно до навчальних програм та календарно-тематичного планування і розміщені за покликанням: <https://cutt.ly/aapHddU>

Географія. 6 клас

- [Тема «Географічна оболонка – найбільший природний комплекс Землі»](#)
- [Контрольна робота з теми «Гідросфера»](#)
- [Тема «Болота, особливості їх утворення та поширення. Штучні водойми і водотоки: ставки, водосховища, канали»](#)
- [Тема «Підземні води» \(Варіант 2\)](#)
- [Тема «Узагальнюючий урок з теми «Гідросфера»](#)
- [Тема «Болота. Штучні водойми та водотоки» \(Варіант 2\)](#)

- Тема «Болота» (Варіант 3) + тренувальні тести
- Тема «Біосфера та ґрунти» + Презентація та тематичне оцінювання
- Тема «Біосфера. Складові біосфери, особливості їх поширення на земній кулі»
- Тема «Властивості ґрунтів. Ґрунтовий покрив, карта ґрунтів»
- Тема «Властивості ґрунтів. Ґрунтовий покрив. Карта ґрунтів» (Варіант 2)
- Тема «Води суходолу. Річки» + Презентація
- Тема «Води суходолу. Річки»
- Тема «Життя в морях та океанах. Океан та людина»
- Тема «Значення вод суходолу для природи та людини. Охорона вод Світового океану і суходолу»
- Тема «Кількість населення Землі. Розселення населення на Землі. Людські раси»
- Тема «Кількість населення на Землі. Розселення населення на Землі. Людські раси»
- Тема «Кількість та розміщення населення на Землі. Людські раси»
- Тема «Кількість і розміщення населення Землі. Держави світу»
- Презентація + тематичне оцінювання
- Тема «Льодовики та багаторічна мерзлота» (Варіант 2)
- Тема «Льодовики та багаторічна мерзлота» (Варіант 3)
- Тема «Льодовики – багаторічні природні скупчення льоду. Особливості утворення і поширення льодовиків. Багаторічна мерзлота – підземне зледеніння. Утворення і поширення багаторічної мерзлоти»
- Тема «Найбільші за площею та чисельністю населення держави світу»
- Тема «Озера. Штучні водойми і водотоки» + Презентація
- Тема «Озера»
- Тема «Озера» (Варіант 2)
- Тема «Озера» (Варіант 3) + тренувальні тести
- Тема «Природні зони Землі»
- Тема «Природні зони» (Варіант 2)
- Тема «Природні комплекси (ландшафти) як наслідок взаємозв'язків компонентів природи»
- Тема «Природні комплекси. Географічна оболонка» (Варіант 2)
- Тема «Підземні води, умови їх утворення і залягання в земній корі. Термальні і мінеральні води»
- Тема «Робота і характер течії річок»
- Тема «Рухи води у Світовому океані»
- Тема «Складові біосфери» (Варіант 2)
- Тема «Ґрунти. Властивості ґрунтів. Ґрунтовий покрив, карта ґрунтів» (Варіант 3)

Географія. 7 клас

- Дослідження «Здійснення уявної подорожі уздовж 50-ї паралелі»
- Підсумкова контрольна робота з розділів V і VI (Океани. Вплив людини на природу материків і океанів)

- Самостійна робота з теми «Євразія»
- Тема "Євразія"
- Тема "Води суходолу Євразії. Найбільші річки"
- Тема "Кліматичні пояси і типи клімату Євразії"
- Тема "Рельєф та корисні копалини Євразії"
- Тема «Індійський океан»
- Тема «Атлантичний океан»
- Тема «Використання природних багатств материків та океанів»
- Тема «Висотна поясність гір Євразії. Зміна природи материка людиною»
- Тема «Внутрішні води Євразії. Річки» (Варіант 2)
- Тема «Зміни природи материка людиною. Сучасні екологічні проблеми.

Найвідоміші об'єкти віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО»

- Тема «Кліматичні пояси та типи клімату Євразії» (Варіант 2)
- Тема «Найбільші держави Європи та Азії»
- Тема «Населення Євразії» + Презентація до теми
- Тема «Населення та політична карта Євразії»
- Тема «Населення і політична карта Євразії» + тренувальні тести
- Тема «Озера. Сучасне зледеніння та багаторічна мерзлота Євразії»

(Варіант 2)

- Тема «Озера. Сучасне зледеніння та багаторічна мерзлота Євразії»
- Тема «Природні зони Євразії» (Варіант 2)
- Тема «Природні зони Євразії»
- Тема «Північний Льодовитий океан»
- Тема «Тихий океан. Клімат і води»
- Тема «Тихий океан: географічне положення, тектонічна будова та

острови»

- Тема «Узагальнення та систематизація знань з теми «Євразія»
- Тематичне оцінювання з розділів "Океани", "Вплив людини на природу материків і океанів"

Географія. 8 клас

- Контрольна робота з теми «Населення України та світу»
- Тема «Густота населення. Територіальні відмінності густоти населення в світі й Україні» (Варіант 2)
- Тема «Густота населення. Територіальні відмінності густоти населення в світі та Україні»
- Тема «Демографічні процеси та статеві-віковий склад населення світу та України» + тренувальні тести
- Тема «Етноси. Найпоширеніші мовні сім'ї. Однонаціональні та багатонаціональні країни»
- Тема «Етнічний та релігійний склад населення» + Презентація і завдання
- Тема «Класифікація міст за кількістю населення та функціями. Міське і сільське населення»
- Тема «Кількість населення в світі та Україні. Зміна кількості населення в світі та Україні.»

- Тема «Механічний рух населення: причини і види міграцій, основні напрямки міграційних потоків в світі та Україні. Українська діаспора. Міграційна політика»
- Тема «Механічний рух населення: причини і види міграцій» (Варіант 2)
- Тема «Міське і сільське населення» (Варіант 2)
- Тема «Природа й населення свого адміністративного регіону»
- Тема «Природно-заповідний фонд України. Національна екологічна мережа» + Презентація
- Тема «Природокористування. Використання природно-ресурсного потенціалу України. Основні види забруднень довкілля в Україні»
- Тема «Природокористування»
- Тема «Природокористування» (Варіант 2)
- Тема «Релігія як явище культури. Світові релігії. Найпоширеніші релігійні конфесії в Україні»
- Тема «Розселення» + тренувальні тести
- Тема «Статеві-віковий склад населення світу й України. Тривалість життя населення» (Варіант 2)
- Тема «Статеві-віковий склад населення світу й України. Тривалість життя населення»
- Тема «Трудові ресурси. Кількість і якість трудових ресурсів»
- Тема «Урбанізація, причини, що її зумовлюють. Світові міста»
- Тема «Урбанізація»
- Тема «Чинники, що впливають на кількість населення: природний рух, міграції»
- Тематичний контроль навчальних досягнень з теми «Населення України та світу»

Географія. 9 клас

- Тема "Транспорт України"
- Тема «Виробництво продуктів харчування у світі: сучасні тенденції, вплив глобалізації та національних традицій, взаємозв'язок з агробізнесом. Традиційні виробництва харчових продуктів окремих країн світу»
- Тема «Глобальні проблеми людства, причини їх виникнення та шляхи вирішення»
- Тема «Глобальні проблеми людства» (Презентація та завдання до теми)
- Тема «Комп'ютерне програмування. Аутсорсинг, його переваги та недоліки»
- Тема «Наукова діяльність. Освіта. Охорона здоров'я» (Варіант 2)
- Тема «Наукова діяльність. Освіта. Охорона здоров'я»
- Тема «Поняття про глобальні проблеми людства, причини їх виникнення. Взаємозв'язок глобальних проблем»
- Тема «Торгівля в Україні. Світовий ринок товарів та послуг»
- Тема «Торгівля» + тренувальні тести

- Тема «Транспорт України» (Варіант 2)
- Тема «Транспорт світу»
- Тема «Транспорт світу» Презентація + завдання до теми
- Тема «Туризм у світі та Україні»
- Тема «Туризм» + тренувальні тести
- Тема «Узагальнення: Вторинний сектор господарства», «Третинний сектор: Транспорт»
- Тема «Фінансові послуги. Комп'ютерне програмування. Аутсорсинг»
- Тема «Фінансові послуги. Світові центри банківсько-фінансової діяльності. Країни-офшори»
- Тема «Харчова промисловість України» + Презентація
- Тема «Харчова промисловість»

Географія. 10 клас

- Тема Практична робота №6 «Складання картосхеми типології країн Америки за рівнем їх економічного розвитку»
- Підсумкова контрольна робота за розділами: V «Африка» і VI «Україна в міжнародному просторі»
- Тема "Канада"
- Тема «Єгипет»
- Тема «Австралія»
- Тема «Америка. Загальна характеристика регіону»
- Тема «Бразилія»
- Тема «Бразилія» + Практична робота №6
- Тема «Загальна характеристика Африки» (Урок 1)
- Тема «Канада» (Варіант 2)
- Тема «Країни Америки. Канада. Бразилія» + перевірочні тести
- Тема «Країни Америки. США» + перевірочні тести
- Тема «Країни Африки. Єгипет. ПАР»
- Тема «Мікронезія, Меланезія, Полінезія»
- Тема «Особливості географічного положення Америки. Склад регіону»
- Тема «Особливості географічного положення Африки. Природні умови і ресурси. Населення»
- Тема «Особливості економіки країн Америки»
- Тема «Особливості економіки країни Африки»
- Тема «Природні умови і ресурси Америки. Населення регіону»
- Тема «Південно-Африканська Республіка»
- Тема «Сполучені Штати Америки»
- Тема «Україна в геополітичному вимірі»

– Тема Практична робота №7 «Позначення на к. к. Африки основних районів видобування нафти, залізних, мідних та алюмінієвих руд, центрів їх переробки, основних транспортних магістралей та портів експортування»

Географія. 11 клас

– Тема «Виробництво сільськогосподарської продукції у світі. Видобування й споживання мінеральних ресурсів. Практична робота №8»

– Тема «Географічні складники політичної географії: географічний простір, території, географічні місця. Геополітика, її складові».

– Тема «Економіка України в міжнародному поділі праці»

– Тема «Міжнародні транспортні коридори на території України. Місце України на світовому ринку інвестицій та запозичень»

– Тема «Населення України» + Практична робота №9

– Тема «Поняття «Глобальна економіка» (Варіант 2)

– Тема «Поняття «Глобальна економіка». Світовий ринок технологій, патентів і ліцензій, інформаційно-технологічних послуг»

– Тема «Суспільна географія України» + тренувальні тести

– Тема «Сучасна географія виробництва транспортних засобів, електроніки, фармацевтичної продукції, текстилю, одягу, взуття. Надання послуг»

– Тема «Сучасні транспортно-логістичні системи як інфраструктурний каркас глобальної економіки. Світовий ринок інвестицій та фінансів. Туризм. Формування «інформаційного суспільства»

– Тема «Українська держава і територія держави України»

– Підготовка до ЗНО, практичні завдання і задачі (Варіант 1)

– Підготовка до ЗНО, практичні завдання і задачі (Варіант 2)

– Підготовка до ЗНО, практичні завдання і задачі (Варіант 3)

6.4. Організація освітнього процесу з трудового навчання (технологій) в умовах дистанційного навчання

Рекомендуємо здійснити уцілювання програмового матеріалу з трудового навчання (технологій) у закладах загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання такими способами:

1. Самостійно спланувати виконання навчальних програм «Навчальна програма з трудового навчання для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи» (оновлена), затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804 та «Технології. 10-11 класи (рівень стандарту)», затвердженої наказом МОН України від 23.10.2017 №1407.

2. Уцілювати кількість годин на опанування поточного та наступного проєктів. Кількість годин на виконання проєктів може бути змінено за рахунок використання резерву часу.

3. Організувати дистанційне навчання учнів відповідно до навчальної

програми з предмета і календарно-тематичного планування.

4. Рекомендувати учням спростити об'єкти проєктної діяльності.

5. Зменшити кількість технологій на їх виготовлення (основну та додаткові).

6. Консультації стосовно процесу роботи над всіма проєктами у кожному класі (мінімаркетингові дослідження, зображення виробів: малюнок, ескіз, кресленик, схема, технологічні особливості їх виготовлення тощо) організовувати та проводити з використанням інтернет-ресурсів, що дозволяють забезпечити індивідуалізацію і диференціацію навчання.

7. Для організації дистанційного навчання використовувати:

– навчальну та методичну літературу з трудового навчання (технологій), рекомендовану МОН, зазначену в «Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України», що розміщений на офіційних сайтах Міністерства, Інституту модернізації змісту освіти

URL <https://goo.su/0zZJ>;

– різні освітні вебресурси та онлайн-платформи, віртуальні класні кімнати, мультимедійні матеріали, навчальні відеофільми, відео- та аудіозаписи лекцій, семінарів; інтерактивні вправи, «віртуальні дошки».

Корисні покликання для дистанційного навчання

1) Електронні версії підручників:

1.1. Офіційний сайт Інституту модернізації змісту освіти. URL: <https://cutt.ly/НапHn4h>

1.2. Віртуальний кабінет відділу трудового навчання КНЗ КОР «КОІПОПК». URL: <https://cutt.ly/KapHIfB>

2) Відеоматеріали:

2.1. Платформи для дистанційного навчання під час карантину, репетиторства, курсів тощо.

URL: <https://goo.su/13Zv>

2.2. Інструментарій формування оцінювання вчителя НУШ. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7Fq-F5Faxf8&t=704s>

3) Корисні покликання:

3.1. Трудове навчання в українській школі. URL: <https://www.facebook.com/groups/1775468302718754/?ref=bookmarks>

3.2. Освітній проєкт «На урок». URL: <https://naurok.com.ua/>

3.3. Трудове навчання. Банк ідей для творчих проєктів. 5-11 класи. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/18409/>

3.4. Територія творчості: Банк ідей та пропозицій для творчих проєктів. URL: http://planetadanilina.blogspot.com/p/blog-page_70.html

3.5. Скарбничка виробів для проєктів з трудового навчання. URL: <https://naurok.com.ua/skarbnichka-virobiv-dlya-proektiv-z-trudovogo-navchannya-46804.html>

6.5. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу з

трудового навчання (технологій) в умовах дистанційного навчання

Запропоновані методичні рекомендації підготовлено відповідно до чинних інструктивно-методичних документів Міністерства освіти і науки України та узагальнюють наявний досвід організації навчальних занять з предметів технологічного циклу в умовах карантину.

Календарно-тематичне планування технологічних уроків. У межах академічної автономії, відповідно до частин третьої та четвертої статті 10 [Закону України «Про повну загальну середню освіту»](#) питання організації освітнього процесу, виконання освітніх програм, навчальних планів є внутрішніми питаннями кожного закладу загальної середньої освіти, його педагогічної ради та завданням педагогічних працівників.

Реалізація творчих проєктів. Трансформація календарного планування в умовах карантину передбачає й інші, спрощені підходи до організації проєктно-технологічної діяльності здобувачів освіти вдома.

Обираючи теми творчих проєктів та вироби, що виготовлятимуть діти, учитель повинен звертати увагу на наступне:

- об'єкт проєктування необхідно обирати з урахуванням: принципу здоров'язбереження, запобігаючи емоційному, ментальному та фізичному перевантаженню учнів; набутих ними компетентностей і реального матеріально-технологічного забезпечення;

- перед початком виконання творчих проєктів діти повинні бути ознайомлені з критеріями їх оцінювання та формами презентації проміжних та кінцевого результатів практичної діяльності.

Учителеві необхідно з'ясувати перелік матеріалів та інструментів, які можуть бути доступними для учнів вдома. Це можна виконати у зручний спосіб – шляхом їх опитування чи анкетування.

У разі потреби доцільно замінити знайомі учням конструкційні матеріали (деревину, метал, пластик тощо) на альтернативні, доступні у побуті матеріали, а саме:

- прищіпки для білизни; бамбукові шпажки; китайські палички для їжі; палички від морозива, кави; сірники, зубочистки, олівці, тощо;

- дріт, цвяхи,
- текстильні й неткані матеріали, нитки, мотузки;
- пластикова тара, пластикові кришечки від пляшок, CD-диски, гудзики чи іншу фурнітуру;
- папір, картон, гофрокартон;
- скляні невеличкі баночки, пляшечки, ємності;
- насіння, крупи та інші природні матеріали;
- клей тощо.

Слід також звернути увагу на найбільш розповсюджені інструменти, які майже у кожного є вдома: голка, ножиці, ніж, шило, викрутка, пасатижі, молоток.

Пропонуємо орієнтовні напрями виконання проєктних робіт.

1. «Корисне пристосування для дому» (учні, ураховуючи потреби сім'ї, відшуковують проблему, що спонукає їх до роботи).

Вироби, що можуть виготовляти учні у межах представленого напрямку: різноманітні органайзери для кухні, для ванної кімнати, для гаража; лотки для вирощування зелені на підвіконні (зокрема, з пластикових ємностей); вішак з мотузки; тримач для рулонних матеріалів (паперових рушників, фольги, стрейчевої плівки); вироби з картонних упаковок (у т. ч. будиночок для домашніх тварин); різноманітні підставки з прищіпок; підставки для столових приборів з консервних банок; підставки для олівців, серветниці з компакт-дисків; фоторамки з олівців, шпажок; декоративні свічники; тримач для зубних щіток, інші цікаві та корисні у побуті вироби.

2. «Фірмова страва моєї родини» (учні, порадившись із батьками, виготовляють найулюбленішу сімейну страву та згодом презентують її у визначений спосіб).

Кулінарні вироби можна розмежовувати за певними тематичними напрямками: салати, холодні закуски, печення, кондитерські та хлібобулочні вироби (десерти, тістечка, пироги, торти тощо).

Зауважимо, що вироби представленого тематичного напрямку з великим задоволенням виготовляють як дівчатка, так і хлопчики.

3. «Родинний оберег» (такий напрям тематичних проєктів єднати ме родину, охоплюватиме цікаві історичні факти як з її минулого, так і сьогочасного життя, формуватиме інтерес до звичаїв і традицій нашого народу).

Вироби, що можуть виготовляти учні у межах представленого напрямку: вишиті картини, панно, рушники; вазон, горщик для «родинного» дерева чи квітки (з пластикової ємності, жерстяної чи скляної банки, пляшки (з декоруванням)); підвісний оберег на стелю з пластикових кришок, соломинок для коктейлів, мотузки; килимок з кришечок перед входними дверима; англійська булавка (велика) з дроту; підкова-оберег, віничок-оберег, декоративне віяло-оберег; грошове дерево з монет, дроту тощо.

4. «Технологічна родзинка для натхнення» (цікавий напрям, що дозволить прикрасити інтер'єр оселі. Виготовлені вироби не тільки підніматимуть настрій та надихатимуть при спогляданні на них, а й виконуватимуть певну утилітарну функцію).

Вироби, що можуть виготовляти учні у межах представленого напрямку: інтер'єрні прикраси; макети архітектурних споруд та елементи ландшафтного дизайну; діючі моделі та макети транспортних засобів (з пляшок, паличок, прищіпок, банок, пачок на гумовому рушії чи аеродвигуні з повітряної кульки, колеса – з кришечок, шпульок тощо); іграшкові меблі (з прищіпок, пачок); годиннички (з упакувань); 3-D окуляри віртуальної реальності; корпус годинника; світильники, свічники, абажури; міні-гриль (міні-мангал, похідна піч) з жерстяної банки; дитячі іграшки тощо.

5. «Мій надійний помічник» (цікавий напрям проєктно-технологічної

діяльності, що дозволить виготовити корисні вироби для особистих потреб чи у подарунок близьким людям).

Вироби, що можуть виготовляти учні у межах представленого напряму: футляри, скриньки для дрібних речей з підручних матеріалів; писачок для розписування пасхальних писанок воском; тримач для навушників; органайзер для LEGO-конструктора; дошка для нарізки; підставки чи органайзери для канцелярії; підставки для гаджетів; підвіска для зарядки мобільного телефону; рухома карта зоряного неба з коробки та компакт-диску; робот-тримач з магнітом для дрібних металевих деталей тощо.

Ще один цікавий тематичний напрям дистанційних творчих проєктів може виконуватися під гаслом: **«Нове життя старим речам»**. Учні пропонуються віднайти вдома певний предмет, якому необхідно надати нові властивості, покращити його конструкцію чи навіть відреставрувати.

Отже, вказані напрямки не тільки будуть мотивуючим до праці чинником і дозволять здобувачам освіти цікаво проводити час, виконуючи уроки технологічного циклу вдома, а й сприятимуть іміджу навчальних предметів технологічного компонента в сім'ї.

Отже, проєктно-технологічна діяльність не тільки формуватиме та розвиватиме компетентнісний потенціал дітей, але й покращуватиме життєдіяльність родини в цілому.

Поради щодо організації дистанційного навчання при обмежених можливостях застосування Інтернет-ресурсів в освітній діяльності. На жаль, в окремих освітніх закладах (а особливо це стосується закладів, розташованих у сільській місцевості) існують обмежені можливості щодо застосування Інтернет-ресурсів. Нижче наведено узагальнені поради щодо роботи зі здобувачами освіти в таких умовах.

Педагогічним працівникам слід проводити навчання, опитування та поточне оцінювання учнів у асинхронному режимі, оскільки учні можуть отримувати інформацію та виконувати завдання у різний час. Здебільшого це можливо здійснити лише засобами телефонного зв'язку.

Учнім рекомендується виконувати письмову складову творчих проєктів у текстових редакторах (Word тощо) чи у робочих зошитах (у т. ч. у зошитах із друкованою основою «Творчий проєкт» (автори Г. М. Гаврилюк, Т. В. Стрижова)) та надсилати (передавати) вчителю виконані завдання (у т. ч. виготовлені вироби) засобами поштового зв'язку, або в інший спосіб.

Пропонуємо скористатися такими рекомендаціями в умовах обмежених можливостей застосування Інтернет-ресурсів в освітній діяльності:

1) встановити біля шкіл інформаційні стенди (дошки), на яких розмістити необхідну для навчання учнів інформацію (про що повідомити їх засобами телефонного зв'язку);

2) дозволити варіативність у виборі проєктів учнями класу, тобто самостійно обирати вироби та технологічні операції відповідно до навчальних програм і можливостей (окремі учні мають устаткування та умови, в яких під наглядом батьків можуть виготовляти вироби засобами більш складних

технологій (швейне обладнання, «домашні майстерні» тощо)). В інших випадках пропонуємо учням виконувати проекти за допомогою таких технологій:

- 5-6 класи: обробка текстильних матеріалів ручним способом, виготовлення аплікації (з текстильних і природних матеріалів), плетіння (лозоплетіння, соломоплетіння тощо), виготовлення виробів у техніці «макrame», виготовлення ляльки-мотанки, обробка дроту, виготовлення вишитих виробів початковими, лічильними та декоративними швами, виготовлення виробів з бісеру, ліплення, ниткографія, виготовлення писанок, ажурне випилювання, приготування їжі, вирощування кімнатних рослин, а також проекти з розділу «Технологія побутової діяльності та самообслуговування»;

- 7-9 класи: електротехнічні роботи, виготовлення в'язаних виробів, виготовлення вишитих виробів (мережки, гладь, хрестик), виготовлення штучних квітів, виробів з бісеру, виробів зі шкіри, виготовлення швейних виробів ручним способом, оздоблення одягу, приготування їжі, а також проекти з розділу «Технологія побутової діяльності та самообслуговування».

З огляду на те, що з технічних видів праці вибір простих у виконанні технологій незначний і виконати більшість з них у домашніх умовах без відповідного обладнання та матеріального забезпечення неможливо, рекомендуємо дозволити використовувати технології з програм для 5-6 класів, однак із застосуванням відповідних для 7-9 класів основних методів проєктування.

У 10-11 класах можна пропонувати для виконання будь-який із запропонованих 10 модулів, однак доцільно змістити акцент з практичного (технологічного) на інформаційно-пошукове, дослідницьке спрямування проєктів.

2. Поради щодо організації та проведення уроків у дистанційному режимі

У **синхронному режимі** учні можуть:

- виконувати тести на платформах Google Classroom, Naurok, Moodle тощо за вибором вчителя та з урахуванням можливостей учня;

- виконувати письмові роботи, у тому числі диктанти, із використанням відеоінструментів Skype, Zoom тощо;

- брати участь в усних формах контролю (усний переказ, читання напам'ять вірша та прозових текстів, презентація та захист проєктів тощо) із використанням відеоінструментів Skype, Zoom індивідуально або в групах;

- брати участь в онлайн-семінарах та онлайн-форумах із використанням відеоінструментів Skype, Zoom або в чатах на платформах дистанційного навчання (наприклад, Moodle) у закритих групах Facebook тощо;

- виконувати інші завдання, запропоновані учителем.

В **асинхронному режимі** учні можуть:

- виконувати завдання на одній з платформ (Google Classroom, Naurok, Moodle тощо за вибором учителя);

–виконувати письмові роботи у текстових редакторах (Word тощо) або у зошитах та надсилати вчителю файли з виконаними завданнями електронною поштою, в один із месенджерів (Viber, WhatsApp, Facebook тощо) або іншими засобами поштового зв'язку (за відсутністю технічних засобів навчання або доступу до мережі Інтернет);

–писати диктанти з використанням аудіо або відеозаписів, створених та надісланих вчителем;

–знімати на відео або записувати аудіо усних відповідей та надсилати файли вчителю засобами електронного зв'язку;

–виконувати інші завдання, запропоновані вчителем.

Отже, якими формами, методами та ресурсами для організації дистанційного навчання користуватися – вирішують виключно заклади освіти і педагоги, які беруть участь у цьому процесі.

Нами досліджено й систематизовано деякі цікаві онлайн-застосунки, які можуть використовувати педагоги-технологи у власній професійній діяльності, зокрема – у процесі організації дистанційного навчання. Розглянемо їх детальніше.

Створення віртуальних класів. Одним із найперших кроків у дистанційному навчанні, що значною мірою оптимізуватиме освітній процес, є створення віртуальних класів. Вони дають можливість не лише згрупувати здобувачів освіти, а й координувати, моніторити й оцінювати їхню навчальну діяльність.

Для створення віртуальних класів найпростішими та досить розповсюдженими є Гугл Клас (Classroom) та віртуальний клас ClassDoJo.

–**ГуглКлас** (Classroom <https://classroom.google.com>) це безкоштовний інструмент від кампанії GOOGLE (Google Apps for Education), призначений спеціально для освітніх цілей. До такого віртуального класу можна додати до 250 користувачів, серед яких можуть бути не лише організатор та учні, а також їхні батьки та інші вчителі. Платформа має простий інтерфейс, який підтримує українську мову, що дозволяє дуже швидко розібратися у принципах використання цього інструмента як педагогам, так і учням та їхнім батькам.

Зауважимо, що учитель може створити віртуальні класи для кожного класу, в якому він працює. Також інструмент ГуглКлас дозволяє створювати різні завдання як для всього класу, так і для окремих груп; швидко здійснювати контроль за їх виконанням та оцінювати їх.

Необхідно звернути увагу, що користувачі ГуглКласу повинні мати власний обліковий запис Гугл (власний акаунт), на який зазвичай вводяться вікові обмеження. Користувачі з України повинні досягнути 13-річного віку. Для можливості користуватися цим сервісом користувачам молодше 13 років, необхідно звернути увагу їхніх батьків на те, що вони повинні допомогти створити такий обліковий запис і здійснювати контроль та керувати цим записом за допомогою додатку Family Link (<https://families.google.com/intl/ru/familylink/>).

–**ClassDoJo** (<https://www.classdojo.com/uk-ua/?redirect=true>) є безкоштовним

вебінструментом, представленим підрозділом Ed-tech компанії Y Combinator для організації віддаленої взаємодії в класному колективі між учнями, педагогами та батьками. Платформа є гейміфікованою і спрямована в цілому на вікові групи дошкільної та початкової освіти. Але її з успіхом можна використовувати і у більш старших класах. ClassDoJo дозволяє учителю організувати повноцінний дистанційний навчальний процес зі зворотнім зв'язком між усіма учасниками, контролем виконання завдань, обміном мультимедійним контентом тощо.

Для залучення дітей до навчання з використанням цього інструмента, необхідно обов'язково отримати згоду батьків та залучитися їхньою підтримкою щодо контролю використання гаджетів та Інтернету. Приєднання учасників здійснюється за згенерованим QR-кодом, лінком або запрошенням, які передаються учаснику будь-яким шляхом (електронна пошта, SMS-, MMS-, Viber-повідомлення, паперовий варіант тощо).

Проведення онлайн-зустрічей (уроки, лекції, вебіари, індивідуальне й групове консультування та інші форми взаємодії зі здобувачами освіти). Зворотній зв'язок зі здобувачами освіти обов'язковий, адже «живе спілкування», хоча й у онлайн режимі, є зручним, цікавим і продуктивним інструментом професійної діяльності вчителя. Організувати такі зустрічі вчитель може за допомогою різних інструментів. Активно використовуються такі платформи для дистанційного спілкування:

– **Google Hangouts** (<https://hangouts.google.com>) є умовно безкоштовним інструментом для організації відеоконференц-зв'язку, який надає кампанія GOOGLE. Він дозволяє проводити онлайн відеозустрічі з невеликою групою активних учасників до 10 осіб (учитель + 9 учнів), тривалість яких є необмеженою. Додатковими можливостями є демонстрація робочого столу та додатків, що на ньому відкриті для учасників сеансу; обмін текстовими повідомленнями у чаті; можливість підключення Google Drive та інших інтегрованих додатків. Також можна здійснити відеозапис зустрічі та організувати онлайн-трансляції заходу в мережі засобами відеохостингу YouTube, редагувати запис трансляції безпосередньо у браузері після її закінчення і використовувати цей запис у подальшому навчальному процесі. Умовою використання цього інструмента є наявність облікового запису користувача GOOGLE, аналогічно як і користувачів ГуглКласу з усіма вказаними вимогами.

– **Zoom** (<https://zoom.us>) – умовно безкоштовна платформа, що надає послуги віддаленого конференц-зв'язку. У системі є можливість використовувати вбудований чат, здійснювати демонстрацію екрану комп'ютера або мобільного пристрою, а це дає можливість використовувати власні презентації, мультимедійний контент чи роботу запущених програм. Також можливо здійснювати запис відеозустрічі з подальшим збереженням на локальному комп'ютері чи у хмарних сховищах. При використанні безкоштовного варіанту, платформа дозволяє об'єднати у відеоконференції одночасно до 100 учасників, але встановлюється обмежений ліміт часу

проведення заходу – до 40 хвилин. Цих можливостей цілком і повністю вистачає для організації онлайн-відеоуроків у класі з будь-якою кількістю учнів та, навіть, проведення батьківських зборів.

Для організації відеозустрічі необхідно виконати попередню реєстрацію на офіційному сайті. Це можна зробити, пройшовши весь шлях, або використавши дані облікового запису користувача GOOGLE чи соціальної мережі Facebook та встановити на комп'ютер або мобільний пристрій застосунок «Клієнт конференцій Zoom». Його можна завантажити з офіційного сайту або з Play Маркету для мобільних пристроїв. Для учнів достатньо встановити сам застосунок «Клієнт конференцій Zoom». Отримавши запрошення, у якому міститься дата, час проведення, покликання, ідентифікатор конференції та пароль (за потреби), учні переходять за покликанням або вводять ідентифікатор, пароль (за потреби) і своє ім'я у відповідні поля програми й отримують доступ до зустрічі.

Запрошення генерується автоматично на сайті платформи під час організації конференції, а шляхи передачі цього запрошення оговорюються з учнями та їхніми батьками заздалегідь.

Віртуальна інтерактивна дошка Padlet. *Padlet* (<https://padlet.com>) є інструментом, що демонструє віртуальну дошку, на якій можна розмістити будь-який контент і використовувати його у навчальній діяльності. Цей контент може змінювати і розміщувати як адміністратор дошки, так і користувач (залежить від налаштувань дошки). Застосунок має інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, який легко опанувати. У процесі роботи в одному обліковому записі користувача може бути створено декілька дошок на різну тематику, за допомогою яких можна організувати проєктну діяльність здобувачів освіти, виконання ними індивідуальних завдань чи просто концентрації інформації з різної тематики в одному місці.

Для використання цього інструмента, як учителям так і учням, потрібно створити обліковий запис. При його створенні можна використати повний варіант проходження процедури або ж використати дані облікового запису користувача GOOGLE чи Microsoft. Приєднатися до створеної дошки можна за допомогою її лінка (покликання), який повідомляється іншому користувачеві у визначений спосіб. Учні також можуть створити власну дошку, до якої приєднати учителя та своїх товаришів, створивши таким чином Padlet-сферу класу. Інформація з цих дошок може бути опублікована у Гугл Класі, а також у соціальних мережах Фейсбук і Твітер.

Онлайн-сервіс для інтерактивного опитування учнів Mentimeter. Застосунок Mentimeter (<https://www.mentimeter.com>) – умовно безкоштовний, англomовний ресурс з інтуїтивно зрозумілим інтерфейсом, який надається однойменною шведською кампанією Mentimeter. Дозволяє створювати інтерактивні презентації з інтеграцією опитування для учнів і відразу отримувати зворотній зв'язок з ними у вигляді відповідей. Підходить для організації рефлексії, мозкового штурму та інших прийомів під час проведення занять. Цей інструмент також можна використовувати під час проведення

виховних заходів чи віддалених онлайн-уроків.

Має можливість імпортувати презентацію, створену раніше за допомогою програми PowerPoint чи застосунку Google Slides, додавши до неї можливості Mentimeter. Але ця функція передбачена лише для платного варіанту використання.

Для використання цього застосунку необхідно пройти реєстрацію, заповнивши вказані необхідні поля або скористатися обліковими записами користувача GOOGLE чи соціальної мережі Facebook. Учасники опитування приєднуються за покликанням і кодом, які демонструються у верхній частині екрану під час презентації, або за допомогою цього ж покликання чи згенерованого QR-коду. Покликання чи QR-код передається учасникам у заздалегідь визначений спосіб і є активним у безкоштовній версії впродовж двох днів.

Онлайн сервіс Kahoot для створення вікторин, дидактичних ігор і тестів. Kahoot (<https://kahoot.com>) – умовно безкоштовний англomовний онлайн-сервіс навчального призначення для створення інтерактивних ігор, вікторин, опитувальників за певною темою. Цей ресурс дозволяє залучити учнів до онлайн-змагання та одразу побачити результати кожного з них. Процес рефлексії чи обговорення якогось питання з використанням інструмента Kahoot може перетворитися у справжню цікаву гру.

Для створення контенту за допомогою Kahoot необхідно пройти реєстрацію, обравши запропоновані ролі та використавши дані облікового запису користувача GOOGLE чи Microsoft. Скористатися створеним контентом учні можуть, перейшовши за покликанням <https://kahoot.it>. На цій сторінці треба ввести код гри, який генерується автоматично і передається учасникам та продовжити.

Приємною новиною для користувачів навчальних онлайн сервісів є те, що деякі з них відкривають можливість безкоштовного використання їх повного функціоналу на час карантину, пов'язаного з розповсюдженням COVID-19. Такою, для прикладу, є платформа Kahoot.

Отож, вибір інструментів для організації дистанційної взаємодії з учнями під час карантину залежить, з одного боку, від компетентнісного досвіду учасників освітньої діяльності, а з іншого – від технічних можливостей Інтернету та електронних пристроїв, які використовуються в освітньому процесі.

Корисні посилання, на яких можна знайти цікаві застосунки для роботи з учнями:

1. Все про інструменти Google для навчання з інструкціями.
URL: <https://teachfromhome.google/intl/uk/>
2. Огляд 37 різних веб-ресурсів, які учитель може використовувати в своїй роботі. URL: http://marinakurvits.com/37_veb_servisov_dla_uchitel%D0%B0/
3. Вчителі різних предметів діляться досвідом роботи з різними веб-застосунками в умовах карантину. URL: <https://goo.su/0zzL>
4. Докладна інструкція з використання онлайн-тестів на освітній

платформі «На Урок». Просто! Швидко! Ефективно! URL: <https://cutt.ly/yapJgWt>

5. Інтелектуальна карта з дібраним переліком великої кількості Інтернет-сервісів, які можуть бути використані учителем для організації навчальної діяльності. URL: <https://goo.su/0ZzL>

6. Портал «Нові знання». Складова всеукраїнського проєкту «КУРС: Освіта». Дає можливість налагодити ефективний зв'язок між усіма учасниками освітнього процесу. URL: <https://nz.ua>

7. Оперативна інформація МОН України щодо роботи в умовах карантину. URL: <http://mon-covid19.info>

6.6. Організація освітнього процесу з математики в умовах дистанційного навчання

Процес навчання математики рекомендуємо організувати відповідно до навчальної програми з предмета і календарно-тематичного планування.

Для цього вчителю пропонуємо розробити навчально-тематичний план самостійної роботи учнів в умовах проведення дистанційного навчання для кожного навчального предмета та класу.

Пропонуємо зразок орієнтовного плану роботи.

Предмет	Клас	Тема для самостійного вивчення	Завдання для самостійної роботи
Математика	5	Ділення десятих дробів	1. Прочитати параграф 2. Виконати (на вибір) 5-6 завдань до параграфа. 3. Подивитись відео за покликанням: https://cutt.ly/1apJvio 4. Виконати інтерактивні вправи https://learningapps.org/4627694
Математика	6	Рівняння. Основні властивості рівнянь	1. Прочитати параграф 2. Виконати інтерактивні вправи https://learningapps.org/6479232 https://cutt.ly/7apJRvi 3. Виконати тест https://cutt.ly/3apJS0k
Алгебра	7	Лінійне рівняння з однією змінною. Лінійне рівняння з двома змінними	1. Прочитати параграф підручника 2. Опрацюйте матеріал дистанційного навчання по даній темі: https://cutt.ly/UapJCrG 3. Виконайте тренувальний тест за покликанням: https://cutt.ly/9apJ7al

Геометрія	7	Коло. Круг. Дотична до кола, її властивість	1. Прочитати параграф підручника 2. Виконати 5-6 завдань до параграфа 3. Створити презентацію на тему «Коло, круг в реальних об'єктах» 4. Виконайте тренувальний тест https://cutt.ly/7apKicF
-----------	---	---	---

Навчальне спілкування з учнями можна організувати через Skype, Viber, WhatsApp, власні блоги тощо.

Усі завдання, виконані учнями самостійно, мають бути проаналізовані та оцінені вчителем. Після відновлення навчального процесу провести урок застосування знань, умінь і навичок з тем, вивчених за технологією дистанційного навчання.

Пропонуємо також перелік додаткових інтернет –джерел, які сприятимуть засвоєнню навчального матеріалу.

1. Відеоуроки з математики. URL: <https://cutt.ly/tp8NSeo>
2. Курс «Математика. Просто» URL: <https://cutt.ly/Hp8N7QT>
3. Підготовка до ДПА/ЗНО:
URL: <https://cutt.ly/Gp8M8rI>
URL: <https://cutt.ly/6p81gsD>

6.7. Організація освітнього процесу з фізики в умовах дистанційного навчання

У зв'язку з тимчасовим призупинення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, з метою виконання навчальної програми з фізики та астрономії, створення умов для реалізації індивідуальних освітніх траєкторій учнів засобами технологій дистанційного навчання рекомендуємо:

- надавати освітні послуги шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання;
- для забезпечення дистанційного навчання учнів використовувати власні веб-ресурси або веб-ресурс закладу освіти;
- організувати надання індивідуальних консультацій за допомогою відеозв'язку, чату;
- для дистанційного навчання використовувати:
різні освітні веб-ресурси та онлайн-платформи,
віртуальні класні кімнати;
мультимедійні матеріали,
навчальні відеофільми,
відео- та аудіозаписи лекцій, семінарів тощо;
інтерактивні вправи;
«віртуальні дошки» та ін.
- для отримання зворотного зв'язку використовувати електронну пошту, онлайн-тестування та ін.;

– спланувати роботу з учнями відповідно до календарно-тематичного планування предмета, для цього вчителю пропонуємо розробити навчально-тематичний план самостійної роботи учнів в умовах проведення дистанційного навчання для кожного навчального предмета та класу.

Пропонуємо зразок орієнтовного плану роботи.

Предмет	Клас	Тема для самостійного вивчення	Завдання для самостійної роботи
Фізика	8	Робота і потужність електричного струму	1.Опрацювати параграф 2.Виконати (на вибір) 2-3 завдання до параграфа. 3.Подивитись відео за покликанням: https://cutt.ly/MapKjOT 4.Виконати тестові завдання.(На онлайн-платформах або заздалегідь надіслані зображення відповідних тестів)
Астрономія	11	Молочний шлях. Будова Галактики. Місце Сонячної системи в Галактиці. Зоряні скупчення та асоціації.	1. Опрацювати параграф 2.Подивитись відео за покликанням: 2.1. https://cutt.ly/9apKc5S 2.2. https://cutt.ly/uapKEOL 3. Дати відповідь (на вибір) на 2-3 запитання до параграфа

Корисні посилання для дистанційного навчання

- Відеоматеріали:
URL: <https://cutt.ly/pp89tvE>
URL: <https://cutt.ly/pp89xMx>
- Інтерактивні вправи з фізики:
URL: <https://cutt.ly/bp8901q>
- Інтерактивні вправи з астрономії:
URL: <https://learningapps.org/index.php?category=80&s=>
- Макарова О. П. Змішане навчання на уроках фізики та астрономії : посіб. для вчителів / О. П. Макарова, І. А. Патрушева. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2019. 49 с. URL: <https://cutt.ly/op88iCb>
- Фізика в школі - HTML5 (Фізика Анімації/ Симуляції).
URL: <https://cutt.ly/tp88ZvH>

6.8. Організація освітнього процесу з інформатики в умовах дистанційного навчання

З метою виконання навчальних програм надаємо рекомендації щодо здійснення освітнього процесу з предмета «Інформатика»:

- навчальний матеріал також може бути освоєний за рахунок ущільнення програмового матеріалу, самостійного вивчення не базового навчального матеріалу, використання резервних годин навчальної програми, розв’язування творчих завдань;
- спрямувати роботу шкільних методичних об’єднань вчителів на створення тематичних завдань за навчальними програмами відповідно календарно-тематичного планування та розміщення їх на сайтах шкіл;
- використовувати можливості дистанційної освіти: власні веб-ресурси або веб-ресурс закладу освіти; освітні веб-ресурси; віртуальні класні кімнати; мультимедійні матеріали; навчальні відеофільми; відео- та аудіозаписи лекцій, семінарів тощо; інтерактивні вправи; «віртуальні дошки»;
- забезпечити співпрацю з батьками для координації дистанційного навчання учнів;
- створити Вайбер/Телеграм/Фейсбук спільноту для взаємодії із вчителем та учнями.

Корисні посилання для дистанційного навчання:

- Програмування онлайн: <http://pythontutor.com/>
- Online система дистанційної підтримки навчання у школах, ліцеях та гімназіях України: <https://disted.edu.vn.ua/>
- Портал інтерактивних знань: <http://znannya.org>
- Година коду: <https://hourofcode.com/ua/learn>
- Інформатика – ДистОсвіта: <https://dystosvita.gnomio.com/>
- Інтерактивні вправи з інформатики:
<https://learningapps.org/index.php?category=10&s=>
- Віртуальна дошка: <https://padlet.com/>
- Онлайн-сервіс для створення вікторин, дидактичних ігор і тестів:
<https://kahoot.com/>

6.9. Організація освітнього процесу з фізичної культури в умовах дистанційного навчання

Під час карантину ефективним буде проведення учнями самостійних занять фізичними вправами в умовах, у яких мешкає школяр.

Ці заняття надають можливість оволодіти цілим рядом рухових умінь та навичок, які непередбачені програмою з фізичного виховання, розширити діапазон рухових дій.

До основних форм самостійних занять відносять:

- ранкову гігієнічну гімнастику (далі – РГГ);
- фізичні вправи протягом дня.

Ранкова гігієнічна гімнастика входить в розпорядок дня в ранковий час після пробудження від сну.

В комплекс РГГ слід включати вправи для всіх груп м’язів, вправи на гнучкість і дихальні вправи. Не рекомендується виконувати вправи статичного

характеру, зі значними обтяженнями, на витривалість (наприклад, тривалий біг до втоми).

При складанні комплексів та їх виконанні рекомендується фізичне навантаження на організм підвищувати поступово, з максимумом у середині чи в другій половині комплексу.

Кожну вправу слід починати в повільному темпі й з невеликою амплітудою рухів з поступовим її збільшенням. Між серіями з 2-3 вправ (а для силових вправ - після кожного) виконуються вправи на розслаблення або повільний біг (20-30 с).

Дозування фізичних вправ, тобто збільшення або зменшення їх інтенсивності, забезпечується зміною амплітуди рухів, прискоренням або уповільненням темпу, збільшенням або зменшенням числа повторень вправ, включенням в роботу більшого або меншого числа м'язових груп, збільшенням або скороченням пауз для відпочинку.

РГГ може поєднуватися з самомасажем і загартовуванням організму. Відразу ж після виконання комплексу РГГ рекомендується зробити самомасаж основних м'язових груп ніг, тулуба і рук і виконати водні процедури з урахуванням правил і принципів загартовування.

Фізичні вправи протягом дня забезпечують попередження стомлення, сприяють підтримці працездатності тощо. Вправи виконуються в перервах між заняттями з інших предметів.

Зазвичай це прості загальнорозвивальні вправи (нахили, повороти, кругові рухи голови, кругові рухи в плечових, ліктьових суглобах тощо); ізометричні (максимальна напруга і розслаблення м'язів кистей, рук, ніг, тулуба); спеціальні для м'язів очей (рухи очей вправо-вліво, вгору-вниз, кругові рухи).

Вибір кількості занять в тиждень, залежить в значній мірі від мети самостійних занять. Для підтримки фізичного розвитку на досягнутому рівні досить займатися двічі на тиждень; для його підвищення – не менше трьох разів, а для досягнення помітних результатів – 4-5 разів на тиждень і більше.

Тренуватися потрібно через 2-3 години після прийому їжі. Не рекомендується тренуватися вранці натщесерце, відразу після сну, а також пізно ввечері.

Тренувальні заняття, як правило, носять комплексний характер, тобто повинні сприяти розвитку всього комплексу фізичних якостей, а також зміцненню здоров'я та підвищенню загальної працездатності організму. Спеціалізований характер занять вимагає індивідуального підходу і попередньої підготовки, тобто спеціального добору тренувальних засобів, навантажень, місця і часу занять, консультацій з фахівцями.

Самостійні тренувальні заняття проводяться за загальноприйнятою структурою: підготовча (розминка), основна і заключна частини.

Під час організації самостійних занять учнів фізичними вправами вчителю фізичної культури рекомендуємо:

- забезпечити відповідний рівень допомоги та підтримки самостійної роботи учнів;
- допомогти сформувати перелік вправ, і скласти комплекси для загального фізичного розвитку, розвитку окремих груп м'язів та основних фізичних якостей;
- запропонувати підбір окремих вправ та комплексів вправ із використанням дрібного інвентарю: амортизатори, джгути, еспандери, гантелі та ін.;
- розробити і запропонувати учням доступну систему моніторингу розвитку фізичних якостей.

З методикою складання та проведення найпростіших самостійних занять фізичними вправами можна ознайомитися за покликанням: <https://cutt.ly/wapKMFD>.

Під час самостійних занять фізичними вправами учням варто слідкувати за самопочуттям. У разі виникнення симптомів простудних захворювань заняття потрібно негайно припинити, повідомити про погіршення самопочуття їхнім батькам і звернутися до закладу охорони здоров'я.

6.10. Організація освітнього процесу з предмета «Захист України» в умовах дистанційного навчання

Освітній процес із предмета «Захист України» рекомендуємо організувати відповідно до навчальної програми з предмета і календарно-тематичного планування.

Для організації навчання потрібно:

- скорегувати (можливо скоротити) навчальний час на опрацювання окремих тем;
- довести до відома учнів теми, які необхідно опрацювати самостійно;
- зазначити Інтернет-ресурси (веб-ресурси закладу освіти, вчителів захисту України тощо);
- підготувати та організувати проведення онлайн уроків або відеофрагментів з демонстраційними матеріалами, завданнями та вправами;
- організувати перевірку та оцінювання самостійно виконаних учнями завдань.
- Рекомендуємо організувати надання індивідуальних консультацій за допомогою відеозв'язку, чату.
- Для отримання зворотного зв'язку використовувати електронну пошту, онлайн-тестування та ін.

Пропонуємо перелік інтернет-ресурсів, які можна використовувати в освітньому процесі з предмета «Захист України» в умовах дистанційного навчання:

1. Офіційний вебсайт Міністерства оборони України. URL: <http://www.mil.gov.ua>.
2. Офіційний вебсайт [Ради національної безпеки і оборони України](https://www.rnbo.gov.ua/). URL: <https://www.rnbo.gov.ua/>
3. Сторінка [Міністерства оборони України у соціальній мережі Facebook](#).
4. Народна армія: [центральный друкований орган Міністерства оборони України \(газета\)](#). URL: <http://www.na.mil.gov.ua/>
5. Військо України: [центральный друкований орган Міністерства оборони України \(журнал\)](#).
6. [Військове телебачення України](#). URL: <https://www.youtube.com/user/ctrsTVua>
7. Центральна телерадіостудія Міністерства оборони України виробник [телепрограми на військову тематику "Час Ч"](#). URL: <https://cruer.com/archives/21820>
8. [Флот України: газета](#).
9. Знати, щоб вижити. Випуск 4. Накладання пов'язок. Частина 1. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_IMxHAUANPI.
10. Знати, щоб вижити. Випуск 4. Накладання пов'язок. Частина 2. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0Jw02kUGQ7E>.

11. Знати, щоб вижити. Випуск 5. Реанімація. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=2v2uksDEeyw>.
12. Знати, щоб вижити. Випуск 9. Захоплення заручників. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=hoGFLEj3v4g>.
13. Основи першої медичної допомоги на полі бою. Частина 1. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=U0X8CZHellk&nohtml5=False>.
14. Основи першої медичної допомоги на полі бою. Частина 2. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0Jw02kUGQ7E>.
15. Тактика піхоти. Придушення ручними гранатами». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=hRGZuw2STuc>.
16. Якщо вас захопили в заручники. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Yqd8RQqAAmM>.

6.11. Організація рухової активності учнів в умовах дистанційного навчання

Запропоновані методичні матеріали можуть бути враховані в організації рухової активності учнів під час карантинних заходів та в канікулярний період.

Регулярна фізична активність є ключовою умовою для профілактики і лікування неінфекційних хвороб, серед яких захворювання серця, інсульт, діабет, рак тощо. За даними ВООЗ, кожен п'ятий дорослий у світі і 4 із 5 підлітків 11-17 років недостатньо фізично активні. Саме тому Всесвітня організація охорони здоров'я розробила «Глобальний план дій ВООЗ щодо підвищення рівня фізичної активності на 2018-2030 рр».

Сидячий або малорухомий спосіб життя є дуже небезпечним. Ось лише невеликий перелік проблем, які виникають у людини за умов відсутності регулярної фізичної діяльності та недостатньої рухової активності:

- малорухливий спосіб життя призводить до збільшення вісцерального жиру, який накопичується навколо внутрішніх органів, в основному, на животі (дослідження Duke University Medical Center показало, що всього за шість місяців за відсутності фізичних вправ кількість вісцерального жиру збільшується на 8,6%);
- збільшується фактор ризику розвитку остеоартриту;
- починають атрофуватися і стають слабшими м'язи, що належним чином не зайняті в інтенсивних вправах;
- збільшується ризик порушення постави та виникнення захворювань опорно-рухового апарату людини;
- менша кількість рухів негативно впливає на стан імунної системи, що значно погіршує опір організму інфекційним та ін. захворюванням;

- слабшає сила скорочень серця, знижується тонус кровоносних судин;
- під час виконання фізичних вправ відбувається виведення токсинів з організму через піт (чим менше людина рухається, тим більше токсинів затримується в її тілі);
- знижується працездатність і, як наслідок, підвищується стомлюваність і дратівливість тощо.

Важливість для здоров'я учнів дотримання належного обсягу рухової активності беззаперечна. Так, за даними Державної установи «Інститут громадського здоров'я імені О. М. Марзєєва Національної академії медичних наук України» середньодобова норма рухової активності для учнів віком 5-6 років становить 15-17 тис. локомоцій (*від лат. locus - місце u motio - рух – сукупність рухів*, 7-8 років – 17-20 тис. локомоцій, 9-10 років – 20-21 тис. локомоцій, 11-12 років – 18-21 тис. локомоцій.

Зазначимо, що значною мірою здоров'я дитини залежить від дорослих. Так учителі, які організовують дистанційні заняття з окремих предметів, мають регулярно наголошувати на тому, що потрібно зробити фізкультхвилинку, рухливу перерву тощо.

Батьки або дорослі, з якими перебуває дитина у час карантину чи канікул, повинні стежити, чи дотримується учень рухового режиму, чи виконує завдання щодо відповідної рухової діяльності, допомогти організувати виконання фізичних вправ (а можливо разом із дитиною виконати окремі комплекси чи тренування, з метою покращення власного здоров'я).

У разі тривалого перебування учнів в домашніх умовах ефективним буде проведення учнями самостійних занять фізичними вправами в умовах, у яких мешкає школяр. Ці заняття надають можливість оволодіти цілим рядом рухових умінь і навичок, які непередбачені програмою з фізичного виховання а також значно розширити власний діапазон рухових дій.

До основних форм рухової активності, які учень може виконувати самостійно належать:

- ранкова гігієнічна гімнастика;
- фізкультурні хвилинки;
- фізкультурні паузи (динамічні перерви, руханки тощо);
- самостійні домашні тренування.

Ранкова гігієнічна гімнастика (далі – гімнастика) входить у розпорядок дня та виконується в ранковий час після пробудження від сну. У комплекс гімнастики доцільно включати вправи для всіх груп м'язів, вправи на гнучкість і дихальні вправи. Не рекомендується виконувати вправи статичного характеру, зі значними обтяженнями, на витривалість (наприклад – тривалий біг до втоми).

Під час складання комплексів та їх виконанні рекомендується фізичне навантаження на організм підвищувати поступово, з максимумом у середині чи

в другій половині комплексу. Кожну вправу слід починати в повільному темпі й з невеликою амплітудою рухів з поступовим її збільшенням. Між серіями з 2-3 вправ (а для силових вправ – після кожного) виконуються вправи на розслаблення.

Дозування фізичних вправ (збільшення або зменшення їх інтенсивності) забезпечується зміною амплітуди рухів, прискоренням або уповільненням темпу, збільшенням або зменшенням числа повторень вправ, включенням в роботу більшого або меншого числа м'язових груп, збільшенням або скороченням пауз для відпочинку.

Відразу ж після виконання комплексу гімнастики рекомендується зробити самомасаж основних м'язових груп ніг, тулуба і рук і виконати водні процедури з урахуванням правил і принципів загартування.

Фізкультурні хвилинки проводяться учнями систематично під час уроків і виконання домашніх завдань у групі продовженого дня. Їх завдання – відновити працездатність, зняти розумове і м'язове напруження, попередити порушення постави.

Проводити фізкультурні хвилинки потрібно при перших ознаках втоми, або після 20-30 хв роботи (залежно від віку та інтенсивності розумової діяльності учнів). Час початку заходу визначається вчителем (у разі проведення онлайн-уроків), батьками (іншими дорослими) або самим учнем.

Фізкультхвилинки можуть бути скорочені або повні. *Скорочені фізкультхвилинки* складаються з однієї-двох вправ, спрямованих на зняття втоми і напруження певних частин тіла або систем організму. Зміст скорочених фізкультурних хвилинок може складатися:

- з ізометричних вправ (максимальна напруга і розслаблення м'язів кистей, рук, ніг, тулуба);
- спеціальних вправ для м'язів очей (рухи очей вправо-вліво, вгору-вниз, кругові рухи);
- окремих вправ для рук, для відчуття правильної постави та ін., які можуть виконуватися за робочим місцем школяра (парта, письмовий стіл тощо).

Повні фізкультхвилинки можуть бути складені з трьох-чотирьох вправ для рук, ніг і тулуба.

Під час укладання комплексу вправ доцільно використовувати вправи, вивчені на уроках фізичної культури. Це заощадить час, який довелося б витратити для уявлення того або іншого вихідного положення і виконання вправи.

Під час організації та проведення повних фізкультхвилинок важливо дотримуватися певних методичних умов, а саме: належної тривалості (2,5-3 хв), включення 3-4 вправ із 6-8-разовим повторенням. Комплекс передбачає виконання вправ для м'язів рук, спини, ніг, які здатні зняти статичне напруження, активізувати дихання, посилити кровообіг.

Рекомендують також імітаційні, тематичні, предметні, емоційні, пантомімічні, віршовані та інші фізкультурні хвилинки.

Зміст вправ фізкультхвилинки може формуватися за такою схемою:

- розгинання тулуба разом з рухами рук і дихальними вправами;
- вправи для рук (розгинання та потрушування, піднімання й опускання верхніх кінцівок);
- вправи для тулуба (нахили, повороти);
- вправи для ніг (напівприсідання, піднімання навшпиньки) тощо.

Вимоги до проведення:

- надати доступ свіжому повітрю;
- вправи виконувати стоячи або сидячи;
- амплітуда вправ невелика;
- повторювати вправу 6-8 разів;
- вправи підбирати координаційно нескладні, прості за технікою.

В якості фізкультурних хвилинки також можна використовувати вправи, спрямовані на нестандартну діяльність мозку – нейробіку.

Фізкультурні паузи (динамічні перерви, руханки тощо) проводять після 45-60 хв навчальної роботи у перервах між дистанційними уроками.

Тривалість проведення фізкультурної паузи – 5-10 хв, а кількість вправ – 5-7. До змісту заняття можуть бути включено вправи з аеробіки, фітнесу, танцювальні вправи тощо.

Руханки належать до однієї із самих емоційних форм проведення фізкультурних пауз. Вони допомагають учням швидко відпочити, покращити самопочуття, налаштуватись на нові звичаї в навчанні. Крім того, активний перепочинок у процесі навчання дозволяє вивільнити зайву енергію школярів, спрямувавши її в потрібному напрямі.

Руханки транслюються на YouTube-каналі *Міністерства освіти і науки України за участю знаменитих спортсменів, артистів та інших відомих людей*. Вони стали найбільш популярними відео Всеукраїнської школи онлайн – у рейтингу переглядів за перший, другий та третій день руханки посідають перші три сходинки найпопулярніших відео на YouTube-каналі МОН. Сумарно в них понад півмільйона переглядів.

URL: <https://cutt.ly/napLo6L>

URL: <https://cutt.ly/CapLjNT>

Популярність цих відео вийшла за межі YouTube та телеканалів, активно використовується у застосунку TikTok. Якщо ввести хештег #руханка в ТікТок, побачимо відео з охопленням понад 10 мільйонів осіб. Підлітки записують смішні відео про те, як вони займаються на карантині, коментують зірок, які брали участь у зйомках, пропонують свої варіанти руханок.

Одну з таких руханок проводять Євгеній Кот, переможць шоу «Танці з

зірками 2019», та Наталія Татарінцева, 7-ми кратна чемпіонка України з художньої гімнастики, член олімпійської збірної.

URL: <https://cutt.ly/rapLn9p>

Самостійні тренування (у домашніх умовах) сприяють розвитку фізичних якостей, попередженню порушення постави, покращенню самопочуття та настрою, підвищенню працездатності учнів.

Вибір кількості занять у тиждень залежить значною мірою від мети самостійних занять. Для підтримки фізичного розвитку на досягнутому рівні досить займатися двічі на тиждень; для його підвищення – не менше трьох разів, а для досягнення помітних результатів – 4-5 разів на тиждень і більше.

Тренуватися рекомендуємо через 2-3 години після прийому їжі. Не варто тренуватися вранці натщесерце, відразу після сну, а також пізно увечері.

Тренувальні заняття, як правило, мають комплексний характер, тобто повинні сприяти розвитку всього комплексу фізичних якостей, а також зміцненню здоров'я та підвищенню загальної працездатності організму. Спеціалізований характер занять вимагає індивідуального підходу і попередньої підготовки, тобто спеціального добору тренувальних засобів, навантажень, місця і часу занять, консультацій з фахівцями.

Самостійні тренувальні заняття проводяться за загальноприйнятою структурою: підготовча (розминка), основна і заключна частини.

Під час організації самостійних занять учнів фізичними вправами вчителів фізичної культури під час дистанційного навчання, батькам (дорослим) рекомендуємо:

- забезпечити відповідний рівень допомоги та підтримки самостійної роботи учнів;
- допомогти сформувати перелік вправ і скласти комплекси для загального фізичного розвитку, розвитку окремих груп м'язів та основних фізичних якостей;
- запропонувати підбір окремих вправ і комплексів вправ із використанням дрібного інвентарю: амортизатори, джгути, еспандери, гантелі;
- розробити і запропонувати учням доступну систему моніторингу розвитку фізичних якостей.

Основні вимоги до самостійних тренувань (у домашніх умовах):

- до складу комплексів можна включати вивчені на уроках фізичної культури або аналогічні до них вправи, що не потребують складної координації, не дають силового навантаження (стосується учнів 1-4 та 5-6 класів);
- змінювати комплекси рекомендується через кожні два-три тижні;
- комплекс складається з 5-8 вправ;
- залежно від підготовленості учня виконується 3-4 підходи на кожну вправу із кількості повторень від 4-6 разів у молодших класах до 8-12 – у старших;

- темп виконання – повільний та середній, дихання рівномірне.

Кожен комплекс повинен відповідати таким правилам:

- відповідати статі, стану здоров'я, рівню фізичної підготовленості учня та місцю проведення;
- складатися з вправ, які знають діти, або не складні для сприйняття;
- вправи в комплексі повинні бути у такій послідовності, щоб чергувався їх вплив на різні м'язові групи (наприклад, якщо в комплекс включено вправу, яка найбільш сильно впливає на м'язи тулуба, то наступна вправа повинна бути така, яка впливала б переважно на м'язові групи ніг або рук);
- різносторонньо впливати на м'язову систему і помірно активізувати серцеву діяльність;
- не перевтомлювати і не перезбуджувати учнів;
- позитивно впливати на поставу учнів;
- викликати емоційний підйом.

Вправи кожного комплексу повинні мати певне дозування.

На початку комплексу виконується розминка, яка може складатися із загальнорозвивальних вправ без предметів, що розучувалися на уроках фізичної культури.

З методикою складання та проведення найпростіших самостійних занять фізичними вправами можна ознайомитися за покликанням: <https://goo.su/0zZm>.

Під час самостійних занять фізичними вправами учням варто слідкувати за самопочуттям. У разі виникнення симптомів простудних захворювань заняття потрібно негайно припинити, повідомити про погіршення самопочуття батькам і звернутися до закладу охорони здоров'я.

На завершення додамо, що коли немає можливості відвідувати спортклуб або займатися з тренером, на допомогу приходять цифрові технології. На Facebook-сторінках «Відділ фізичної культури та захисту Вітчизни» та «Вчителі фізичної культури Київщини» запропоновано добірку з YouTube-каналів та інших сайтів, за допомогою яких домашні тренування учнів та дорослих будуть ефективними й емоційними.

Інформуємо також, що Комітетом з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України підготовлено рекомендації і добірку відеоматеріалів щодо виконання фізичних вправ у домашніх умовах для учнівської та студентської молоді різного віку і фізичної підготовленості. Відповідне інформаційне повідомлення розміщено на освітньому порталі КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»

URL <https://goo.su/0zZm>

Список використаних джерел

1. Ареф'єв В. Г. Основи теорії та методики фізичного виховання: підручник. – Кам'янець-Подільський : ПП Буцйницький О. А., 2011. – 368 с.
2. Ващенко О.М., Єрмолова В. М., Іванова Л. І. та ін. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня молодшого школяра: навчально-методичний посібник / за заг. ред. Е. В. Белкіної. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2003. 192 с. (Серія «Здоров'ятко»).
3. Москаленко Н. В., Власюк І. В., Степанова І. В. та ін. Інноваційні технології у фізичному вихованні школярів : навч. посібник. Дніпро: Інновація, 2011. 238 с.
4. Презлята Г. В. Заняття фізкультурою та здоров'я : мед.-пед. моніторинг. К. : Вид. дім "Шкіл. світ", 2006. 112 с.
5. Столітенко Є. В. Фізичне виховання учнів 1-11 класів у процесі занять футболом. К.: Баланс-Клуб, 2016. 304 с.
6. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2002. 248 с.

Інтернет-ресурси

1. ВООЗ представила глобальний план дій для підвищення рівня фізичної активності. URL: <https://goo.su/0ZZm>.
2. Проєкт «Всеукраїнська школа онлайн». URL: <https://www.youtube.com/c/MONUKRAINE>.
3. Facebook-сторінка «Відділ фізичної культури та захисту Вітчизни». URL: <https://goo.su/0Zzn>
4. Facebook-сторінка «Вчителі фізичної культури Київщини». URL: <https://www.facebook.com/groups/2440763129317232/>.
5. Сайт Державної установи «Інститут громадського здоров'я імені О. М. Марзеєва Національної академії медичних наук України». URL: <https://cutt.ly/9apZ87p>.
6. Гіподинамія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
7. Основи методики самостійних занять фізичними вправами / URL: <https://goo.su/0ZZN>.
8. Чим загрожує повна відсутність фізичних навантажень. URL: <https://goo.su/0ZZN>.

7. Інклюзивне навчання

7.1. Методичні рекомендації щодо організації навчання учнів з особливими освітніми потребами на період тимчасового призупинення освітнього процесу

Дистанційне навчання дає великий простір для творчості вчителя. Активна робота з електронними засобами інформації дозволяє вчителю крокувати в

ногу з часом, удосконалювати свою педагогічну майстерність.

Створення електронних ресурсів, програмного матеріалу для проведення занять за технологією дистанційного навчання позитивно впливає на процес навчання дітей з особливими освітніми потребами.

З метою неперервності освітнього процесу рекомендуємо організувати дистанційне навчання учнів з особливими освітніми потребами.

Рекомендації щодо здійснення дистанційного процесу навчання учнів з особливими освітніми потребами на період карантину:

підготовлений учителем навчальний матеріал розміщується в мережі Інтернет; попередньо потрібно домовитися з учнями та їхніми батьками про місце їх розташування (найзручніше використовувати хмарні технології – розмістити завдання на Google Диску та відкривши доступ до конкретних завдань для конкретної дитини);

виклад матеріалу здійснюється відповідно до державного стандарту, освітнього рівня здобувачів освіти, а також враховуючи індивідуальні особливості, можливості та потреби учня;

на початку запропонованого матеріалу вчитель зазначає мету заняття, очікувані результати;

при підборі навчального матеріалу використовуються вебресурси, відеоролики, мультимедіа, онлайн-тестування, анімація, власні авторські матеріали тощо. Рекомендуємо скористатися матеріалами, розміщеними на сторінці ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти КНЗ КОР «КОПОПК» за покликанням <https://sites.google.com/site/nmkspecpedag/>;

матеріал викладається в яскравій формі, що позитивно впливає на мотивацію навчання;

разом із навчально-пізнавальними готуються завдання практичного спрямування та завдання на перевірку знань;

не залишаються без уваги вчителя й здоров'язберезувальні вправи, які рекомендується виконувати учневі під час роботи вдома над темою уроку;

учень виконує завдання у зручний для нього час. Він самостійно працює над теоретичними питаннями та практичними завданнями, питаннями на рефлексію. Має можливість перевірити отримані знання через систему тестових завдань, оцінити свою роботу з теми уроку та радіти успіху відкриття нового;

учитель слідкує за виконанням завдань учнем, вносить корективи, надає консультації, знаходить нові форми дистанційного викладу навчального матеріалу;

учитель повинен швидко відповідати на листи та повідомлення про виконання учнем завдань; хвалити за оперативність своїх учнів; встановлювати графік спілкування в режимі on-line і чітко його дотримуватися; створювати атмосферу психологічного комфорту, сприятливий настрій, емоційне піднесення.

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей з порушеннями зору:

адаптація змісту навчання в залежності від способу сприймання

(збільшення шрифту та контрастності, схематизація зображень, використання шрифту Брайля, освітлення тощо);

зменшення часу зорового навантаження, заміна візуальної інформації тактильною та аудіоінформацією;

використання альтернативного зоровому сприймання (дотикове обстеження, слухове сприймання тощо);

додаткове стимулювання активності та самостійності учня;

під час пояснення навчального матеріалу необхідно максимально використовувати приклади реального життя та конкретний матеріал, які допоможуть встановити зв'язки між абстрактними поняттями і досвідом дитини;

формувати уявлення, використовуючи реалістичні зображення, реальні моделі, схеми, таблиці та ін.;

орієнтувати дитину на пошук додаткової інформації про незрозумілі, нові об'єкти;

плануючи виклад навчального матеріалу, потрібно передбачити, який практичний матеріал може знадобитися дитині під час виконання завдань;

дитина з порушеннями зору може потребувати додаткового пояснення перед початком виконання завдання;

виклад нового матеріалу слід узгоджувати з наявним досвідом і знаннями дитини;

тексти для читання, великі за обсягом, дитині може прочитати дорослий чи дати його в аудіозаписі, дозволяючи пропустити частину тексту, якщо це не вплине на його розуміння та виконання завдань;

розвивати загальну та дрібну моторику шляхом виконання вправ на розвиток координації, рівноваги, витривалості. Слід пам'ятати, що дитині з порушеннями зору недостатньо продемонструвати виконання вправи чи надати словесну інструкцію, слід виконати рух разом з нею, безпосередньо керуючи рухами тіла чи рук;

для певних завдань, пов'язаних із читанням, записуванням, давати більше часу для їх виконання;

для позначення текстів для читання варто використати кольорові позначення, обводити текст контуром;

збільшувати контрастність (жирність) друкованої інформації, міжрядковий інтервал. Чорно-білий або чорно-жовтий контраст забезпечують найкраще зорове сприймання. Добре сприймаються дітьми насичений синій, зелений або фіолетовий колір на світло-жовтому тлі, варто уникати червоного кольору (при певних порушеннях зору цей колір не сприймається);

копії друкованих матеріалів мають бути максимально чіткими;

дитині краще виконувати записи темною чорною ручкою (маркером) замість синьої, в жодному разі не олівцем.

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей з порушеннями слуху:

мотивувати дитину до навчальної діяльності за допомогою ситуації успіху,

з опорою на досвід та інтереси дитини;

надавати роз'яснення абстрактним поняттями, пов'язувати їх з досвідом дитини та інше;

заохочувати незалежність та самостійність дитини;

зважати на миттєвість сприймання значно меншої кількості інформації, порівняно з однолітками без порушень слуху (як на слуховій, так і на зоровій основі);

чергувати навантаження на слуховий та зоровий аналізатор для зменшення втомлюваності й відволікання;

надавати час для закінчення однієї навчальної дії й переходу до іншої;

надавати час для запам'ятовування та уточнення навчального матеріалу;

використовувати наочність, зокрема фільми та відео із субтитрами;

використовувати покрокові або візуальні інструкції на підкріплення усного мовлення;

адаптувати/модифікувати процес та результат діяльності відповідно до освітніх потреб дитини;

використовувати альбоми та таблиці для розвитку мовлення, картки з ілюстраціями словесною та жестовою мовами, дидактичні ігри (малюнки для складання задач, набір текстів тощо).

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей з порушеннями мовлення:

важлива особливість розвитку мовлення дитини полягає у тому, що вона є складовою когнітивної сфери; саме тому важливо приділяти увагу формуванню умінь дитини сприймати, зосереджувати увагу, запам'ятовувати і контролювати себе;

уважно проаналізувати інструкцію до завдання на предмет наявності складних для сприймання слів (як з точки зору розуміння їх значення, так і з точки зору звукової структури слів, оскільки довгі слова з декількома збігами приголосних є складними для сприймання) і вдосконалити її так, щоб дитина зрозуміла;

перевірити доступність змісту завдання з огляду на особливості мовлення дитини: наприклад, дитина ще не готова вставити певні слова, які містять «проблемні» звуки у передбачені завданням місця з опорою лише на власні уявлення, тоді завдання вчителя полягає у тому, щоб забезпечити необхідну опору у вигляді надрукованих слів або картинок, які відповідають потрібним для успішного виконання завдання словам);

визначити прийнятний для дитини обсяг завдання, обрати правильний темп його виконання (наприклад, дати змогу витратити стільки часу, скільки необхідно для правильного виконання завдання);

передбачити необхідні «опори» (картинки, додатковий друкований матеріал, алгоритм виконання завдань, (прямі, опосередковані, навідні запитання);

скорочувати текст для читання; використовувати простіший або

альтернативний текст, адаптовані навчальні тексти надруковані великим шрифтом;

навчальні завдання мають бути короткими, зрозумілими за змістом.

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату:

Під час організації навчальної діяльності дітей з порушеннями опорно-рухового апарату важливого значення має створення таких умов, які б дали змогу опановувати знання з опорою на збережені функції організму дитини.

модифікація змісту навчальних завдань до особливих освітніх потреб дитини, що полягає у зменшенні обсягу та спрощенні характеру матеріалу, спрощенні складного матеріалу;

використання наочності у процесі навчання: наочність має бути конкретною, без абстрактних зображень і деталей, що відволікають від сприймання об'єктів;

повторюваність у навчанні: доцільно використовувати варіативність засобів і методів повторення для запам'ятовування матеріалу;

позитивне оцінювання навіть найменших успіхів дитини;

чіткий виклад та уточнення навчального завдання, використання розвивальних ігор тощо;

заохочення дитини до опису, уточнення виконання нового завдання;

вибору (з боку батьків та дитини) і рекомендації (з боку педагогів) найзручнішого засобу для фіксації навчальної інформації (наприклад, аркуші у клітинку краще використати навіть на уроках української мови);

передбачення оптимального навантаження письмовими роботами з урахуванням порушень загальної та дрібної моторики пальців рук;

передбачення варіативності письмових робіт – не лише самостійне письмо, а й роздаткові картки з друкованою основою;

збільшення часу на виконання письмових завдань.

У разі порушень зорово-просторової координації варто використовувати наступні прийоми:

спеціально вказати (різні позначення) рядок і місце, де потрібно починати писати, малювати;

позначати відстань між рядками чи частинами завдання;

під час виконання арифметичних дій у стовпчик можна розфарбувати клітинки олівцем, наприклад, сотні – зеленим, десятки – синім, одиниці – червоним;

використовувати перфокарти;

під час читання використовувати спеціальні закладки з прорізами для фіксування слова, словосполучення чи речення.

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку:

У дитини спостерігаються низький рівень активності та пізнання; її

безпосередні потреби та емоційні прояви не підпорядковуються мисленню, а відтак – не усвідомлюються і не контролюються самою дитиною. Часто у дітей, які мають порушення інтелектуального розвитку, можна спостерігати прояви почуттів. Недостатній розвиток мислення, його критичності обмежує можливість дітей аналізувати свою поведінку. Для таких дітей характерні труднощі в соціальній адаптації, формуванні інтересів. У багатьох із них порушується фізичний розвиток, виникають труднощі артикуляції, рухової моторики, порушується нормальний розвиток пізнавальних, психічних процесів, погіршується сприймання, пам'ять, словесно-логічне мислення.

Загальні рекомендації щодо розвитку когнітивної сфери:

Сприймання: поділ складного матеріалу на частини; збільшення часу для усвідомлення завдання; уповільнення темпу викладу матеріалу; використання наочності, активізація знань дітей з метою використання їх власного досвіду; порівняння сприйнятого зі зразком.

Увага: допомога у перевірці правильності виконаних дій; формування навичок самоконтролю; навчання вмінню порівнювати свої роботи зі зразком.

Пам'ять: мінімальна кількість нових термінів, понять на одному уроці; поділ матеріалу на частини; повторення матеріалу; закріплення вивченого матеріалу з опорою на наочність, емоційну пам'ять з поступовим переходом до словесно-логічного запам'ятовування.

Мислення: зменшення обсягу матеріалу, спрощення інформації для засвоєння; навчання застосовувати знання на практиці; поділ складних тем на частини; поступове формування вміння порівнювати, використовувати план, інструкцію, схеми тощо; формування вмінь виділяти різні аспекти предметів і явищ; вчити міркувати вголос про способи та послідовність виконання завдань.

Інтелектуальна сфера: урахування індивідуальної працездатності дитини відповідно до її можливостей; урізноманітнення методів і прийомів навчання; створення умов, які стимулюватимуть учнів до навчання і запобігати виникненню втоми.

Загальні рекомендації щодо організації навчальної діяльності:

модифікація змісту освіти до особливих освітніх потреб дитини, що полягає у зменшенні обсягу та спрощенні характеру матеріалу, спрощенні складного матеріалу тощо;

використання наочності у процесі навчання, наочність має бути конкретною, без абстрактних зображень і деталей, що відволікають від сприймання об'єктів;

уповільненість процесу навчання. Надається більше часу для обдумування відповіді та запису;

повторюваність у навчанні. Доцільно використовувати варіативність засобів та методів повторення для запам'ятовування матеріалу;

позитивне оцінювання навіть найменших успіхів дитини;

в процесі навчання дітей, які мають порушення інтелектуального розвитку, необхідно використовувати спеціальне обладнання, серед якого, зокрема, спеціальні підручники, площинні моделі, об'ємні муляжі, розвиваючі ігри тощо.

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей з розладами аутистичного спектру:

Особливості проявів, рівень здібностей дітей, а також інші характеристики при розладах аутистичного спектру можуть бути у різноманітних комбінаціях, а порушення можуть мати різні ступені тяжкості (від цілковитого занурення у власний світ та відсторонення від оточення до мінімальних аутистичних проявів, таких як: захоплення винятково власними інтересами та значні труднощі під час спілкування, взаємодії з людьми).

Головна особливість інтелектуального розвитку дітей з розладами аутистичного спектру – це здатність виконувати завдання абстрактного характеру і нездатність виконати завдання аналогічної складності з конкретним змістом.

Потрібно визначити перешкоди, які заважають дитині адаптуватися до освітнього процесу, з'ясувати характерні для дитини з аутизмом «бар'єри навчання».

Найважливішим елементом організаційних питань навчання є розклад, який оформлюється як серія картинок, фотографій, піктограм (з надписами або без них). Так дитину вчать розуміти зміст розкладу, привчають послідовно виконувати певні завдання. Форматом розкладу може бути альбом або папка з файлами, де розміщено у певній послідовності малюнки, фотографії, піктограми або надписи.

Візуалізовані правила. Зокрема, правила, що пов'язані з вимогами до учня в закладі освіти. Одні з перших правил, яким треба навчити дитину, – «Стоп», «Спочатку – потім», «Твоя черга – моя черга». При цьому слід враховувати:

- правил має бути не більше п'яти водночас; вони мають бути конкретними, простими, однозначними;
- правила мають бути привабливими (можливо, з гумором, у формі вірша тощо);
- правила мають бути змінними, враховувати актуальність розвитку конкретних учнів та усього класного колективу;
- надання консультацій і зразків виконання будь-яких завдань, які дитина вважає занадто важкими для себе;
- поступове збільшення кількості завдань, які потрібно виконати;
- використання візуальних засобів, презентацій предметів;
- сприяння соціальному розвитку і розвитку мовлення.

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей із затримкою психічного розвитку:

Затримка психічного розвитку характеризується як межовий стан між нормою та порушенням розвитку дитини, якому властиві негрубі недоліки інтелектуальної та емоційно-вольової сфери, що виявляються у зниженні навчально-пізнавальної діяльності та соціальної адаптації в цілому. Такий стан визначається як порушення темпу психічного розвитку, коли окремі психічні функції (пам'ять, увага, мислення, емоційно-вольова сфера) відстають від усталених психологічних норм даного віку. Якщо після закінчення молодшого

шкільного віку залишаються ознаки недорозвитку психічних функцій, то йдеться про конституціональний інфантилізм чи інтелектуальні порушення.

Загальні рекомендації щодо розвитку когнітивної сфери:

- навчальні завдання спрямовані на розвиток усіх видів сприймання, особливо зорового та слухового, на базі яких розвиваються вищі психічні функції;

- під час навчання необхідно розвивати працездатність, уміння зосереджувати увагу та цілеспрямовано працювати: ставити перед собою мету, усвідомлювати способи її досягнення, адекватно оцінювати результати;

- доцільно розвивати навчальну мотивацію, бажання вчитися, віру дитини у власні можливості;

- розвивати пізнавальну діяльність: спеціально вчити розрізняти та називати колір, форму, розмір предметів, їх розташування у просторі, застосовувати ці знання практично; виділяти та пояснювати просторові відношення між предметами, використовувати це у практичній діяльності;

- формувати вміння орієнтуватися в сторонах предметів, які знаходяться перед дитиною – визначати орієнтири на аркуші паперу, в альбомі; вміти знаходити верх і низ, правий і лівий бік тощо. Розуміння просторових відношень впливає і на мовленнєвий розвиток дитини;

- формувати вміння працювати за інструкцією, послідовно виконувати завдання. Таку роботу можна проводити під час конструювання, малювання, ліплення. Виготовлення навіть простих фігурок з пластиліну чи глини потребує узгоджених рухів і актів сприймання, аналізу зразка за різними ознаками та відтворення цих ознак у виробі. Крім того, робота з пластичним матеріалом розвиває дрібні рухи кисті руки, що позитивно впливає і на мовленнєву функцію.

Загальні рекомендації щодо навчальної діяльності:

- з метою запобігання втомлюваності дитини під час освітнього процесу слід змінювати види діяльності, використовувати у процесі викладу матеріалу цікаві факти, приклади, організовувати фізкультхвилинки;

- акцентувати увагу на розвиток спостережливості, формуванні навичок і вмінь самостійно оволодівати знаннями та користуватись ними; •

- виявляти прогалини у знаннях з метою їх поступового заповнення, аби не допустити посилення відставання від інших учнів;

- стимулювати активність під час занять, підтримувати навіть незначні успіхи;

- враховувати труднощі запам'ятовування. У процесі виконання практичних завдань додатково пояснювати навчальний матеріал, надавати можливість виконувати завдання у повільнішому темпі,

- ставити додаткові запитання з метою глибшого розкриття змісту завдання, наводити вже відомі дітям приклади;

- використовувати поетапну інструкцію, додавати письмові інструкції до завдання, формувати вміння планувати свою діяльність, словесно звітувати, поступово підвищувати темп роботи дитини;

адаптувати завдання з урахуванням особливих освітніх потреб дитини. Як правило, для надання психолого-педагогічної допомоги дітям з ЗПР використовується набір дидактичних ігор з розвитку логіки та творчості, розвиваючі конструктори, різні пірамідки, спеціальні підручники та інтерактивні комп'ютерні програми.

7.2. Методичні рекомендації щодо роботи з дітьми зі складними комплексними порушеннями розвитку в умовах дистанційного навчання

Розгляд проблеми комплексних психофізичних порушень зумовлює необхідність урахування факту унікальності та своєрідності розвитку таких дітей, необхідність уваги до великої кількості проблем медичного, психологічного, освітнього і, як наслідок, соціального характеру, що виникають у процесі навчання і соціальної реабілітації.

До складних порушень дитячого розвитку відносять поєднання двох чи більше психофізіологічних порушень (зору, слуху, інтелектуального розвитку тощо) в одній дитині.

Залежно від структури порушень визначають три основні групи дітей з комплексними порушеннями.

До першої групи входять діти з двома вираженими психофізичними порушеннями, кожне з яких може викликати аномалію розвитку: сліпоглухі діти, глухі діти з порушеним когнітивним розвитком, слабчущі діти із затримкою психічного розвитку.

До другої – ті діти, які мають одне суттєве психофізичне порушення (провідне) і супутнє інше порушення, виражене меншою мірою, але помітно ускладнююче хід розвитку (діти з інтелектуальними порушеннями та з невеликим зниженням слуху). У таких випадках говорять про ускладнене порушення.

До третьої групи відносяться діти з так званими множинними порушеннями, коли є три і більше порушень (первинних), виражених різною мірою, і, які призводять до значних відхилень у розвитку дитини: слабкозорі глухі діти з інтелектуальними порушеннями. До множинних порушень можна також віднести і поєднання в одній дитині цілого ряду невеликих порушень, які мають негативний кумулятивний ефект, наприклад, при поєднанні невеликих порушень моторики, зору і слуху в дитини може бути виражене недорозвинення мовлення.

Таким чином, до дітей зі складними порушеннями можна віднести дітей, у яких спостерігаються порушення розвитку сенсорних і моторних функцій у поєднанні з інтелектуальними порушеннями.

У період карантину всі діти знаходяться на дистанційній формі навчання адже, попри все – потрібно продовжувати процес здобуття знань і загальний розвиток дітей.

Під час карантину звільнився час для родини та додаткова можливість

використати цей час з користю. Діти раді та вдячні батьківській увазі та цікавому проведенню часу.

Рекомендації батькам дітей з особливими потребами у період карантину. Потрібно враховувати, що зміни в організації життя дитини потребують адаптаційного періоду, який може тривати від декількох тижнів до місяця. Для дітей з особливими освітніми потребами ця адаптація проходить ще складніше. Тому треба розуміти складність ситуації і бути терплячими та обережними до своїх дітей і розуміти, що карантин – це не канікули.

Дотримання режиму дня (чергування інтелектуального навантаження з фізичним): прийом їжі, заняття, ігри, прогулянки, відхід до сну мають відбуватися в один і той час. Розподіляйте навантаження. Не виконуйте все одразу. Інтелектуальні завдання виконуйте у I половині дня, фізичні – у II половині дня.

Вдома слід створити для дитини спокійну обстановку. У кімнаті має бути мінімальна кількість предметів, які можуть відволікати, розсіювати увагу.

Створіть необхідні умови для роботи. У дитини повинен бути свій куточок, під час занять на столі не повинно бути нічого, що б відволікало увагу. Над столом не повинно бути плакатів і фотографій.

Встановити (налагодити) та підтримувати дистанційний зв'язок із спеціалістами та виконувати їхні рекомендації. Старанно, своєчасно виконувати побажання, рекомендації і завдання педагогів. Дотримуватися порад педагогів щодо необхідності вчасного консультування та лікування у лікарів-фахівців.

Слід пам'ятати, що знання краще засвоюються в ігровій формі. Всі уміння та навички закріплюються за принципом «від простого до складного» (якщо дитина вільно виконує завдання, або навичка вже сформована і доведена до автоматизму, тоді ускладнюємо завдання або формуємо нову навичку).

Якщо дитина постійно користується підказками (фізична – рука в руці, жестова, словесна), то можна поступово зменшувати кількість їх використання і надавати дитині більше самостійності в діях. Допомогати дитині, але не виконувати завдання замість неї.

У взаєминах з дитиною не варто допускати «вседозволеності», інакше дитина буде маніпулювати. Чітко визначати і обговорювати з дитиною, що можна, а що не можна робити. Не бійтеся в чомусь відмовити дитині, якщо вважаєте її вимоги надмірними.

У повсякденному спілкуванні з дитиною варто уникати різких заперечень, тому що такі діти часто є імпульсивними і відразу ж відреагують на заборону непослухом або вербальною агресією. В цьому випадку треба говорити з дитиною спокійно і стримано, бажано дати можливість вибору.

Для дітей з особливими освітніми потребами час коригується відповідно до індивідуальних можливостей. Важливо не перевантажувати дитину.

Більше звертайте увагу на сильні сторони дитини – це допоможе сформувати рівновагу зі щойно виявленими проблемами. Здібності є в усіх дітей, їх потрібно лише виявити і розвивати. Будьте готові допомагати дитині, однак, за найменшої можливості, посилюйте її незалежність.

Підбадьоруйте та заохочуйте дитину, щоб виховати у неї самовпевненість. Хваліть завжди за конкретну дію.

Поради як заохочувати дитину до впевненості та самостійності

– Наголошуйте на позитивному: визначайте, підтримуйте та формуйте сильні сторони своєї дитини. Створюйте ситуації, у яких ці сильні сторони можуть якнайкраще проявлятися. Визнання та похвала утворюють міцне підґрунтя для навчання нових і незнайомих навичок чи виконання завдань. Уникайте порівнянь дитини з іншими дітьми, оскільки це нівелює унікальність кожної людини.

– Надавайте вашій дитині можливість навчитися нового – займатися спортом чи рукоділлям. Дітям потрібно відчувати, що вони щось вміють або знають, як робити.

– Створюйте для своєї дитини ситуації, в яких вона відчуватиме задоволення від допомоги іншим.

– Допомагайте вашій дитині висловлювати власні думки, ідеї, погляди, почуття. Для зразка - висловлюйте перед нею свої думки вголос.

– Слухайте свою дитину. Додавайте кілька слів, щоб підбадьорити, заохотити до спілкування. Коли навички активного слухання моделюються вдома, дитина, ймовірно, повторюватиме їх під час свого спілкування з іншими.

– Заохочуйте дитину ставити запитання.

– Завжди уважно слухайте свою дитину.

Рекомендації педагогам, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами у період карантину

Заняття потрібно планувати в тісній взаємодії з асистентом вчителя та батьками.

Асистент вчителя приймає активну участь у підготовці до уроку (виготовлення презентації, дидактичних ігор в PowerPoint, підбір текстів для аудіовикладання, картинок та схем для унаочнення матеріалу).

Провідною концепцією в системі педагогічної реабілітації дітей з комплексними порушеннями є модель «крок за кроком», яка полягає в можливості навчання дитини певним навичкам саме в тому віці й саме в тому обсязі.

Варто створити для роботи спокійну атмосферу, налагодити доброзичливий, партнерський контакт і роботу починати завжди з усмішки.

Пам'ятайте, що час, протягом якого дитина може концентрувати увагу – 5-7 хвилин, в кращому випадку – до 15 хвилин.

Вчитель повинен володіти загальними знаннями про психофізіологічні особливості розвитку конкретної дитини і навчати дитину насамперед тих навичок, які насправді потрібні його учням у повсякденному житті.

Насамперед потрібно усвідомити, що саме дитина вже може, тобто як вона спілкується, як рухається, як пізнає світ, що знає про нього і як ці знання використовує, як проводить свій вільний час, що найбільше любить робити.

Слід пам'ятати, що, коли маєш справу з дітьми з комплексними порушеннями в розвитку, неможливо однозначно окреслити послідовність

здобуття ними окремих умінь. Так, жодна з існуючих шкал розвитку не є достатньо вдала, оскільки розвиток таких дітей в окремих сферах не є гармонійним і не відбувається за стандартним зразком.

Дидактичні засоби повинні бути безпечними і естетичними. Вони повинні добиратися відповідно до віку, щоб не інфантилізувати учнів і бути суттєвим елементом формування їх особистості, надавати їм оптимальну кількість різноманітних сенсорних збудників, давати можливість самостійного застосування і здобування досвіду.

Підібрані матеріали мають наближати світ, у якому живе дитина. Добре, якщо це будуть предмети щоденного вжитку, вони повинні бути дібраними старанно й індивідуально, з урахуванням того, чому учень надає перевагу (при підготовці завдання для дитини під час дистанційного навчання візьміть до уваги її інтереси та захоплення - машини, динозаври, котики тощо).

Засоби також добираємо відповідно до виконання конкретного завдання або проведення певного виду стимуляції.

Найважливіші вказівки при добиранні предметів дає сам учень: важливі його реакції, настрої під час ознайомлення з новою річчю, можливість бути виконавцем, зацікавлення наслідками користування предметом.

У процесі роботи з дитиною педагоги та батьки мають консультиватися з іншими спеціалістами: фізіотерапевтом, логопедом, психологом, іншими педагогами, які вже мають досвід у навчанні учнів з комплексними порушеннями.

Заняття, незалежно від того де вони відбуваються, повинні мати сталий розпорядок дня та графік. Структуризація є одним з найголовніших завдань в роботі з дітьми, які мають комплексні порушення.

Будь-яке завдання повинно викликати позитивні емоції та бажання його виконувати. Варто обов'язково включати в роботу коригування порушень у розвитку емоційно-особистісної сфери (релаксаційні вправи для міміки обличчя, драматизації, читання за ролями).

Якщо дитина має **порушення слуху**, можна використовувати різні програми, які допомагають перекладати інформацію для тих учнів, які використовують мову жестів; завдання, які включають перегляд фільмів/відео із субтитрами; програми, які можуть містити інструкції для батьків. Матеріал для занять має бути в більшій мірі наочним.

Якщо дитина має **порушення зору**, то необхідно підбирати матеріал, спрямований на сприйняття іншими органами чуття. Велике значення в навчанні незрячої дитини, компенсації сліпоти має мова, і не тільки її комунікативна функція, а й зміст мови, тобто за допомогою мови дитина отримує найбільше основної інформації про оточуючий світ під час спілкування в активній, предметній, ігровій та початковій діяльності.

Під час роботи із дітьми, які мають **інтелектуальні порушення**, необхідно враховувати такі фактори, як: пошук завдань, які б максимально стимулювали активність дитини, давати завдання з опорою на зразки, проводити чіткий і доступний інструктаж, працювати, враховуючи труднощі запам'ятовування і

порушення працездатності в процесі виконання практичних завдань, додатково пояснювати навчальний матеріал, давати можливість виконувати завдання у повільнішому темпі, зменшувати їхню кількість, надавати додаткові запитання з метою глибшого розкриття змісту завдання, наводити вже відомі їм приклади та аналогії; враховуючи труднощі орієнтування в завданні, використовувати поетапну інструкцію і поетапне узагальнення, поділяти завдання на складові, формувати вміння планувати свою діяльність у процесі його вирішення. Подавайте зміст навчального матеріалу невеликими частинами, використовуючи мультисенсорний підхід (слуховий, візуальний, маніпуляційний). Якомога більше повторюйте та закріплюйте вивчене.

При організації роботи для дітей з **розладами аутистичного спектру** під час карантину можна скористатися такими прийомами:

- збереження постійності в організації простору, що допоможе уникнути поведінкових проблем;
- створення комфортного психологічного клімату під час занять вдома. Дитина повинна бачити, що заняття проходять у безпечній психологічній атмосфері і звичний ритм не буде порушено;
- використання символів для розвитку уміння орієнтуватися самостійно в діях. В якості символів можуть бути використані малюнки, картки, фотографії тощо;
- не допускати сенсорного перевантаження – це може призвести до зривів;
- зняття статичного напруження через фізичні вправи і зміну видів діяльності.

Для дітей із **дитячим церебральним паралічем** необхідний розвиток дрібної моторики рук, координації рухів обох рук, сили м'язів (з використанням еспандера, силоміра, розривання паперу, розминання пластиліну, глини тощо) в поєднанні з оздоровленням і лікуванням.

Запропонуйте батькам збирати продукти дитячої діяльності: фото, відео матеріали (якщо у батьків є відповідні ресурси), або певна папка, яку дитина може оформити за своїм бажанням, і в якій будуть зберігатися домашні завдання.

Наприкінці тижня обов'язково підводьте підсумки. Це дасть вам змогу оцінити виконання завдань, простежити динаміку розвитку, вірно спланувати подальшу роботу.

Перелік інтернет-ресурсів, які можуть стати в нагоді батькам і педагогам в організації роботи з дітьми з комплексними порушеннями розвитку в період карантину:

1. Освітній онлайн-курс для вчителів початкових інклюзивних класів. URL: <https://goo.su/1czS>
2. Успішна освіта для дітей з розладами аутистичного спектра. Онлайн-курс для вчителів. URL: <https://goo.su/1cZt>
3. Компетентності вчителя для реалізації інклюзивного навчання.

Онлайн-курс для вчителів. URL: <https://goo.su/1CzT>

4. Створюємо інклюзивний простір. Консолідоване постачання. Готові рішення для НУШ, НОП та ІПЦ. URL: <https://goo.su/1czu>

5. Підтримка навчання та процесу викладання за допомогою інтерактивних модулів. URL: <https://goo.su/1czv>

6. Карантин з користю: сім онлайн-курсів для саморозвитку. URL: <https://goo.su/1CZv>

7. Як організувати індивідуальне навчання для дитини. роз'яснення МОН. URL: <https://goo.su/1czW>

8. Онлайн-курси EdEra – студія онлайн-освіти. URL: <https://cutt.ly/FapXnh4>

9. Як говорять тварини. Розвиваючі мультики для дітей українською мовою. URL: <https://goo.su/1CzW>

10. Розвиваючі логопедичні мультики. Професії. URL: <https://goo.su/1czX>

11. 11 добрих мультиків для дітей та дорослих, які варто переглянути під час карантину. URL: <https://goo.su/1cZX> Розвиваючі ігри для дитини із ЗПП і аутизмом

12. Дитячий канал «Ладоньки-Ладоньки» – мультфільми українською мовою для дітей. URL: <https://goo.su/1CzX>

13. «Вема Кідс» - постачальник кращих рішень і технологій для розвитку дітей, а також для реабілітації та адаптації дітей з фізичними та психологічними відхиленнями. URL: <https://goo.su/1CZx>

14. 30 простих способів зайняти дітей на карантині. URL: <https://goo.su/1czy>

15. Сайт Нової української школи (НУШ), – розміщуються запитання-відповіді щодо організації інклюзивного навчання. URL: <https://nus.org.ua/>

16. Розвиток імпресивного мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями. URL: <https://goo.su/1cZy>

17. Підтримка дітей з особливими освітніми потребами: практичні поради. URL: <https://goo.su/1CzY>

18. Ігри та завдання для формування мовленнєвої компетентності НУШ. URL: <https://goo.su/1CZy>

19. Педагогічні підходи в роботі з дітьми, які мають аутичні розлади. URL: <https://goo.su/1cZz>

20. Немовленнєва дитина в інклюзивному просторі. URL: <https://goo.su/1cZZ>

21. Ефективна взаємодія вчителя і асистента - складова успіху роботи в інклюзивному класі. URL: <https://goo.su/1CzZ>

22. Співпраця фахівців та батьків дитини із особливими освітніми потребами: основні засади ефективної роботи. URL: <https://goo.su/1CZz>

23. Побудова освітнього процесу командою супроводу дитини із ООП у закладі освіти з інклюзивною формою навчання. URL: <https://goo.su/1D0>

24. Вебінар на сайті «На Урок» «(Не) страшна інклюзія: особливості роботи з дітьми з особливими освітніми потребами». URL: <https://goo.su/1d01>

25. Вебінар «Робота з дітьми, що мають синдром Дауна: цікаво про важливе». URL: <https://goo.su/1D02>

Додатки для створення безбар'єрного освітнього середовища:

TalkBack – додаток для людей з вадами зору;

ISEE – додаток для людей з вадами зору;

BeWarned – додаток для людей з вадами слуху

Програми для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами мультимедійного видавництва «Розумники»

У період карантину батьки та педагогічні працівники можуть звернутися за допомогою до найближчого інклюзивно-ресурсного центру (контакти центрів, як правило, оприлюднені у доступний спосіб – контактні телефони, електронні пошти, покликання на сайт ІРЦ, оголошення, розміщені при вході в приміщення ІРЦ, на сайтах відділу освіти та ІРЦ, повідомлення в ЗМІ тощо):

1. Фахівці центру працюють з дітьми та батьками згідно із графіком роботи. Батьки можуть звертатися до фахівців у робочий час для отримання порад і рекомендацій.

2. Фахівці центру проводять дистанційні заняття та консультації за допомогою електронних технічних засобів (у відеорежимі за допомогою Viber, Skype, Zoom, а також у телефонному режимі, з допомогою електронної пошти тощо), зручних для отримувачів послуг.

3. Фахівці ІРЦ за потреби надають консультації педагогічним працівникам, які працюють дистанційно з дітьми з ООП.

Дистанційне навчання дає великий простір для творчості вчителя. Активна робота з електронними засобами інформації дозволяє вчителю крокувати в ногу з часом, удосконалювати свою педагогічну майстерність.

Створення електронних ресурсів, програмного матеріалу для проведення занять за технологією дистанційного навчання позитивно впливає на процес навчання дітей з особливими освітніми потребами.

З метою неперервності освітнього процесу рекомендуємо організувати дистанційне навчання учнів з особливими освітніми потребами.

Рекомендації щодо здійснення дистанційного процесу навчання учнів з особливими освітніми потребами на період карантину:

– підготовлений учителем навчальний матеріал розміщується в мережі Інтернет, попередньо домовившись з учнями та їх батьками про місце їх розташування (найзручніше використовувати хмарні технології – розмістити завдання на Google Диску та відкривши доступ до конкретних завдань для конкретної дитини);

– виклад матеріалу здійснюється відповідно до державного стандарту, освітнього рівня здобувачів освіти, а також враховуючи індивідуальні особливості, можливості та потреби учня;

– на початку запропонованого матеріалу вчитель зазначає мету заняття,

очікувані результати;

- при підборі навчального матеріалу використовуються веб-ресурси, відеоролики, мультимедіа, онлайн-тестування, анімація, власні авторські матеріали тощо. Рекомендуємо скористатися матеріалами, розміщеними на сторінці Ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти КНЗ КОР «КОПОПК» за покликанням <https://goo.su/1D07>;

- матеріал викладається в яскравій формі, що позитивно впливає на мотивацію навчання;

- разом із навчально-пізнавальними готуються завдання практичного спрямування та завдання на перевірку знань;

- не залишаються без уваги вчителя й здоров'язбережувальні вправи, які рекомендується виконувати учню під час роботи вдома над темою уроку;

- учень виконує завдання у зручній для нього час. Він самостійно працює над теоретичними питаннями та практичними завданнями, питаннями на рефлексію. Має можливість перевірити отримані знання через систему тестових завдань, оцінити свою роботу з теми уроку та радіти успіху відкриття нового;

- учитель слідкує за виконанням завдань учнем, вносить корективи, надає консультації, знаходить нові форми дистанційного викладу навчального матеріалу;

- учитель повинен швидко відповідати на листи та повідомлення про виконання учнем завдань; хвалити за оперативність своїх учнів; встановлювати графік спілкування в режимі on-line і чітко його дотримуватися; створювати атмосферу психологічного комфорту, сприятливий настрій, емоційне піднесення.

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей з порушеннями зору:

адаптація змісту навчання залежно від способу сприймання (збільшення шрифту та контрастності, схематизація зображень, використання шрифту Брайля, освітлення тощо);

зменшення часу зорового навантаження, заміна візуальної інформації тактильною та аудіоінформацією;

використання альтернативного зоровому сприймання (дотикове обстеження, слухове сприймання тощо);

додаткове стимулювання активності та самостійності учня;

під час пояснення навчального матеріалу необхідно максимально використовувати приклади реального життя та конкретний матеріал, які допоможуть встановити зв'язки між абстрактними поняттями і досвідом дитини;

формувати уявлення, використовуючи реалістичні зображення, реальні моделі, схеми, таблиці та ін.;

орієнтувати дитину на пошук додаткової інформації про незрозумілі, нові об'єкти;

плануючи виклад навчального матеріалу, потрібно передбачити, який

практичний матеріал може знадобитися дитині під час виконання завдань;

дитина з порушеннями зору може потребувати додаткового пояснення перед початком виконання завдання;

виклад нового матеріалу слід узгоджувати з наявним досвідом і знаннями дитини;

тексти для читання, великі за обсягом, дитині може прочитати дорослий чи дати його в аудіозаписі, дозволяючи пропустити частину тексту, якщо це не вплине на його розуміння та виконання завдань;

розвивати загальну та дрібну моторику шляхом виконання вправ на розвиток координації, рівноваги, витривалості. Слід пам'ятати, що дитині з порушеннями зору недостатньо продемонструвати виконання вправи чи надати словесну інструкцію, слід виконати рух разом з нею, безпосередньо керуючи рухами тіла чи рук;

для певних завдань, пов'язаних із читанням, записуванням, давати більше часу для їх виконання;

для позначення текстів для читання варто використати кольорові позначення, обводити текст контуром;

збільшувати контрастність (жирність) друкованої інформації, міжрядковий інтервал. Чорно-білий або чорно-жовтий контраст забезпечують найкраще зорове сприймання. Добре сприймаються дітьми насичений синій, зелений або фіолетовий колір на світло-жовтому тлі, варто уникати червоного кольору (при певних порушеннях зору цей колір не сприймається);

копії друкованих матеріалів мають бути максимально чіткими;

дитині краще виконувати записи темною чорною ручкою (маркером) замість синьої, в жодному разі не олівцем.

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей з порушеннями слуху:

мотивувати дитину до навчальної діяльності за допомогою ситуації успіху, з опорою на досвід та інтереси дитини;

надавати роз'яснення абстрактним поняттями, пов'язувати їх з досвідом дитини та інше;

заохочувати незалежність та самостійність дитини;

зважати на миттєвість сприймання значно меншої кількості інформації, порівняно з однолітками без порушень слуху (як на слуховій, так і на зоровій основі);

чергувати навантаження на слуховий та зоровий аналізатор для зменшення втомлюваності й відволікання;

надавати час для закінчення однієї навчальної дії й переходу до іншої;

надавати час для запам'ятовування та уточнення навчального матеріалу;

використовувати наочність, зокрема фільми та відео із субтитрами;

використовувати покрокові або візуальні інструкції на підкріплення усного мовлення;

адаптувати/модифікувати процес та результат діяльності відповідно до освітніх потреб дитини;

використовувати альбоми та таблиці для розвитку мовлення, картки з ілюстраціями словесною та жестовою мовами, дидактичні ігри (малюнки для складання задач, набір текстів тощо).

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей з порушеннями мовлення

Важлива особливість розвитку мовлення дитини полягає у тому, що вона є складовою когнітивної сфери. Саме тому важливо приділяти увагу формуванню умінь дитини сприймати, зосереджувати увагу, запам'ятовувати і контролювати себе:

уважно проаналізувати інструкцію до завдання на предмет наявності складних для сприймання слів (як з точки зору розуміння їх значення, так і з точки зору звукової структури слів, оскільки довгі слова з декількома збігами приголосних є складними для сприймання) і вдосконалити її так, щоб дитина зрозуміла;

перевірити доступність змісту завдання з огляду на особливості мовлення дитини: наприклад, дитина ще не готова вставити певні слова, які містять «проблемні» звуки у передбачені завданням місця з опорою лише на власні уявлення, тоді завдання вчителя полягає у тому, щоб забезпечити необхідну опору у вигляді надрукованих слів або картинок, які відповідають потрібним для успішного виконання завдання словам);

визначити прийнятний для дитини обсяг завдання, обрати правильний темп його виконання (наприклад, дати змогу витратити стільки часу, скільки необхідно для правильного виконання завдання):

передбачити необхідні «опори» (картинки, додатковий друкований матеріал, алгоритм виконання завдань, (прямі, опосередковані, навідні запитання);

скорочувати текст для читання; використовувати простіший або альтернативний текст, адаптовані навчальні тексти надруковані великим шрифтом;

навчальні завдання мають бути короткими, зрозумілими за змістом.

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату

Під час організації навчальної діяльності дітей з порушеннями опорно-рухового апарату важливого значення має створення таких умов, які б дали змогу опановувати знання з опорою на збережені функції організму дитини:

модифікація змісту навчальних завдань до особливих освітніх потреб дитини, що полягає у зменшенні обсягу та спрощенні характеру матеріалу, спрощенні складного матеріалу;

використання наочності у процесі навчання. Наочність має бути конкретною, без абстрактних зображень і деталей, що відволікають від сприймання об'єктів;

повторюваність у навчанні; доцільно використовувати варіативність засобів та методів повторення для запам'ятовування матеріалу;

позитивне оцінювання навіть найменших успіхів дитини;
чіткий виклад та уточнення навчального завдання, використовувати розвиваючі ігри тощо;

заохочення дитини до опису, уточнення виконання нового завдання;
вибору (з боку батьків та дитини) і рекомендації (з боку педагогів) найзручнішого засобу для фіксації навчальної інформації (наприклад, аркуші у клітинку краще використати навіть на уроках української мови);

передбачення оптимального навантаження письмовими роботами з урахуванням порушень загальної та дрібної моторики пальців рук;

передбачення варіативності письмових робіт – не лише самотійне письмо, а й роздаткові картки з друкованою основою;

збільшення часу на виконання письмових завдань.

У разі порушень зорово-просторової координації варто використовувати такі прийоми:

спеціально вказати (різні позначення) рядок і місце, де потрібно починати писати, малювати;

позначати відстань між рядками чи частинами завдання;

під час виконання арифметичних дій у стовпчик можна розфарбувати клітинки олівцем, наприклад, сотні – зеленим, десятки – синім, одиниці – червоним;

використовувати перфокарти;

під час читання використовувати спеціальні закладки з прорізами для фіксування слова, словосполучення чи речення.

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку

У дитини спостерігаються низький рівень активності та пізнання; її безпосередні потреби та емоційні прояви не підпорядковуються мисленню, а й, відтак – не усвідомлюються і не контролюються самою дитиною. Часто у дітей, які мають порушення інтелектуального розвитку, можна спостерігати прояви почуттів. Недостатній розвиток мислення, його критичності обмежує можливість дітей аналізувати свою поведінку. Для таких дітей характерні труднощі в соціальній адаптації, формуванні інтересів. У багатьох із них порушується фізичний розвиток, виникають труднощі артикуляції, рухової моторики, порушується нормальний розвиток пізнавальних, психічних процесів, погіршується сприймання, пам'ять, словесно-логічне мислення.

Загальні рекомендації щодо розвитку когнітивної сфери:

Сприймання: поділ складного матеріалу на частини; збільшення часу для усвідомлення завдання; уповільнення темпу викладу матеріалу; використання наочності, активізація знань дітей з метою використання їх власного досвіду; порівняння сприйнятого зі зразком.

Увага: допомога у перевірці правильності виконаних дій; формування навичок самоконтролю; навчання вмінню порівнювати свої роботи зі зразком.

Пам'ять: мінімальна кількість нових термінів, понять на одному уроці; поділ матеріалу на частини; повторення матеріалу; закріплення вивченого

матеріалу з опорою на наочність, емоційну пам'ять з поступовим переходом до словесно-логічного запам'ятовування.

Мислення: зменшення обсягу матеріалу, спрощення інформації для засвоєння; навчання застосовувати знання на практиці; поділ складних тем на частини; поступове формування вміння порівнювати, використовувати план, інструкцію, схеми тощо; формування вмінь виділяти різні аспекти предметів і явищ; вчити міркувати вголос про способи та послідовність виконання завдань.

Інтелектуальна сфера: урахування індивідуальної працездатності дитини відповідно до її можливостей; урізноманітнення методів і прийомів навчання; створення умов, які стимулюватимуть учнів до навчання і запобігати виникненню втоми.

Загальні рекомендації щодо організації навчальної діяльності:

модифікація змісту освіти до особливих освітніх потреб дитини, що полягає у зменшенні обсягу та спрощенні характеру матеріалу, спрощенні складного матеріалу тощо;

використання наочності у процесі навчання, наочність має бути конкретною, без абстрактних зображень і деталей, що відволікають від сприймання об'єктів;

уповільненість процесу навчання; надається більше часу для обдумування відповіді та запису;

повторюваність у навчанні; доцільно використовувати варіативність засобів та методів повторення для запам'ятовування матеріалу;

позитивне оцінювання навіть найменших успіхів дитини;

в процесі навчання дітей, які мають порушення інтелектуального розвитку, необхідно використовувати спеціальне обладнання, серед якого, зокрема, спеціальні підручники, площинні моделі, об'ємні муляжі, розвиваючі ігри тощо.

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей з розладами аутистичного спектру

Особливості проявів, рівень здібностей дітей, а також інші характеристики при розладах аутистичного спектру можуть бути у різноманітних комбінаціях, а порушення можуть мати різні ступені тяжкості (від цілковитого занурення у власний світ та відсторонення від оточення до мінімальних аутистичних проявів, таких як: захоплення винятково власними інтересами та значні труднощі під час спілкування, взаємодії з людьми).

Головна особливість інтелектуального розвитку дітей з розладами аутистичного спектру – це здатність виконувати завдання абстрактного характеру і нездатність виконати завдання аналогічної складності з конкретним змістом.

Визначити перешкоди, які заважають дитині адаптуватися до освітнього процесу. З'ясувати характерні для дитини з аутизмом «бар'єри навчання».

Найважливішим елементом організаційних питань навчання є розклад, який оформлюється як серія картинок, фотографій, піктограм (з надписами або без них). Так дитину вчать розуміти зміст розкладу, привчають послідовно виконувати певні завдання. Форматом розкладу може бути альбом або папка з

файлами, де розміщено у певній послідовності малюнки, фотографії, піктограми або надписи.

Візуалізовані правила. Зокрема, правила, що пов'язані з вимогами до учня в закладі освіти. Одні з перших правил, яким треба навчити дитину, – «Стоп», «Спочатку – потім», «Твоя черга – моя черга». При цьому слід враховувати:

- правил має бути не більше п'яти, водночас вони мають бути конкретними, простими, однозначними;
- правила мають бути привабливими (можливо, з гумором, у вигляді віршу тощо);
- правила мають бути змінними, враховувати актуальність розвитку конкретних учнів та усього класного колективу.

Надання консультацій і зразків виконання будь-яких завдань, які дитина вважає занадто важкими для себе.

Поступове збільшення кількості завдань, які потрібно виконати.

Використання візуальних засобів, презентацій предметів.

Сприяння соціальному розвитку і розвитку мовлення.

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей із затримкою психічного розвитку

Затримка психічного розвитку характеризується як межовий стан між нормою та порушенням розвитку дитини, якому властиві негрубі недоліки інтелектуальної та емоційно-вольової сфери, що виявляються у зниженні навчально-пізнавальної діяльності та соціальної адаптації в цілому. Такий стан визначається як порушення темпу психічного розвитку, коли окремі психічні функції (пам'ять, увага, мислення, емоційно-вольова сфера) відстають від усталених психологічних норм даного віку. Якщо по закінченні молодшого шкільного віку залишаються ознаки недорозвитку психічних функцій, то йдеться про конституціональний інфантилізм чи інтелектуальні порушення.

Загальні рекомендації щодо розвитку когнітивної сфери:

Навчальні завдання спрямовані на розвиток всіх видів сприймання, особливо зорового та слухового, на базі яких розвиваються вищі психічні функції;

під час навчання необхідно розвивати працездатність, уміння зосереджувати увагу та цілеспрямовано працювати: ставити перед собою мету, усвідомлювати способи її досягнення, адекватно оцінювати результати;

доцільно розвивати навчальну мотивацію, бажання вчитися, віру дитини у власні можливості;

розвивати пізнавальну діяльність. Спеціально вчити розрізняти та називати колір, форму, розмір предметів, їх розташування у просторі, застосовувати ці знання практично; виділяти та пояснювати просторові відношення між предметами, використовувати це у практичній діяльності;

формуванню вміння орієнтуватися в сторонах предметів, які знаходяться перед дитиною – визначати орієнтири на аркуші паперу, в альбомі; вміти знаходити верх і низ, правий і лівий бік тощо. Розуміння просторових відношень впливає і на мовленнєвий розвиток дитини;

формувати вміння працювати за інструкцією, послідовно виконувати завдання. Таку роботу можна проводити під час конструювання, малювання, ліплення. Виготовлення навіть простих фігурок з пластиліну чи глини потребує узгоджених рухів і актів сприймання, аналізу зразка за різними ознаками та відтворення цих ознак у виробі. Крім того, робота з пластичним матеріалом розвиває дрібні рухи кисті руки, що позитивно впливає і на мовленнєву функцію.

Загальні рекомендації щодо навчальної діяльності:

з метою запобігання втомлюваності дитини під час освітнього процесу слід змінювати види діяльності, використовувати у процесі викладу матеріалу цікаві факти, приклади, організовувати фізкультхвилинки;

акцентувати увагу на розвиток спостережливості, формуванні навичок і вмінь самостійно оволодівати знаннями та користуватись ними;

виявляти прогалини у знаннях з метою їх поступового заповнення, аби не допустити посилення відставання від інших учнів;

стимулювати активність під час занять, підтримувати навіть незначні успіхи;

враховувати труднощі запам'ятовування. У процесі виконання практичних завдань додатково пояснювати навчальний матеріал, надавати можливість виконувати завдання у повільнішому темпі,

ставити додаткові запитання з метою глибшого розкриття змісту завдання, наводити вже відомі дітям приклади;

використовувати поетапну інструкцію, додавати письмові інструкції до завдання, формувати вміння планувати свою діяльність, словесно звітувати, поступово підвищувати темп роботи дитини;

адаптувати завдання з урахуванням особливих освітніх потреб дитини. Як правило, для надання психолого-педагогічної допомоги дітям з ЗПР використовується набір дидактичних ігор з розвитку логіки та творчості, розвиваючі конструктори, різні пірамідки, спеціальні підручники та інтерактивні комп'ютерні програми.

8. Психологічний супровід освітнього процесу в умовах дистанційного навчання

Стан та умови, в яких перебуває світ сьогодні, став несподіваним викликом перед людством. Звичні умови та затверджені алгоритми дій, стратегії, проекти, програми, а головне освітня діяльність, що були розроблені для використання в звичайних умовах навчання, не витримали неочікуваний іспит.

Труднощі, що виникли та пов'язані з непередбачуваними обставинами, що склалися, суттєво змінили умови та вимоги до всіх учасників освітньої діяльності. Соціальна ізоляція та правила жорсткого карантину дали зрозуміти та зосередити нашу увагу на інших сторонах системи навчання, які раніше ми навіть не помічали і на які не звертали уваги.

Коли ми говоримо про дистанційне навчання під час карантину, то зазвичай у вчителів, батьків, учнів виникають дуже багато різних запитань. Як краще організувати навчання? З чого почати? Як забезпечити процес навчання, а головне не нашкодити здоров'ю дитини та інших дотичних осіб до дистанційного навчання?

Вивчивши успішний досвід дистанційного навчання інших країн, користуючись нашими здобутками та з допомогою наших обдарованих здобувачів освіти, ми зрозуміли, що зможемо створювати та отримувати освіту у найбільш зручній для нас спосіб.

Проаналізувавши перші кроки освітянської спільноти в новостворених умовах стає зрозуміло, що найскладніший етап (адаптаційний) вже пройдено, але ми маємо бути готові до наступних перепон і якнайкраще підготуватися до них та передбачити всі можливі варіанти подальшої роботи.

А в умовах, що склалися тепер, найпершим завданням для всіх стає збереження власного здоров'я та здоров'я дітей.

Організатори та тьютори дистанційного навчання мають насамперед використовувати в своїй роботі здоров'язбережувальні технології, вміти знайти найефективніші шляхи їх використання, знати критерії та показники оцінки психічного здоров'я особистості.

До організації та змісту дистанційного навчання мають бути долучені працівники психологічної служби. Їхня основна функція – соціально-психологічний супровід та дотримання вимог щодо врахування вікових особливостей дитини та збереження її психічного здоров'я.

Працівники психологічної служби насамперед мають володіти інформацією щодо проявів порушень психічного та психологічного здоров'я особистості. Здійснювати просвітницько-профілактичну, діагностичну, корекційну та консультативну роботу щодо збереження психічного здоров'я в процесі взаємодії усіх учасників освітнього процесу під час дистанційного навчання.

Забезпечення соціально-психологічного супроводу дистанційного навчання здійснюється шляхом використання освітніх платформ та

онлайн-ресурсів («Мій клас», «Classtime», «На урок», «Всеосвіта»); проведення вебінарів, тренінгів, конференцій, онлайн-консультацій (Zoom, Skype); використання електронних скриньок, Google форм, чатів Gmail та Viber; вайбер-груп та постійного перебування на зв'язку з шкільною спільнотою.

Представник психологічної служби (переважно, це практичний психолог, за відсутності – соціальний педагог) налаштовує усіх учасників дистанційного навчання на ефективне, а головне – комфортне навчання. Звертаємо увагу на дотримання відповідних вікових та індивідуальних можливостей кожного, хто долучається до навчання. Психолог аналізує психолого-педагогічні аспекти обраних матеріалів, форм і методів роботи тьюторів для даного класу/групи.

Фахівцям психологічної служби рекомендовано використовувати методи психологічної допомоги:

1. Діагностику соціально-психологічної дезадаптації на підставі результатів психодіагностики індивідуальних особливостей.
2. Психологічне консультування.
3. Психокорекційну роботу.
4. Навчання навичкам саморегуляції (зняття напруги за допомогою релаксації, аутотренінгу та інших методів).
5. Соціально-психологічні тренінги, спрямовані на підвищення адаптивності й особистісний розвиток особистості.

Корисні джерела:

Офіційний сайт ГО «Ла Страда – Україна» **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.**

Офіційна сторінка ГО «Ла Страда – Україна» у facebook <https://www.facebook.com/lastradaukraine>

Офіційний сайт ВБО «Український фонд «Благополуччя дітей» <https://childfund.org.ua/>

Офіційний сайт Національної Психологічної Асоціації (НПА) <https://npa-ua.org/novini-ta-statti/>

Офіційна сторінка Національної Психологічної Асоціації (НПА) у facebook <https://www.facebook.com/npa.org.ukraine/>

Віртуальний кабінет практичної психології та соціальної роботи КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» Робота під час карантину <https://cutt.ly/mapVjEG>

Отримання безкоштовної психологічної допомоги онлайн на порталі <https://ipso-care.com/home-177.html> в рамках україно-німецького проєкту соціально-психологічної підтримки населення України.

«Онлайн - коло»: психологічна підтримка в умовах пандемії COVID- 19. Реєстрація в групу: <https://cutt.ly/5apVngc>, реєстрація на індивідуальну консультацію: <https://cutt.ly/napVNjO>

Як зберегти психічне здоров'я в умовах соціальної ізоляції <https://cutt.ly/aapV3rg>

Психолого-педагогічний супровід освітнього процесу в умовах дистанційного навчання. *Існує низка проблем щодо психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу в умовах дистанційного навчання:*

- обсяг інформації, який подається, наприклад, набагато більший, ніж в традиційному навчанні (значний обсяг інформації: звук, анімація, відео, що може дезорієнтувати здобувача освіти чи педагогічного працівника, збільшуючи його час на опрацювання навчальних матеріалів, водночас зменшуючи продуктивність навчання);
- ідентифікація особи в системі дистанційного навчання (складність перевірки правдивості інформації щодо віку та статі суб'єкта);
- зворотній зв'язок із суб'єктом під час проходження дистанційного навчання (зв'язок має відбуватися протягом усього періоду взаємодії дистанційного навчання, щоб краще пізнати індивідуально-психологічні можливості та потреби особи);
- мотивація учасників дистанційного навчання до самоосвіти (оновлення та вдосконалення навчального матеріалу, можливість самостійного вибору суб'єкта різних форм і методів виконання завдань).

При розробці дистанційного курсу важливо враховувати психологічні типи здобувачів освіти, що сприятиме підвищенню ефективності подальшого навчання. Під час створення та наповнення віртуального навчального середовища передбачити підготовку достатньої кількості інтерактивних навчальних матеріалів та завдань для самостійної роботи.

Також під час дистанційного навчання виникають проблеми пов'язані з належною підготовкою самого педагога-тьютора та його готовність працювати в режимі он-лайн.

Педагогу в системі дистанційного навчання варто знати психологічні особливості сприймання та засвоєння навчального матеріалу певним контингентом здобувачів освіти і враховувати особливості типів темпераменту при розробці дистанційних завдань. Дистанційні завдання мають містити значну кількість диференційованих завдань, щоб діти з різними типами темпераменту та різним сприйманням інформації могли якнайкраще себе в ньому реалізувати.

Психолого-педагогічний супровід усіх учасників освітнього процесу рекомендовано здійснювати через систему дистанційного навчання та з використанням хмарних сервісів пошукової системи Google. Для забезпечення дистанційного навчання здобувачів освіти освітніх закладів можуть створюватися власні або використовувати інші безпечні навчально-інформаційні веб-ресурси.

Працівникам психологічної служби під час карантину рекомендовано використовувати платформи дистанційного навчання, наприклад:

T-learning.org.ua, а також навчальні-методичні матеріали, розміщені у віртуальному кабінеті практичної психології і соціальної роботи КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів».

Збереження психічного здоров'я школярів. Очевидно, що подальше удосконалення навчального процесу пов'язане з дистанційним навчанням має стати поглибленням його індивідуалізації, що потребує пильної уваги до психологічних особливостей дитини та впливу оточення на її подальший розвиток в новостворених умовах.

Також однією із нагальних проблем, що виникла під час дистанційного навчання є те, що не всі учні мають необхідні технічні засоби та належний доступ до інтернету. А ми, як організатори навчання, маємо позитивно та з розумінням посприяти у засвоєнні навчального матеріалу, підтримати та дати можливість кожній дитині повірити у свої сили і можливості, не зважаючи на різний рівень підготовки та технічні перепони до засвоєння навчального матеріалу. Слід уважно відноситись до стану кожної дитини, оцінювати її настрій та емоційні реакції.

Для збереження психічного здоров'я дітей також потрібна правильно та доступно організовувати навчальний процес. Тому потрібно враховувати багато важливих аспектів:

- слідкувати за тим, щоб навчальне навантаження відповідало віковим та індивідуальним можливостям школярів;
- дотримуватись раціонального режиму праці та відпочинку (бажано зі сном і достатнім перебуванням на свіжому повітрі, рухливими іграми);
- створити оптимальні умови середовища навчання (мікроклімат, освітленість, шкільне обладнання та ін.), які відповідають гігієнічним нормативам та вимогам;
- організувати режим навчальних занять з урахуванням динаміки розумової працездатності учнів протягом навчального дня, тижня, року тощо.

Особливу увагу під час дистанційного навчання має бути приділено певним категоріям дітей. Таким як: «діти з проблемами в розвитку», «діти з обмеженими можливостями здоров'я», «діти групи ризику».

Спільним для них є несприятлива ситуація психічного розвитку (що може загостритися під час передування дома, ізоляції, збільшення часу спілкування з рідними), під впливом якої виникають труднощі оволодіння знаннями, змінюється поведінка, деформуючи особистість дитини і її соціальну адаптацію. Вони потребують підвищеної психолого-педагогічної уваги з метою нівелювання несприятливих умов розвитку, гармонізації соціально-адаптивних зв'язків, а отже і збереження психічного здоров'я.

Корисні джерела:

Ютуб телеканал ПЛЮСПЛЮС (пізнавальні, просвітницькі, розвивальні відео для дітей з найменшого віку)

<https://www.youtube.com/user/plusplustv/videos>

EdEra – студія онлайн-освіти <https://www.ed-era.com/>

Віртуальний тур українськими музеями просто неба за покликанням <https://cutt.ly/oapBC46>

<https://cutt.ly/sapB29D>

«Дізнайся про свою силу»: МОЗ України та телеканал ПЛЮСПЛЮС запустили ролики для дітей <https://cutt.ly/napB7Nn>

Взаємодія батьків, вчителів та дітей під час кризових ситуацій.

Важливо створення сприятливої психологічної атмосфери, позитивного емоційного тла навчання, бо для формування і збереження психічного здоров'я дітей важливу роль відіграють позитивні емоції, зумовлені доброзичливими взаєминами учнів і вчителів, дітей і батьків, батьків і педагогів, пов'язані з усвідомленням кожним учнем своїх можливостей у досягненні успіхів у навчанні.

Дистанційне навчання дає можливість здобувачам освіти самостійно вивчати матеріали та виконувати поставлені завдання в зручний для кожного час та метод. І тут потрібно подякувати, в першу чергу, батькам вихованців, які активно долучилися до навчання, створили умови, підтримували та хвилювалися за своїх дітей.

Батьки стали невід'ємною частиною процесу навчання в домашніх умовах. Вони активно брали участь, телефонували, радилися з вчителями, адміністрацією закладу і таким чином налагоджували позитивну взаємодію під час дистанційного навчання. Але разом з тим батьки не очікували такого психологічного та емоційного навантаження. Тому важливим аспектом в супроводі дистанційного навчання є навички та вміння вчасного психологічного, емоційного розвантаження для забезпечення та збереження психічного здоров'я кожного.

Перелік рекомендацій для підтримки емоційного благополуччя та збереження психічного здоров'я під час взаємодії дітей та батьків у ситуації кризи:

- Забезпечення присутності дбайливого дорослого та своєчасна його підтримка в житті дитини (наприклад, фостерні батьки, інші родичі, друзі).
- Соціальна згуртованість – підвищує резистентність дитини і допомагає протистояти життєвим негараздам (прикладом може бути написання листів, онлайн відео чати).
- Надання адаптивної інформації для дитячого сприйняття (доступ дітей до книжок, веб-сайтів та інших активностей з урахуванням вікових особливостей; обмеження впливу на дитину негативної інформації із соцмереж, медіа та розмов дорослих, оскільки така інформація може призвести до непотрібного стресу та переживань у дітей).
- Створення безпечного фізичного та емоційного середовища (наприклад, режим дня – щодня однаковий час прийому їжі та відходу до сну; саморегуляція – заняття фізкультурою, глибоке дихання, майдфулнес або заняття з медитації та інші способи самозаспокоєння).
- Креативні види діяльності (наприклад, ігри надворі, гра з конструктором, ліпка, малювання, заняття музикою, ігри вдома).
- Підтримка впевненості дітей у власних силах (наприклад, діти можуть допомагати в контролі за дотриманням правил безпеки, бути

волонтером у громаді – писати листи чи малювати листівки для людей похилого віку чи друзів, що захворіли, ділитися їжею з сусідами).

– Подбай про себе. Благополуччя дітей залежить від благополуччя їхніх батьків та інших піклувальників (відновлююча активність – фізичні вправи, медитація, читання, заняття на свіжому повітрі, звернення за психологічною підтримкою).

– Звернення за професійною допомогою, якщо діти демонструють ознаки травми (наприклад, нічні кошмари, постійний фокус на тривогах, підвищена агресія, регресивна поведінка чи самопошкодження).

– Позитивне фокусування на власних силах (історії успіху, об'єднання зусиль, творчі вирішення в складних ситуаціях та подолання негараздів під час соціальних криз).

Тільки така тісна співпраця, розуміння, підтримка та індивідуальний підхід до кожної ситуації, що склалася між учителями, батьками чи учнями дасть змогу ефективно та комфортно навчатися в тих умовах, які склалися в нелегкий для нас час.

Корисні джерела:

Отримання безкоштовної психологічної допомоги онлайн на порталі <https://ipso-care.com/home-177.html> в рамках україно-німецького проєкту соціально-психологічної підтримки населення України.

«Онлайн-коло»: психологічна підтримка в умовах пандемії COVID- 19. Реєстрація в групу: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSd6eo5J3TLQ6_p5RQ0HqpBaNP5-YNRhU95G9s7YZyvByFBnWg/viewform, реєстрація на індивідуальну консультацію:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScYS9o9OeGl4hoz_5GREi5bTK8IHSP7rdnsjxfdnW_3BLwzpw/viewform

Безкоштовна онлайн-програма психологічного супроводу під час карантину <https://life.pravda.com.ua/society/2020/04/5/240472/>

Вебінар «Ми разом: психологічна підтримка учнівської молоді та педагогічних працівників під час карантину», Лапа Оксана Вікторівна, Інститут професійно-технічної освіти НАПН України https://www.youtube.com/watch?v=cCfKfJbC_vE&feature=emb_share&ap=desktop

Вебінар «Як допомогти дитині організувати здоровий простір проживання (дім, гуртожиток). Навички здорового способу життя та особистої гігієни» <https://bit.ly/33XQOmA>

Вебінар «Як стати щасливим учителем?» <https://osvitoria.media/news/vebinar-yak-staty-shhaslyvym-uchytelem/>

Вебінар на сайті «На Урок» «(Не) страшна інклюзія: особливості роботи з дітьми з особливими освітніми потребами» (Тихомирова Тетяна Сергіївна, доц., к.т.н, доц. кафедри хімічної техніки та промислової екології; Менеджер проєкту «Інклюзія у співпраці»; координатор майстер-класів для дітей з особливими освітніми потребами в «Арсенал Ідей») <https://cutt.ly/TapNYUq>

Приємно познайомитись! Я – сучасний батько
<https://vseosvita.ua/webinar/priemno-poznajomitis-a-sucasnij-batko-55.html>
Карантинний кейс (для батьків) <https://emuzker.mcfr.ua/806354>

Використані джерела:

1. Сучасні технології збереження здоров'я учнів у діяльності психологічної служби і психолого-медико-педагогічних консультацій : посіб. / авт. кол.: А. Г. Обухівська., Т. В. Жук, О. А. Зеленько та ін. ; за ред. А. Г. Обухівської. – К. : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2016. – 218 с.
2. Керівництво МПК з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації — Київ : Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2017. – 216 с.

9. Інформаційні ресурси для формування ключових компетентностей у педагогів та учнів в умовах дистанційного навчання

З метою організації ефективної роботи з професійного розвитку організаторів виховного процесу та формування ключових компетентностей в учнівства рекомендуємо добірку **інформаційних матеріалів**, які можна використати для конструювання завдань, перегляду й обговорення у форумах чи в соціальних мережах, вебінарів, роликів, мультфільмів, фільмів, проходження тестів, виконання вправ різного спрямування тощо.

1. Платформи для самоосвіти

1. Електронний курс для учнів «Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе». Мета курсу – підвищення рівня конфліктологічної компетентності здобувачів освіти, вмінь і навичок вирішення конфліктів мирним способом, ненасильницької поведінки та громадянської позиції. Курс є методичним додатком до програми факультативу «Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе» і програми гуртка «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації».

URL: http://course.la-strada.org.ua/story_html5.html

2. Платформа з профорієнтації та розвитку кар'єри. На платформі можна безкоштовно продіагностувати власні схильності, здібності, краще зрозуміти свої професійні інтереси, який вид професійної діяльності Вам більше підходить, оцінити власний потенціал та розробити стратегію кар'єрного зростання.

URL: <http://profi.dcz.gov.ua/>.

3. Тести, книги і сайти для профорієнтації. На цьому ресурсі представлено тести, опитувальники професійних нахилів, книги, у яких автори пояснюють як розширити знання про себе та світ професій, щоб зробити усвідомлений вибір фаху. Також пропонують формули, за якими можна самостійно утворити нові професії, затребувані в майбутньому та онлайн-курси,

які презентують відеолекції про особливості різних професій: психолог, бізнес-консультант, журналіст, менеджер з туризму.

URL: <https://studway.com.ua/proforientacia/>.

4. Онлайн-ресурс «Школа без цькування». На ресурсі зібрано авторські та перекладені матеріали на тему шкільного цькування й протидії йому. На сайті розміщено практичні рекомендації для дітей, вчителів та батьків щодо роботи із ситуацією булінгу.

URL: <https://studena.org/onlajn-resurs-shkola-bez-tskuvan/>

5. Віртуальний інформаційно-ресурсний центр «Дитинство без насильства». Спеціалісти, які працюють з дітьми, батьки та самі діти можуть знайти актуальну й корисну інформацію щодо проблем і профілактики насильства над дитиною.

URL: <https://rescentre.org.ua/dytyna-svidok>

II. Вебіари для педагогів

1. Проєктний підхід у школі. Питання, які розглядаються:

- Яка філософія проєкту і проєктного підходу?
- Коли потрібно відреагувати на проблему?
- Коли проєктний підхід стає методом і чому можна братися за роботу, використовуючи його для досягнення мети?
- Для чого ми хочемо робити проєкти?
- Що буде в кінці проєкту, та коли проєкт стає вже не проєктом?

Основний фокус у вебінарі зосереджено на процесі визначення потреби у проєкті через аналіз проблем і причинно-наслідкових зв'язків при їх виникненні. Окремий розділ стосується підготовки проєктної заявки та опису того, що ми хочемо зробити. Запропоновано поради з формулювання мети, завдань, результатів проєкту.

URL: <http://surl.li/damg>

2. Попередження і вирішення конфліктів в організаціях. Метою вебінару є надати інструменти та шляхи до продуктивної взаємодії в організації (команді); розглядаються питання: причини і ознаки конфлікту; діагностика конфліктів (може те, що відбувається, не є конфліктом?); спроби домовитись – як вирішувати спірні питання; ненасильницьке спілкування, його можливості і переваги.

URL: <http://surl.li/damh>

3. Цифрове громадянство. Висвітлено основні засади цифрового громадянства, 10 сфер цієї компетентності, можливості розвитку цифрового громадянства у нас і наших учнів.

URL: <http://surl.li/dami>

4. Цифрові відзнаки в громадянській освіті. Переглядаючи вебінар, можна дізнатися про відкриті цифрові відзнаки (Open Digital Badges) і як їх

можна застосовувати в освітньому процесі. Ознайомитися з прикладами використання в школі, як вони підтримують мотивацію та включення учнів в освітній процес, а також допомагають у визнанні набутих компетентностей.

URL: <http://surl.li/damj>

5. Інтерактивні методи для формування та оцінювання громадянських компетентностей: Картки «Демократія для всіх»

Вебінар знайомить учасників з картковою вправою «Демократія для всіх». Вправа має на меті спонукати до дискусії про демократію і демократичні практики, передовсім у навчанні й оцінюванні. Вона розрахована на різні цільові аудиторії, проте на вебінарі буде представлений досвід застосування в педагогічних колективах. Вправу було розроблено організацією Learn to Change, Change to Learn (www.learntochange.eu). Перед вебінаром радимо ознайомитись з картками «Демократія для всіх».

URL: <http://surl.li/damk>

URL: <http://surl.li/daml>

III. Фільми, мультфільми, відеоролики

1. П'ять анімаційних фільмів, створених у межах конкурсу Ради Європи, комічних дизайн-проектів серед учнів середніх і старших класів на тему «Демократія та права людини в школі»:

- Ми всі заслуговуємо на гідне ставлення
- Шкільна фабрика
- Зробіть так, щоб Ваш голос почули
- Урок хімії
- Розмалюй свій світ

URL: <https://www.living-democracy.com.ua/videos/>

2. Добірка повнометражних фільмів, з поясненням, на яких уроках і в межах яких тем їх можна використовувати. До кожного фільму запропоновано завдання та питання для обговорення.

«Моллі Мун і чарівний підручник гіпнозу» – фільм про чесність, щирість, мотиви вчинків, успіх. *Освітній процес:* профорієнтація.

«Хлопчик у золотих штанах» – фільм про стосунки батьків та дітей, доброчинність, соціальну нерівність, дружбу, взаємодопомогу. *Освітній процес:* географія, основи економіки, людина і світ.

«Люблю тебе, мамо» – фільм про стосунки батьків та дітей, любов до батьків, обман як механізм захисту, значення совісті в підлітковому віці, дружбу в підлітковому віці. *Освітній процес:* правознавство, етика.

«Завтра» – фільм про екоактивізм, подолання екологічної кризи, шляхи порятунку довкілля. *Освітній процес:* географія, екологія, основи економіки.

«Операція «Арктика» – фільм про адаптацію дітей у новому середовищі та колективі, стосунки дітей у сім'ї, виживання в екстремальних умовах.

Освітній процес: історія, географія, екологія, основи здоров'я.

URL: <http://surl.li/damo>

3. Скажи булінгу «Ні!»: 5 мультфільмів, які навчають цінувати кожного. Перегляд тематичних мультфільмів із подальшим їх обговоренням дозволить навчити школярів більш терпимо ставитись один до одного та попередити виникнення булінгу. Добірка змістовних мультфільмів, які навчають цінувати кожного, про події з життя тих, хто відрізняється від більшості у спільноті, їхній емоційний стан та способи вирішення конфліктних ситуацій:

URL: <http://surl.li/damp>

4. Профілактика булінгу: що подивитися і обговорити разом із дітьми. Добірка п'яти різних фільмів про булінг. Ідея фільмів – донести школярам і іншим групам дітей про те, що ніхто не має права принижувати, ображати або завдавати фізичного болю іншій людині. Що кожен може відрізнитися, виглядати або думати інакше - це не повинно бути приводом для цькування.

URL: <http://surl.li/damq>

5. Мультфільм «Дивовижні речі трапляються». Мультфільм доступно розкажує про аутизм та прийняття людей з аутизмом.

URL: <http://surl.li/damr>

6. 8 мультфільмів для школярів про мотивацію. Добірка змістовних мультфільмів про досягнення мети, навчання та самостійність. Успішні люди, рухаючись до поставленої мети, навіть після безлічі невдалих спроб, не зупиняються! Однак скільки тих, хто, зазнавши невдачі, одразу опустив руки! А все чому? Тому що для втілення своїх бажань потрібна неймовірна сила волі, цілеспрямованість і мотивація!

URL: <https://cutt.ly/papNHwQ>

5 мультфільмів для школярів про дружбу. Добірка яскравих мультфільмів про справжню дружбу та друзів: чому важливо цінувати дружбу та чи так легко відновити її, наприклад, після сварки.

URL: <https://goo.su/1CzM>

7. Ключові питання щодо розуміння освіти для демократичного громадянства та прав людини розкрито у відеороліках, створених у межах проекту «Живемо в демократії». Це освітній проект, спрямований на просування демократії в освіті на різних рівнях, у різних шкільних системах таких країн як Україна, Албанія, Боснія і Герцеговина, Хорватія, Греція, Косово, Чорногорія, Румунія, Сербія, Швейцарія та ін.

9 ключових понять ОДГ/ОПЛ

URL: <https://goo.su/1CZm>

Навчитися жити в демократії. URL: <https://goo.su/1CZM>

Різноманітність і плюралізм. URL: <https://goo.su/1czN>

Рівність. URL: <https://goo.su/1cZN>

Ідентичність. URL: <https://goo.su/1Czn>

Відповідальність. URL: <https://goo.su/1CZN>

Конфлікт. <https://goo.su/1czo>

Права та свободи. URL: <https://goo.su/1cZO>

Медіа. URL: <https://goo.su/1Czo>

Правила та закон. URL: <https://goo.su/1CZo>

Уряд і політика. URL: <https://goo.su/1CZO>

IV. Робочі зошити

Серія робочих зошитів інтегрованого курсу «Культура добросусідства» у 4-х частинах для дітей, батьків і педагогів закладів загальної середньої освіти м. Києва і Київської області / [автори-укладачі: М. А. Араджионі, О. В. Волошенко, І. Б. Гирич, Л. В. Кравчук, Л. В. Микитюк, К. О. Мірошникова]. К. : ТОВ «Прометей», 2018. 88 с.

Робочі зошити призначено для ознайомлення школярів та їхніх батьків із ментальними, мовними, релігійними, етнокультурними особливостями людей, які мешкають на Київщині, для проведення системної виховної роботи, розвитку громадянської освіти, формування соціальних компетентностей, навичок конструктивної комунікації й успішної взаємодії у колективі. Зошит може бути використаний також як методичний посібник і хрестоматія для організації роботи учнів на уроці, під час ранкових зустрічей і годин спілкування, у гуртках і вдома.

URL: <https://vrpo-koipopk.wixsite.com/vrpo-koipopk/struktura>.

V. Робота гарячої лінії

Національна «гаряча лінія» з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації 0 800 500 335 або 116 123 (короткий номер з мобільного)

Національна дитяча «гаряча лінія» 0 800 500 225 або 116 111 (для дзвінків з мобільного)

Організація роботи Національних «гарячих ліній» з питань запобігання торгівлі людьми, запобігання насильству та захисту прав дітей:

- надання консультацій з питань виїзду за кордон з метою працевлаштування, навчання, одруження тощо та з питань насильства й захисту прав дітей;
- надання психологічної допомоги потерпілим від торгівлі людьми та насильства;
- постійне ведення та оновлення бази даних для надання консультацій з проблеми торгівлі людьми;
- надання консультацій електронною поштою з питань виїзду за кордон з метою працевлаштування, навчання та з питань насильства.

10. Поради батькам щодо підтримки дитини в системі дистанційного навчання

Офіс освітнього омбудсмена презентував [результати опитування батьків «Навчання дітей під час карантину»](#). Опитування мало на меті дослідити ситуацію з організацією дистанційного навчання, а також з'ясувати проблеми, що виникли у батьків та дітей. Ураховуючи отримані дані, з метою підвищення участі батьків й підтримки учнів та учениць у реалізації/забезпеченні права на навчання рекомендуємо:

1. Відстежувати та аналізувати документи, ресурси, рекомендації, пропозиції щодо дистанційного навчання, прийняті або запропоновані на державному рівні. Такі матеріали можна почитати на сайтах [Міністерства освіти та науки України](#), [Нова Українська школа](#), [Інститут модернізації змісту освіти](#), [Державна служба якості освіти](#).

2. Долучатися до консультування щодо прийняття управлінських рішень школи з питань організації дистанційного навчання дітей, ініціювати пропозиції для покращення такого навчання.

3. Ознайомитися з моделлю, інструментами та платформою для дистанційного навчання, які використовує навчальний заклад, де навчається ваша дитина. Таку інформацію можна знайти на сайті навчального закладу, в соціальних мережах або через спілкування з педагогічним колективом.

4. Вивчити характер і канали комунікацій із учителями, адміністрацією, класним керівником (коли можна спілкуватися, через які застосунки, ресурси, соціальні мережі/онлайн групи буде відбуватися навчання, яким буде розклад уроків та час їх проведення, які є способи перевірки виконаних завдань та надання зворотного зв'язку, як має відбуватися оцінювання виконаних завдань). Про це ви можете запитати в представника адміністрації чи класного керівника або прочитати на сайті школи.

5. Організувати оптимальний режим дня дитини під час дистанційного навчання (за яким графіком буде працювати дитина, скільки часу їй потрібно для щоденного/тижневого навчання, як раціонально використовувати час упродовж дня, дотримання режиму сну).

6. Надавати емоційну підтримку (щодня цікавитися у дитини, як відбувається процес навчання, що вдається, які складнощі, як почувається дитина, в чому потребує допомоги). Потрібно пам'ятати, що дитина теж може тривожитися, нервувати, бентежитися, бо досвід дистанційного навчання для неї також є новим.

7. Мотивувати дітей до навчання, зокрема самостійного, спонукати до роздумів та міркувань щодо власної мотивації до навчання для життя (наприклад, для здійснення мрії, самостійного прийняття рішення, для здобуття професії та реалізації, впевненості у своїх діях тощо)

8. Розробити спільні правила/домовленості щодо співжиття разом, діяльності впродовж дня/тижня. Правила та домовленості краще записати і розмістити в доступному місці щоб уникнути непорозумінь та конфліктних ситуацій.

9. Підготувати якісне достатнє для навчання інтернет-покриття чи мобільний інтернет.

10. Підготувати технічні девайси гаджети та робоче місце (комп'ютер, камера, смартфон, навушники, стіл, стілець тощо).
11. Стежити за безпечним користуванням Інтернет мережею. Варто звертати увагу, які сайти переглядає дитина, з ким спілкується, в які ігри грає.
12. Ділитися успішним досвідом організації дистанційного навчання дитини з іншими батьками (як ви облаштували простір та організували навчання, яка є користь онлайн-навчання, які є складнощі, як їх вирішувати).
13. Розвантажувати дітей іншими видами діяльності в Інтернеті. Можна запропонувати переглянути онлайн сайти, де діти можуть відвідати віртуальні екскурсії (парки, заповідники, музеї, зоопарки, замки, палаци, популярні історичні локації прогулянки містами), розвиваючі сайти для розваг, навчання та розвитку дитини (розгадування кросвордів, головоломок, малювання картин за номерами, тощо).
14. Пропонувати альтернативний відпочинок-спілкування з рідними: прогулянки на свіжому повітрі, спортивні розваги, інтелектуальні та розважальні ігри тощо.
15. Створити дитині умови, в яких вона буде відчувати свою відповідальність за навчання. Чим старшою є дитина, тим більше вона має займатися самостійно. Підключайтеся до навчальних занять лише за потреби, не виконуйте за дитину завдань і не влаштовуйте змагання на краще виконання завдань з іншими батьками. Діти цілком здатні самостійно опановувати матеріал, здавати тести та організовувати своє навчання.
16. У разі запитань щодо підтримки дітей під час дистанційного навчання можна звернутися на Національну дитячу «гарячу» лінію 116 111 з мобільних або 0800 500 225 зі стаціонарних (з пн.- пт. з 12.00 до 20.00). Лінія є безкоштовною, анонімною та конфіденційною.

Ресурси на яких можна знайти цікаву та корисну інформацію для батьків

1. Про зміни в освіті через карантин - URL: <https://mon.gov.ua/ua>
2. Дистанційне навчання та режим дня. URL: <https://cutt.ly/PapNNIm>
3. Давайте сумувати і плакати відверто... URL: <https://cutt.ly/WapN4uJ>
4. Віртуальна платформа емоційної підтримки Моніторингового центру КМДА з протидії COVID-19 – URL: <https://moncenter.eduhub.in.ua/#emotional>
5. Топ-10 найкращих віртуальних екскурсій у світі. URL: <https://www.unian.ua/tourism/lifehacking/10922612-top-10-naykrashchih-virtualnih-ekskursiy-u-sviti.html>
6. Коли вдома не сидиться: 32 онлайн-екскурсії по всьому світу. URL: <https://life.pravda.com.ua/travel/2020/04/28/240761/>
7. Безпечні Інтернет-сайти для дітей. Список рекомендованих сайтів. URL: <https://sites.google.com/site/internet2bezpeka/bezpecni-internet-sajti-dla-ditej>
8. Розвиток дитини. Сайт для розумних батьків. URL: <https://childdevelop.com.ua/>

9. Навчальні ігри «Розумники». URL: <http://rozumniki.info/>
10. Навчання вдома: практичні поради для батьків від психологині Світлани Ройз. URL: <https://cutt.ly/bapMrNC>
11. 10 порад для ефективного навчання Вашої дитини вдома. URL: <https://cutt.ly/JapMpT3>
12. Відповідальність і діти: поради батькам. URL: <https://childdevelop.com.ua/articles/upbring/2495/>
13. Коронавірус (COVID-19). Поради для батьків та педагогів. URL: <http://www.ussf.kiev.ua/activeproject/53/>

Література

1. Бачинська Є. М., Часнікова О. В. Інформація про організацію дистанційного навчання учнів на час карантину в закладах загальної середньої освіти Київської області. *Інформаційно-методичний збірник : спеціалізоване педагогічне видання департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації та Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»*. 2020. № 6 (236). С. 45–55.
2. Бендерезь Н. М., Часнікова О. В., Шевченко А. М. Про організацію профільного навчання в закладах загальної середньої освіти в умовах реформування: методичні рекомендації. *Інформаційно-методичний збірник : спеціалізоване педагогічне видання департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації та Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»*. 2020. № 5 (235). С. 4–20.
3. [Психологічне здоров'я персоналу організацій в умовах пандемії COVID-19: проблеми та технології забезпечення](#) : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції з організаційної та економічної психології (21 травня 2020 року) / за наук. ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. Н. М. Бендерезь, А. М. Шевченко, О. В. Креденцер. Київ – Біла Церква, 2020. 130 с. URL: <https://cutt.ly/qarITIO>.
4. Розроблення освітньої програми закладу загальної середньої освіти : науково-методичний посібник. Біла Церква : Комунальний навчальний заклад Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», 2019. 168 с.